

NIZOZEMSKÉ LISTY

OBČASNÍK

ČECHŮ

A

SLOVÁKŮ

V

HOLANDSKU

ROČNÍK SEDMÝ

ČÍSLO 4

2000

Do tohoto čísla přispěli

G.Andenweg
H.Bambasová
J.Diamant
L.v.Dijk
Z.Dittrich
B.Dvořáček
H.Dvořáková
J.Horák
E.Horová
M.Kabela
J.Kantůrek
M.Kocourek
L.Malinský
K.Neveu
K.Pospíšil
P.Prinsová
H.Renner
D.Z.Scheffel
H.Schenkova
V.Šadrak II.
M.Špinková
S.Štýs
M.Žantovský j.h.

VÁNOČNÍ ČÍSLO

NIZOZEMSKÉ LISTY

Vydává Spolek Čechů a Slováků v Holandsku,
Rijnstraat 27, 1823 EA ALKMAAR

PŘEDPLATNÉ f 40.- zasílejte laskavě na adresu:
STICHTING TSJECHEN EN SLOWAKEN IN NEDERLAND,
C. Fabritiuspark 23, 1701 VP HEERHUGOWAARD,
Bankovní spojení: POSTBANK 606 53 37

(s označením **Předplatné a rok**, za který platíte)

REDAKČNÍ RADA: Liba van Dijk (vedoucí), Jaroslav Kantůrek, Ladislav Malinský
Externí členové: Eva Horová (Praha), Dagmar Kannegieter (zřídka), Hana Schenková (Delft)

Pokladní: Monika Kaandorp - Váňová

Redakce nezodpovídá ani za obsah, ani za gramatickou správnost podepsaných článků, zaslané příspěvky nevrací a vyhrazuje si právo tyto případně redakčně zkrátit, event. upravit. Otištěné články nemusí být vždy shodné s názory redakce.

**Adresa pro DOPISY, LUŠTÍRNU, INZERCÍ a AUTORSKÉ
PŘÍSPĚVKY: N.L., Sirtemastr. 287, 2513 XL DEN HAAG**

Tiskne Provincie Zuid-Holland

Toto číslo vychází před Vánocemi 2000

OBSAH:

- 04 Úvodem
- 05 Zprávy z konzulátu - K.Pospíšil
- 06 Informační den pro Holanďany - Referáty Dittrich, Renner, Kabela
- 11 Globalizace - H.Bambasová
- 12 Čas - J.Diamant
- 13 Proměny měsíční krajiny - S.Štýs
- 18 Proč nás nechtějí? - E.Horová
- 20 České centrum informuje - J.Kantůrek
- 22 Do Goudy přijel vůz se senem - K.Nevu
- 24 Etnické divadlo v Holandsku - P.Prinsová
- 26 Byla krásná až to k víře není - M.Kocourek
- 29 Test jazyka českého - Info
- 30 Trocha poezie - J.Horák
- 32 Zajímavosti z kultury - Kolektiv ČC
- 35 Stalo se ... stane se ... - Různí autoři
- 39 Přidaná stránka - L.Malinský
- 40 Víte, že ...? - L.M.
- 44 Co bude dál? - Redakce
- 45 Romové na Slovensku - D.Z.Scheffel
- 47 Malé zamyšlení po Roma semináři - L.v.Dijk
- 48 Jak já to vidím zrakem psím - V.Šadrak II.
- 49 Patnácté populárně vědecké symposium - L.Malinský
- 50 Zamyšlení nad symposiem v Baarnu - B.Dvořáček
- 51 Hádanky pro bystré hlavy - V.Šadrak II.
- 52 Inzerce
- 53 Luštitelna - 2x křížovka - L.M.
- 55 Zadní strana: Pouze pro pokročilé - L.Malinský

Příští číslo vyjde v předjaří 2001

Redakční uzávěrka 20. února (nebo dříve) 2001

N I Z O Z E M S K É L I S T Y

PŘEJÍ SVÝM PŘEDPLATITELŮM I

ČTENÁŘŮM HEZKÉ PROŽITÍ POSLEDNÍCH

VÁNOC V TOMTO TISÍCILETÍ A HLAVNĚ

ŠŤASTNÝ VSTUP DO PRVÉHO ROKU

NOVÉHO MILÉLIA 2001-3000 V NĚMŽ

NECHŤ VÁS OBKLOPUJE PEVNÉ ZDRAVÍ

A DOBŘÍ LIDÉ

Ú V O D E M

Letošní léto se mi moc nepodařilo. Byla jsem více jak dva měsíce závislá na pomoci jiných. Samozřejmě, že si nemohu stěžovat, ale přemýšlela jsem nad tím, jaké to musí být, když je člověk svým životem závislý na jiných. Jak to muselo být hrozné pro 118 námořníků v ruské ponorce, kteří čekali na pomoc od jiných a jak to muselo být hrozné pro ty, kteří museli rozhodnout zda utají tajemství nebo vyndají lidi. A život jde dál a vše se mi zdá takové smutné. Lidé se kritizují, ve všem se šťourá, hledá něco jiného než je zapotřebí. Často se věcná, slušně vedená kritika nahrazuje hysterickou a nenávistně osobní štvanicí.

Škoda, vždyť se děje i spousta hezkých věcí. Zajímavé je, že po poslechu hezké, veselé, zamilovaně zabarvené písničky nebo po shlédnutí filmu stejného rázu máme příjemný pocit, jsme usměvaví a ochotní udělat pro každého mnoho.

Takže i to hezké v nás je, měli bychom se tomu možná více věnovat.

Na vánoce si slibujeme, že se polepšíme a to potvrzujeme novými předsevzetími do nového roku.

Příští rok se všichni vrhneme do jednadvacátého století. Podaří se nám všechny hrůzy ještě letos uzavřít?

Já sama doufám, že si svět dá konečně říct a že se poučí ze slov E.M.Remarqua z Černého obelisku, který jsem znovu vyndala z knihovny, neboť se mi situace, kterou on popisuje zdála hodně podobná:

....." Světový mír! Nikdy se o něm tolik nenamluvilo a nikdy se pro něj neudělalo méně než v naší době. Nikdy nebylo tolik falešných proroků, lží, smrtí, zkázy a slz než v našem dvacátém století pokroku, techniky, civilizace, masové kultury a masového vraždění. Proto se nezlóbite, že se vracím do pohádkových let, kdy nad námi ještě vlála naděje jako vlajka a my věřili v tak podezřelé věci, jako je lidskost, spravedlnost, snášenlivost – a také v to, že *jedna* světová válka musí stačit k poučení jedné generace".

I přes ty všechny vážné věci Vám jménem redakce přeji hezké vánoce a mnoho štěstí v novém roce.

P.S. Ještě malou připomínku. V tomto čísle najdete složenku na zaplacení předplatného na příští rok. Předem Vám za ně moc děkujeme.

Líba van Dijk

ZPRÁVY Z KONZULÁTU KAREL POSPÍŠIL

ODŠKODNĚNÍ ZA ÚJMY Z 2.SVĚTOVÉ VÁLKY – MOŽNOSTI PRO ČECHY ŽIJÍCÍ V ZAHRANIČÍ

Rozvleklá, dlouhá jednání o možnosti odškodnění za újmy z 2. světové války se konečně pohnula. Mezinárodní organizace pro migraci (IOM) převzala úlohu organizátora procesu odškodnění jednotlivých postižených osob. Ženevská centrála IOM řídí síť poboček s regionální a subregionální příslušností po celém světě.

Odhaduje se, že až 1/3 dosud nevyplacených /zkonfiskovaných pojistek byla uzavřena na území tzv. Protektorátu Čechy a Morava. Existuje oprávněný předpoklad, že mezi našimi krajany – českými občany žijícími v zahraničí, ale i mezi bývalými občany Československa může být mnoho žadatelů o kompenzace. Řada uchazečů, přestože již trvale nežijí na území ČR, bude využívat ke zdokumentování žádostí archívy v ČR.

Na základě mezinárodních jednání byly ustaveny dva fondy oprávněných žadatelů:

- A) ve Spolkové republice Německo nadace „Připomínka, odpovědnost, budoucnost“, podrobnosti definuje německý zákon o jejich zřízení. Internetová adresa textu:
www.bundesfinanzministerium.de
- B) v Rakousku „Fond usmíření“.

A) NADACE „Připomínka, odpovědnost, budoucnost“

1.1. Kompenzace za otrocké a nucené práce

Rozhodující je trvalé bydliště žadatele, nikoliv státní příslušnost. Týká se žadatelů žijících k 16.2.1999 nebo potomků zemřelých po tomto datu.

- 1.1.1. Trvalé bydliště v ČR: kontakt – Česko-německý fond budoucnosti, Legerova 22, P.O.box 47
120 49 Praha 2, tel. +02/24262040, fax +02/24263061.
<http://www.mzv.cz/rvi/odskodneni1.htm>

Podobné adresy existují pro Polsko, Rusko a evropské státy bývalého Sovětského svazu.

1.1.7.1 žadatelé ve všech ostatních státech světa:

kontakt: International Organization for Migration (IOM) – Slave Forced Labour Compensation
17 Route Morillons, C.P. 71 CH-1211 Geneva 19 Switzerland
tel. +41-22-7179235, fax +41-22-7986150, E-mail: compensation@iom.int
internet: <http://www.compensation-for-forced-labour.org>

1.1.7.2. žadatelé nebo dědicové občanů židovského původu v ostatních státech světa:

Conference on Jewish Material Claims Against Germany		
15 East 26 th Street	Sophienstrasse 26	18 Grunzenberg Street
New York, N.Y. 10010	60487 Frankfurt am Main	P.O.Box 29254, 65251 Tel Aviv
U S A	GERMANY	ISRAEL
Tel. +1-212-696-4944	+49 69970708	+972 3 5179247
Fax. +1-212-679-2126	+49 69970708	+972 3 5100906

1.2. Jiné osobní škody (újmy na zdraví, pseudolékařské pokusy apod.)

Registrace probíhá stejně jako v bodě 1.1. pouze s tím rozdílem, že výplaty budou realizovány centrálně prostřednictvím IOM.

1.3. Kompenzace za majetkové újmy

Žádosti o kompenzace škod na majetku, které vznikly podstatnou měrou a přímou participací německých podniků, se registrují centrálně na celém světě v rámci jediné organizace – IOM.

1.3.1. Žadatelé ze všech států světa viz adresa v bodě 1.1.7.1.

1.3.2. Žadatelé z ČR: Mezinárodní organizace pro migraci
Heleny Malířové 3, 169 00 Praha 6
Tel. 02/33355306, fax 02/33354704.

1.4. Pojistky

Kompenzace za nevyplacené, příp. zkonfiskované pojistky vyřizuje pro občany všech států světa Mezinárodní komise pro nároky z pojistek z období holocaustu /ICHEIC/.

TNT International Mail LHR/LCY/690547/001

Int. Antwoordnummer C.C.R.I. Num ro 5120 3000 VB Rotterdam, The Netherlands.

V ČR je asistenční služba, možno žádat dotazník v češtině na hlas. schránce 096 096 0200687.

B) RAKOUSKÝ „FOND SMÍŘENÍ“

Odškodňuje žadatele žijící k 16.2.2000, případně dědice zemřelých po tomto datu, a sice prostřednictvím partnerských organizací uvedených v bodech 1.1.1. - 1.1.7., navíc je ještě zřízena partnerská organizace v Maďarsku. Fond ještě nezačal oficiálně pracovat. V zásadě všechny občany, kteří nemají trvalé bydliště na území České republiky bude odškodňovat přímo rakouský Fond smíření s adresou ve Vídni. Bližší informace teprve rakouská strana předá.

Prof. Z. Dittrich, prof. H. Renner, dr. M. Kabela
INFORMAČNÍ DEN PRO HOLANĎANY

Zaznamenala **Líba van DIJK**

Rozdíly v kultuře, byly tématem letošního Informačního dne pro Holanďany, který se konal dne 14. června ve Wassenaaru, kde promluvili pan profesor Dittrich, profesor Renner a doktor Kabela.

Jaci jsme? Jsou Češi a Holanďané opravdu rozdílní? Čím to je?

Kdysi jsem slyšela, že česká špiónážní služba byla zaměřena na Holandsko, protože Holanďané a Češi si jsou v něčem podobní. Ale čím, to se mi zatím nepodařilo zjistit. Napsala jsem úryvky ze zajímavých přednášek, již výše uvedených odborníků.

Přednáška prof. Dittricha se jmenovala: "Rozdíly v kultuře, konstantní nebo proměnlivý údaj", kde vtipně popsal svůj názor na rozdíly v kultuře a zpestřil je svými vlastními poznatky z doby, kdy on sám v roce 1948 přijel do země, která se tenkrát velice lišila od Československa a která se za půl století změnila vlivy jiných kultur nebo společenským vývojem. Morální normy mezi Holanďany a Čechy jsou stejné a rozdíly jsou nevalné a nenápadné. Jestli by nám kurčení rozdílů pomohla bioantropologie nevíme, ale možná tím bude jednou usnadněn průzkum genů. Více perspektiv nabízí přirozené životní podmínky, faktory životního prostředí, kterými byly oba národy v průběhu času svým způsobem ovlivněny.

Nizozemí, docela monotónní nízká plošina, otevřená, ze všech stran lemovaná mořem a formována širokými pažemi delty. Neustálý boj s mokřím elementem, který rezultoval v úplné přetvoření krajiny, podpořil u dotyčného národa praktický, obchodně-nacionalistický postoj, ochotu ke vzájemné spolupráci a tuhé vytrvalosti. Výhodná poloha země udělala z Nizozemců národ námořníků, obchodníků a přepravců. Prozkoumávání a získávání úzkých kontaktů s vnějším světem znamenalo, že se stali širokomyslní a snášenliví vůči cizině. Obchod, podnikání, exploatace prospívaly v míru a svobodě nizozemské společnosti, která se, když se v 19. století spojily kraje, stala moderním státem.

Jiná situace je v dnešních Čechách. Čechy ohraničeny v srdci kontinentu, obklopeny horami, uvnitř pitoreskní romantická krajina. Přírodní bariéry ochraňují Čechy proti útočníkům, ale na druhé straně psychologicky omezují komunikaci s vnějším světem. Češi jsou vlastně uzavřeni ve svém vlastním prostoru: bydlení, zemědělství, lesy, doly spoutávaly obyvatele s jejich pracovištěm. Geografické a historické údaje, které se dají brát jako konstantní ukazují, že rozdíly v kultuře v nizozemském a českém spoluzití patří do oblasti evropské kultury, a že vlastně očekávané rozdíly v mentalitě, způsob chování vizi na společnost, kultuře stravování a pití musely být veliké.

V roce 1948, kdy pan profesor přišel do Nizozemí, byla zkušenost z války společná, což usnadňovalo komunikaci. Jinak, jak říká... "jsme měli pocit, že jsme se octli na jiné planetě". Tenkrát byla holandská společnost rozdělena na zvláštní skupiny. Katolickou, protestantskou, socialistickou a zbytek s moderním myšlením. Každá se svou subkulturou. Emigranti z roku 1968 už měli zcela jiné zkušenosti. V současné době se dá říci, že jsou zrušeny tradiční náboženské a společenské překážky a z velké části se od kostela odtažené Nizozemí podobá po-komunistickým Čechám. „Což je pro mne oporou v tom, když tvrdím, že rozdíly v kultuře jsou měnitelné velmoce“.

Tenkrát byla pro Čecha, který znal příjemnou pohodu v kavárnách a hospodách, návštěva holandské hospůdky dost nepříjemnou zkušeností. Noviny a časopisy se tam nenašly, po konzumaci ti personál viděl radši paty, dokonce byly hospody na Silvestra zavřené, aby zaměstnanci měli možnost trávit poslední den roku v prostředí rodiny. Což bylo ohromným kontrastem s halasnou českou oslavou posledního dne v roce.

V současné době došlo zvláště u mladé nizozemské generace ke změně. Její potloukání se po hospodách, vycházení si kombinováno s návštěvou diskoték a koffiashops (koffiashop = vyhrazené místo k nákupu a požívání měkkých drog), patří k denní skutečnosti, kde se dříve pil jenever (= holandský tvrdý alkohol podobný ginu) se dnes pije, mimo domov, většinou pivo v malých sklenkách, ale v českém množství.

Dostáváme se ke zvykům ve stravování. Poválečná holandská kuchyně ve srovnání s českou byla dosti skromná a jednotvárná. Monotónní holandská kuchyně se změnila návratem vojáků a občanů z Indonésie, cestovním ruchem a lidmi přicházejícími za prací z jiných zemí. I konzumace vína se zvýšila.

Kulinární globalizace se rozšířila i do Čech kde se také najdou stánky z pizzou a restaurace Mac Donalda. Přes jídlo se pan profesor dostává k politice. Politika v poválečném Nizozemí se začala restaurovat. Vznikla dělnická strana (PVDa), ale nizozemská evoluce slavila vítězství. Někteří vysoce vzdělaní lidé se báli, že katolíci chtějí z Nizozemí udělat netolerantní krutovládu a z út antirevolučního starosty se dalo slyšet, že ta celá ubohá situace je zapříčiněna volebním právem žen, s čímž jeho manželka souhlasila! Změny v Nizozemí se postaraly o to, že se „publikum“ stalo depolitizovaným.

Volby – do roku 1971 s povinnou účastí – byly příznáním, ke které skupině kdo patřil. Jen někteří to považovali za akt vědomého politického výběru.

Šedesátá léta mnoho změnila. Pražské jaro a nepokoje na Západě daly najevo odpor proti ustálené autoritě, boj o větší sebeurčení – ale oba proběhly v jiném společenském kontextu a manifestovaly se někdy jako ostrá disonance.

Čechoslováci, kteří tenkrát odešli do Nizozemí byli jistě raněni „řiháním“ levičáckých Nizozemců a opačně určitě ostré antikomunistické hlasy mnoha emigrantů šokovaly progresivně myslící tady.

A když skočíme do dnešní situace, tak můžeme říci, že politické kultury v obou zemích se k sobě přiblížily. Mezi druhým fialovým kabinetem a nesnadným duem Zeman-Klaus v obou případech socialisticko-liberální konstelací se dá najít příbuznost, ale pouze jako podnět k další diskusi.

Rozdíl v kultuře, co se mentality, zvyků, životního stylu, víry a prožívání sexu týče, kde začátek leží v historii, mají docela stálý charakter i když během půl století došlo k signifikantním změnám.

Nizozemský vzor chování byl udáván jejich odnedávna svobodnou, nenucenou a relativně snášenlivou občanskou společností, kdy městský patriciát navenek skromný a šetrný, ale bohatý a sebejistý, měl vedoucí pozici.

Přímocárnost, otevřenost a dokonce troufalost, bylo často cizinci překládáno jako neomalenost a nedostatek galantnosti a taktu. Zvláště Čechy, kteří jsou staletími zatíženi poddanstvím a přehnanou slušností. Vlastně v mých mladých letech, neboť během půl století došlo v obou zemích ke zdivočení ve způsobu chování. Možná je to v genech nebo záleží na společenském systému, že holandská nátura je těžkopádná, rozvázná, flegmatická a že se liší s tou českou, která je směsí sangvinizmu a melancholie nebo jinak řečeno francouzskou rozpáleností a ruským zamžením. Seřaďme kontrasty do řady. Muzikálnost Nizozemců je nic neříkající. Už ve středověku se vědělo „Frisia non cantat“. (Frísko nezpívá). Lidové písně jsou neznámé, skladatelé se dají spočítat na prstech jedné ruky. Zpívá se v kostele, ale spontánní zpěv je slyšet snad jen pod sprchou. Naproti tomu nádherné malířské umění. Češi se v této oblasti mohou přidat až tak od roku 1900. Ve stavebnictví tomu bylo naopak. Holandské domy byly stavěny bez ozdob, kdežto Koruna česká, šlechta a katolická církev se v bohémských zemích postaraly o nádheru a okázalost baroka.

A nakonec prožívání sexuálního života. Před padesáti lety byl rozdíl velký. Zde v zemi, kde zvláště kalvinisté každé potěšení zatratili, byla sexualita obklopena těžkým tabu. V šedesátých letech došlo k sexuální revoluci, která způsobila, že byl odbourán stud, vše se může a musí. Ve srovnání s Čechy, kde tento vývoj přicházel pomaleji a ne tak extrémně. Srháme-li to, tak bychom mohli říci, že erotická hra, rafinovanost, závoj tajemství sentimentu a romantiky byla Čechy vždy ceněna.

Otevřením Západu v roce 1989 se spousta věcí změnila, čti zhoršila, ale přece si myslím, že televizní série 'a la Big Brother se v Čechách nesetká s velkým úspěchem. Akceptace homosexuality se bude pouze pomalu probíjet a o věcech jako incest se nebude diskutovat.

R

„Pokud můžeme věřit nizozemským historikům, není znalost národních dějin u průměrně vzdělaného Nizozemce nijak zvlášť veliká“, říká pan profesor Renner ve své přednášce „Češi, Nizozemci a jejich národní dějiny“. A pokračuje: „Nejen znalosti, ale i prožívání národních dějin má u mnoha Nizozemců daleko k uspokojivosti. Vlastní dějiny a historické události, ať již velkolepé či nikoli, nechávají Nizozemce poměrně chladným. „Blažené jsou národy, které nepotřebují své dějiny“, pomyslel by si Čech jako historický obyvatel střední Evropy a jako představitel národa, který znovu našel svou identitu teprve v průběhu 19. století. S určitým zobecněním můžeme říci, že Nizozemec se zabývá mnohem více svou budoucností než minulostí. Nizozemské dějiny jsou šťastné dějiny. Ve svém národním bytí byli Nizozemci sotva kdy vážně ohroženi. Pokud to porovnáme s dějinami národů ve střední Evropě, s českými, nebo ještě spíše s polskými a maďarskými dějinami, dojdeme k závěru, že nizozemská historie prožila poměrně málo katastrof. Období, kdy se v Nizozemí cítili „bezradně, zoufale a beznadějně“, jako v roce 1672 a krátce po tom, je výjimkou potvrzující pravidlo.

A co říci o španělské okupaci? Ačkoli byla těžká, přesto nezanechala u protestantských Nizozemců v žádném případě pocitu frustrace a hořkosti. Fakt, že svatý Mikuláš přichází každý rok 5.prosince právě z Madridu, hovoří o této souvislosti zcela výmluvně. A Napoleon se svými Francouzi? ...Oranžští se vrátili, republika se stala monarchií, připojila se Belgie a Belgie se zase odloučila, a život šel vždy svou cestou.

A co Hitler? S Hitlerem a druhou světovou válkou se to má jinak. Nacistické obsazení s jeho krutostí patří v Nizozemí k nestrávené minulosti. Tady je historická vzpomínka nápadně živá. Dokonce i u generací, které válku a německé obsazení nezažily na vlastní kůži. Z výzkumu se ukázalo, že u nizozemské mládeže 90. let převládá negativní vztah k Německu a Němcům. Jak nizozemská, tak německá strana se snaží, aby se německý obraz Německa u nizozemské mládeže zbavil starých stigmat. Historická diskuse o letech obsazení nebude moci býti ještě uzavřena, i co se týče vztahu Nizozemců k jejich pronásledovaným židovským spoluobčanům. Příspěvky věnované tomuto tématu dokazují, že Nizozemci jsou schopni dívat se velmi kriticky i na své vlastní dějiny. Citlivou historickou otázkou z nedávné nizozemské historie jsou dále tzv. „policijní akce“ z let 1947-1948 v Nizozemské Indii. Až na dekolonizační proces je nizozemská historie od druhé světové války opravdu bez nesrovnalostí a nesnází. Vzhledem k vysoké prosperitě a demokratické svobodě, kterou se vyznačuje nizozemský společenský život, patří toto nejmladší období národních dějin se svou politickou stabilitou a sociálním klidem zároveň k nejšťastnějším obdobím Nizozemí. Svoboda a blahobyt zčásti vysvětlují, proč v nizozemském kultuřím a politickém vědomí zaujímá národní historie jen skromné postavení. Nizozemec se nemusí dennodenně odvolávat na znalosti a zkušenosti z vlastní historie, protože necítí potřebu používat minulost jako terapeutického postupu v konfrontaci s dneškem. Jinak řečeno, Nizozemec nemusí kompenzovat frustrace dneška nebo z nedávné minulosti vystavováním největších událostí v dějinách. V Nizozemí totiž neexistují žádné nacionální frustrace a traumata. Při prakticky skoro všech porovnáních s jinými zeměmi a národy světa vybočuje Nizozemí v oblasti ekonomické, politické, sociální a lékařské z řady. Nizozemí proto považuje řada světových politiků a podnikových manažerů za svůj vzor a řada Nizozemců zase za „zemi – průvodkyni národů“. A Nizozemí má z této role ve světě viditelně radost. To neplatí ostatně jen pro protestantskou část obyvatelstva.

Ani na podporu nizozemské identity v naší době není třeba slavné minulosti. Zvláště nezávislost a svobodu považují Nizozemci jako samozřejmost, jako něco, co je Nizozemí vlastní. Od definitivního uznání Republiky za suverénní stát Vestfálským mírem roku 1648 poznala každá generace Nizozemců národní nezávislost, ačkoli ta si žádala opakovaně vojenské vypětí a oběti. Fakticky existovala tato nezávislost už déle, od konce 16.století.

Češi jsou na tom jinak. Nebyly pro ně předurčeny právě šťastné dějiny v Evropě. České „Zlaté století“ také spadá do dávnější minulosti než nizozemské – do 14.století. Za císaře Karla IV.dosáhlo České království do té doby nepoznaného rozkvětu, jak ekonomického, tak kulturního. Tehdy byly země Koruny české považovány za nejrozvinutější a nejbohatší oblast severně od Alp.

Během 15. a 16.století získalo království převážně protestantský charakter. Tradice českého protestantismu je však starší. Začíná u církevního reformátora a rektora pražské univerzity Jana Husa, den jeho smrti 7.červenec, zůstal i po sametové revoluci roku 1989 oficiálním státním svátkem.

V době třicetileté války (1618-1648), která začala povstáním české protestantské šlechty a měšťanstva, museli čeští protestanti v bitvě na Bílé hoře prohrát. Zde se česká a nizozemská cesta po Evropě (obě se vyznačovaly proti habsburským povstáním) rozcházejí. Po Bílé hoře se s českými zeměmi stalo to, co by se asi stalo s Nizozemím, kdyby boj nevyhráli Vilém Oranžský a princ Moric, ale španělský král Filip II. a vévoda z Alby.

Vídeň udělala s rebely krátký proces, hlavy vůdců se kutálely z popraviště, světská duchovní česká elita musela kvůli víře opustit zemi. Mnoho protestantů hledalo a nacházelo útočiště v Nizozemí.

Třicetiletá válka a její hrůzy výrazně zmenšily počet obyvatelstva, protireformace zvítězila. Obyvatelé Českého království byli velmi snadno rekatolizováni. Nastoupila bohatá barokní kultura a vtiskla nesmazatelnou stopu umění a duchovnímu životu. Ta může být považována za světlou stránku protireformace. V ostrém kontrastu k tomuto kulturnímu rozkvětu byla centralistická snaha habsburských vládců vytvořit z Rakouska jednotlý státní celek. Germanizace dosáhla svého vrcholu za vlády císaře Josefa II. (1780-1790). Snažila se o to, aby český jazyk – kdysi jeden

z nejvýznamnějších jazyků střední Evropy – téměř zmizel. Když se začalo kolem 19. století také v českých zemích v důsledku osvícenství a Francouzské revoluce rozvíjet národní povědomí, vzrostl silně zájem o vlastní jazyk, literaturu a historii. Potřeba českých literárních monumentů z daleké minulosti byla veliká. Dokonce tak veliká, že několik starých literárních pokladů bylo úplně vymyšleno. Ve srovnání s jinými částmi multinárodního habsburského státu, jehož název se roku 1867 změnil v Rakousko-Uhersko, byly Čechy, Morava a Slezsko bohaté a prosperující. Ekonomicky, sociálně a kulturně se Češi cítili podobně jako Němci, vedoucí národ v rakouské části císařství. Jinak tomu bylo v politické oblasti. Češi se cítili utlačováni a proti Vídni vedli urputný politický boj za emancipaci. Lpění na vlastní kultuře všeobecně a historii zvlášť bylo dále diktováno nepřetržitým strachem za ztrátu vlastní identity a národní samostatnosti. Skutečně svobodní a nezávislí byli Češi v tomto století jen sporadicky: v období 1918-1938, pak dva roky po 2. světové válce a znovu až teprve po pádu komunismu v roce 1989. To zároveň vysvětluje – z nizozemského pohledu těžko pochopitelnou – českou posedlost o vlastní kulturu, která je dodnes v této středoevropské republice viditelná. Příčinou je fakt, že kultura byla po dlouhá staletí osvědčeným prostředkem v rukou nesvobodného a frustrovaného národa v jeho boji za přežití. Ani ve 20. století neměli Češi frustraci a traumat nedostatek. Na začátku byla Mnichovská konference, kdy západní demokracie vydaly svého spojence Československo Adolfu Hitlerovi. Pak surová německá okupace. V roce 1948 následoval komunistický převrat a sovětský totalitarismus. Nakonec přišla na řadu vojenská intervence Sovětského svazu a jeho satelitů v srpnu 1968, která učinila konec Pražskému jaru a obdařila Čechoslováky na dalších dvacet let autoritativním režimem. Češi přežívali v kultuře a kulturou. Národní dějiny v ní tvořily integrální součást. V časech tísně sloužily dějiny jako kolektivní psychoterapie. Hledaly se světlé okamžiky minulosti, aby se udržela naděje v budoucnost. Když se vrátíme do českých postředověkých dějin, napadne nás, že Češi nikdy nevedli ozbrojený odboj hodný zmínky proti cizí nadvládě ve své zemi. Krvavé povstání, řinčení zbraní a boj na barikádách se nehodí do české tradice. Češi se nebránili anexi pohraničních oblastí Hitlerem v roce 1938, nebránili se ani tehdy, když nacisti obsadili v březnu 1939 zbytek Čech a Moravy. Když v srpnu 1968 vjely do Československa sovětské tanky, nebyla ze strany obyvatelstva vystřelena jediná rána. V tomto ohledu jsou Češi všechno kromě hrdinského národa. Jejich obrana byla duchovní povahy, vůdci proto jen zřídka třímali meč. Často to však byli intelektuálové: spisovatelé, učenci a jiní tvůrčí duchové. Po roce 1989 se začal běh českých dějin konečně podobat nizozemskému. Ve srovnání s Nizozemím se však u Čechů dá mluvit o mnoha historických událostech, se kterými se Češi dosud nevyrovnali – nacistické obsazení, odboj a kolaborace, pronásledování Židů a odsun sudetských Němců po druhé světové válce. Také mnoho aspektů z komunistického období ještě čeká na společenskou diskusi a výrok historiků – např. chování komunistů za tzv. normalizace po roce 1968 a podivná metamorfóza komunistických kádrů na kapitalistické podnikatele po roce 1989. Je naděje, že teď přešla také Česká republika zasluženě na poklidnou politickou cestu, stejně jako Nizozemí po 2. světové válce. Pro Čechy nebyla v moderních dějinách ještě nikdy tak výhodná geopolitická situace jako po pádu komunismu v roce 1989 a po rozpadu Sovětského svazu o dva roky později. Čechy na cestě k demokratické, ekonomické a sociální úrovni Nizozemí s jeho vysokou prosperitou a rozvinutou „civic society“? Většina Čechů by se pod to ráda podepsala. I přesto, že brzy budou prosperující českou společnost obcházet poslanci, kteří sami nechají upálit Jana Husa na Václavském náměstí, aby ho potom pohřbili v Naardenu.

Přednáška doktora Kabely je rozdělena do několika kapitol. Vybrala jsem to, co se mi zdálo nejzajímavější a může se stát, že úryvky na sebe nenavazují.

.....“ Pozitivní adaptace a integrace dětí emigrantů do nové společnosti je mimo jiné závislá na věku, ve kterém přišly do nové země. Čím jsou starší, tím ztratily psychicky více: přátele, školu, učitele, způsob trávení volného času, druhy sportu atd. U adolescentů může způsobit trvalá změna bydliště „kulturní šok“. Postoj nového okolí vůči sexualitě, relace mezi ženou a mužem, poměr k náboženství, k životu vůbec, různost cílů pro budoucnost, řeč, atd. mohou být velmi rozlišné od těch, které dosud považoval za samozřejmé a na které byl zvyklý. Vedle vlastních problémů s integrací jsou často konfrontováni s nedostatečnou integrací svých rodičů a nemají v nich oporu, jako dosud. Mnozí rodiče mají v emigraci negativní vliv na děti. Nutí je například k úspěchům ve studiu, což je pro ně viditelný znak úspěšné integrace v nové zemi.

Kulturní rozdíly mohou narušit autoritu rodičů (kulturně generační konflikt) a zapříčinit únik do skupin mladých (se stejnými kořeny) druhé generace a ke kriminalitě. Rodiče mají v době dospívání svých dětí funkci „pomocného Já“. Nedostatečnou znalostí mravů a zvyků nové země nemohou tuto funkci dostatečně vykonávat. Často jsou vychovatelské role i obráceny: rodiče se učí o nové zemi více od svých dětí, než opačně. Děti emigrantů se mohou zcela cítit „doma“, tedy začleněné do nové společnosti a přece jsou spolužáky a přáteli vnímáni jako cizinci, nebo „poloviční“ Holanďané.

Na medaili holandských emigrantů v Severní Americe ze 17. století je nápis: *Sedem non animum mutant qui trans mare current* = ti co jdou za moře, změni bydliště, ale ne charakter.

Emigrant se mylí, myslí-li si, že v nové zemi může začít s čistým štítem. Svůj charakter si vezme všude s sebou a ten mu bude i nadále potěšením nebo břemenem, tak jako v zemi, kterou opustil. Není tedy možné začít zcela znovu, jen změnou bydliště se emigrant sám nezmění.

Emigrace může mít pro člověka osobní výhody. Kultura poskytuje člověku bezpečnost, jistotu, určuje vkus a společenské normy a může být pozitivní inspirací. Kultura však také člověka omezuje a tento si je zřídka vědom určitých tradic a zvyků. Přizpůsobení se novému okolí a srůstání s ním je velmi závislé na postoji lidí v nové zemi. Jak je cizinec novou společností přijat je podmínkou pro úspěšnou integraci. Může se stát, že je cizinci vnucena „negativní identita“, kterou domácí vytvořili svým pocitem nadřazenosti. Cizinec nemá možnost se dobře zařadit do společnosti. Integrace je dvojitý proces, je to věcí nově příšlého a společnosti, která ho přijímá. Cílem integrace je, aby se člověk cítil částí nového prostředí bez ztráty styku se svým starým světem.

Kulturní rozdíly mohou vést ke komunikačním problémům a nedorozuměním. Počítat s kulturně určenými rozdíly v chování není podmínkou jen pro úspěšnou adaptaci a integraci, ale také například pro mezinárodní podnikání a obchod. Pro dosažení uspokojivého pocitu vlastní identity je důležité, aby se člověk identifikoval s osobami kolem sebe, se svým okolím a byl akceptován a respektován druhými. Adaptace a integrace je dvojitý proces, nejen že se cizinec musí adaptovat a akceptovat nové okolí, ale i opačně. Přijetí druhými jako jim rovného je důležitý předpoklad pro vytvoření identity v cizině. Nedostatečně vytvořená identita může vést k různým patologickým projevům: k pocitům nejistoty a neustálému pochybování, k pocitům méněcennosti, k pokornému, poníženému vystupování nebo naopak k postoji povýšenosti, k přemrštěné pracovitosti nebo kritice okolí.

Moderní psychiatrie je věda západního světa založena na normách a hodnotách západní civilizace. Zastánci tak zvaných kulturně specifických nemocí poukazují na skutečnost, že každá kultura určuje svým způsobem co je patologické a co patří ke kulturní expresi. Existuje celá řada patologických výrazů, poruch a nemocí, které jsou specifické pro určitou kulturu. (asi nejznámější je Amok).

Definice kultury: Co je tím myšleno? Použije-li se pro kulturu úzká definice, označují se jí jen umělecké, hudební a literární výplody. Podle širší definice spadají pod kulturu všechny výtvořiny člověka. Kulturou se označuje celkový životní styl, který se předává z pokolení na pokolení. Tento zahrnuje mimo jiné způsob chování a jednání s druhými, význam a smyslu plnost kterou lidé věcem a jednání člověka přičítají, systém hodnot, norem, symbolů které jsou pro myšlení, cítění a jednání určité skupiny lidí směrodatné. Kultura zahrnuje také řeč, chápání a realizace rolí pohlaví (muže a ženy), pravidla společenského styku, společenské rituály (způsob zdraví, styku, zábavy) a náboženská praxe. Kultura není statická, stále se mění. Vedle všeobecných kulturních charakteristik společnosti a různých skupin obyvatel můžeme tvrdit, že každá rodina, manželství nebo společenství se vyznačuje vlastní specifickou kulturou. Cizinci převezmou část zvyků a způsobů jednání hostitelské země, ale i ta převezme část jejich kultury. Tak vznikají nové kulturní směsi.

BLAHOPŘÁNÍ

Dne 26. září 2000 byl dr. H. Renner jmenován mimořádným profesorem filosofické fakulty v Groningen. Prof. Renner bude přednášet dějiny střední Evropy. Svou vstupní řeč pronesl na téma *Čechy a Holandsko v zrcadle historie*. Jménem skupiny Nizozemských listů upřímně blahopřejeme.

REDAKCE

GLOBALIZACE

HELENA BAMBASOVÁ

Svět se **globalizuje**, dochází k postupné **globalizaci** - čeho, není příliš zřejmé, snad, že všeho, postupně ovšem. Takhle se to říká a píše, sluší se při takových příležitostech přitakávat, mírně ustaraný výraz ve tváři není na škodu. Progresivní typy se naopak mohou tvářit umírněně potěšeně a nadějeplně.

Pro nás šťouraly, kteří rádi vědí, o čem je řeč, mají -li se diskuse zúčastnit, jsem vyhledala naučný slovník a pátrám. **Globalizace** se tu vyskytuje pouze jako pedagogický termín, slovník je sice tlustý, dvojdílný, ale z roku 1995, a tak, zdá se, z módy. Je tu alespoň přídavné jméno **globální**, a to hned ve dvou významech. Za prvé slovník říká, že **globální** znamená týkající se celého světa, mající celosvětový význam, dosah ap. Jestliže se tedy svět **globalizuje**, jak hlásají média, tedy stává se **globálním**, znamenalo by to, že dosahuje celosvětového významu. Taková definice vypadá na zmatek nebo na tautologii. Tedy to zkusme jinak - možná se rčením, že svět se **globalizuje**, míní, že jednotlivé jevy, ve světě se porůznu vyskytující, které měly donedávna lokální význam, dopad či dosah, mají v poslední době čím dál více vliv **globální**. To už by vyhovovalo, tomu je celkem rozumět.

Je-li to dobře nebo špatně, máme-li být rádi či nic, to už ovšem z definice nevyplývá. Snad jak, kdy a jak, v čem. Například syndrom získané imunodeficiency se vynořil v osmdesátých letech v Africe a **globalizace** může za to, že se rychle a prudce rozšířil na ostatní kontinenty. Oč lépe by bylo Evropě, Americe a Asii bez AIDS. Nesporně. Pro HIV pozitivního Zimbabwe ale tahle situace možná znamená naději, kterou by jinak skoro jistě neměl. Díky **globalizaci** je úsilí lékařů a výzkumníků v boji proti této zákeřné chorobě intenzivnější a snad, doufejme, úspěšnější. Jistě, můžete namítnout, že toho úsilí by nebylo třeba, nebýt **globalizace**. To je pravda, jenom ti Zimbabweané by nepovšimnutí umírali dál.

A co vysmívání Mc Donaldi - věčné a vděčné cíle všech **antiglobalizačních** aktivistů. Jsou symbolem postupující unifikace, která rdousí rozmanitost a různorodost. Necítím se dostatečně odvázná, abych tu dokázala hájit hranolky v papírových pytlících a umělohmotné přibory jako kulinářský zážitek. Také si ovšem nedovedu představit, že by si Češi a Moravané nechali vzít husu s knedlíkem, Italové špagety a třeba Číňané kung-pao a masově se všichni vrhli na karbanátky, a tak se této hrozby celkem neobávám. Také mám ráda autentické zážitky v exotických krajích, ke kterým patří zkoumání místní kuchyně a ochutnávání pálivých i jinak nezvyklých domorodých jídel a nápojů a nerada bych o ty možnosti přišla. Po té ale, co takový nezkušený turista spotřebuje svou cestovní zásobu živočišného uhlí na léčení autenticitou napadených útroh, možná na závěr pobytu ještě rád zakotví u Mc Donalda, protože tam si sice moc nepochutná, ale také se nesplete, a cestu domů tak alespoň absolvuje v relativním pohodlí.

Dvě malé ukázky, jenom tak ledabyly a namátkou vybrané, takhle bych si mohla hrát ještě dlouho, vymýšlet dobré a špatné příklady, hledat pro a proti, klást je proti sobě a vedle sebe. Je to zbytečné, poněvadž o **globalizaci** nejspíš platí, že není ani pozitivní ani negativní, ale prostě a nevyhnutelně je a bude tu, ať se nám to líbí nebo ne a ať si myslíme, co chceme. Bude tu dokonce, i když nebudeme vědět, co znamená.

Je tu ale ještě druhý význam slova **globální** tak, jak ho uvádí můj slovník. Podle něj **globální** také může znamenat povšechný, zběžný, (a proto často) povrchní. A tak by ona věta z úvodu zněla, že svět se stává globálním, ergo povrchním. To je také zajímavé téma, ale na jiný článek.

Teď najednou koukám, že můj neomylný počítačový kontrolor gramatické správnosti, který nekompromisně (a nevypnutelně) podtrhává červeně všechna slova, která se mu nezdají a podle něho nejsou, nezná **globalizaci**. Ze by tedy přece jen neexistovala?

Ubíhá, zrychluje se a utíká,
objevuje se a znovu zaniká.

*Každým okamžikem mizí,
střídá pohodu a krizi.*

Přináší změny, jež za sebou řadí,
děje, zprávy, fakta nahromadí.

*Každý okamžik vytváří minulost,
každá vteřina buduje budoucnost.*

Paměť pečlivě třídí a vybírá
co zůstane v mysli a co umírá.

*Čas mění rychlost, vzhled lidí, zvířat, rostlin a okolí,
mění vztahy, souvislosti, cokoli,
zkracuje prostor, očekávání, žití,
urychluje vývoj, zrání, nutí k odejítí.*

Překrývá rozdíly mezi životem a smrtí,
utěšuje, hojí rány, někdy zdrtí.

Vyvolává úzkost, strach i uvolnění,

čas je ve vědomí, anebo není,

mění mládí v dospělost a stáří,

z válek tvoří mír, když národy se sváří,

směřuje z jistého do nejistoty,

čas jsou zahojené jizvy, prodřené boty,

čas je věčný, absolutní Bůh,

čas je život, hmota, duch,

čas je monotónnost v různosti,

čas proniká do mozku, srdce i do kostí,

čas tvoří ze zárodku člověka a z něho prach,

čas přináší radost, starost, strach.

Posloupnost tónů, slov a barev dráždí smysly;

čas podněcuje ty, co myslí.

Co bylo známe, paměť mnohé mění,

co bude chceme znát, předvídat co se změní.

Vše v čase vzniká a pak mizí,

co bylo blízké stane se cizí.

Čas se snaží zvládnout naši mysl,

nacházet vztahy, hledat smysl,

spojovat minulost s budoucností,

překonávat libovůli ctností.

Čas je vše co bylo, je a co má být:

kež bychom to mohli někdy pochopit !

PROMĚNY MĚSÍČNÍ KRAJINY V SRDCI EVROPY

STANISLAV ŠTÝS

POZNÁMKY K VÝSTAVĚ

Při letní návštěvě u manželů Horových v Praze jsem pročetl řádky krajanského časopisu holandských Čechů a rád proto využívám přání redakce Nizozemských listů, abych naše krajany seznámil se smyslem a ideou výstavy „**Proměny měsíční krajiny v srdci Evropy**“, která byla ve dnech 24. září až 22. října 2000 instalována v haagské správní budově provincie Jižní Holandsko.

Pocházím z hornického kraje Severozápadních Čech, který je ve světě znám jako součást nechvalně známého „**Černého trojúhelníku**“. Především proto, že je zde soustředěna rozsáhlá těžba uhlí, kterého je využíváno v tepelných elektrárnách, že zde působí i řada dalších průmyslových závodů, takže se jedná o rozsáhlou těžebně průmyslovou aglomeraci. To vše má samozřejmě nejen kladné sociálně ekonomické efekty, ale i řadu ekologicky negativně působících důsledků, mezi které patří destrukce lesů v přilehlých horských oblastech a ve vlastní Severočeské hnědouhelné pánvi to jsou rozsáhlé těžbou narušené prostory, které se podobají více měsíční než pozemské krajině.

V této oblasti se těží již několik staletí a po většinu doby platilo, že „když se kácí les, létají třísky“. Pusté haldy zde byly odjakživa považovány za nutný „kolorit“, za neoddelitelnou součást, za synonymum hornických krajin. Tato hlediska a názory jsou však již dávno překonány, a to jak z krajině ekologických, tak ze sociálních hledisek. Těžbou exploatovaná krajina musí i nadále sloužit přírodě i lidem.

Měl jsem to životní štěstí, že jsem mohl již od svých studentských let jako lesník stát u kolébky nového oboru, který si dal do vínku **rekultivaci** těžbou devastovaných území. Mohl by to potvrdit emeritní profesor Amsterodamské univerzity a můj kolega a spolužák Josef Fanta, z jehož návštěvy na vernisáži mé výstavy v Den Haagu jsem měl velkou radost.

Rekultivační obnovu nových polí, lesů, parků, ovocných sadů, vodních toků a jezer a dokonce i vinic jsme zahájili díky několika nadšenců již v padesátých letech. Od té doby se v Severočeském hnědouhelném revíru podařilo rekultivačně obnovit krajinu na 17-ti tisících hektarech. Projíždíte-li však tímto územím, pak si všimnete především toho, co je pro lidské oko nenormální, výjimečné: rozsáhlých povrchových dolů a pustých výsypek, které jsou ohromným těžebním pracovištěm. Znakem dobře provedené rekultivace je, že je od normálního území k nerozeznání.

A tak přestože se v této oblasti udělalo velký kus práce, občanská veřejnost je registruje jen částečně. Rekultivační práce jsou navíc velmi dlouhodobé, takže u pamětníků se potvrzuje známá pravda, že „sejde z očí – sejde z myslí“ a mladí si stav před rekultivací dovedou jen těžko představit. Přitom se jedná o činnost, která výrazně ovlivňuje krajinu a životní prostředí, takže je zcela pochopitelné, že se o ni veřejnost zajímá.

Jako projektant i realizátor jsem rekultivaci celou dobu i fotografoval. V roce 1995 jsem vybral rozsáhlý soubor starých i nových fotografií a pořídil z nich putovní výstavu, která byla až dosud instalována v mnoha českých městech a poslední dva roky i v zahraničí. A není náhodou, že její poslední verze byla v Den Haagu. Vždyť i Holanďané mají nemalý vztah ke kultivaci svých poldrů, které si vypůjčují od sousedního moře.

Mostecký Rotary klub má již několikaletou úzkou spolupráci s Rotary klubem v holandském Meppelu. První holandská výstava se proto uskutečnila v tomto městě. Její vernisáže se zúčastnili i manželé Horovi. Paní Eva, známá iniciátorka česko-holandských kontaktů, pak pomohla připravit výstavu v Den Haagu, kterou za českou stranu přijel oficiálně otevřít náměstek ministra životního prostředí Jiří Hlaváček a za provincii Jižní Holandsko ji zahájil královský komisař a čelný představitel této provincie J. Fransen.

Před několika lety jsem měl možnost po Severočeské devastované i rekultivované krajině doprovázet i holandský královský pár. A v těchto souvislostech si dosud živě vzpomínám, že jak Její královské veličenstvo Beatrix, tak princ Claus měli již tehdy o rekultivační problematiku v našem revíru velký zájem. Byl jsem proto velmi potěšen i tím, že si oba našli čas, aby se svými nejbližšími navštívili i moji výstavu v haagském

Provinciehuisu. I to je dokladem její potřeby a účelnosti, a to nejen z hledisek odborné informace, ale především v kontextu s našim návratem do Evropy.

PLASTICKÁ OPERACE KRAJINY

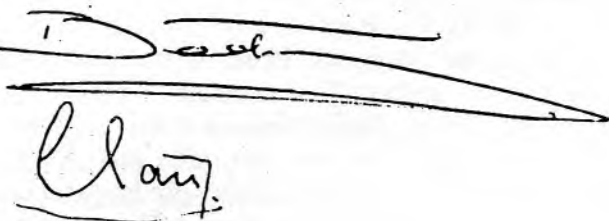
Pro většinu obyvatel České republiky a mnohé ze zahraničí jsou synonymem Mostecka vráska na tváři této krajiny, za které může těžba. Jejím synonymem se staly hluboké krátery povrchových dolů a rozsáhlé prostory měsíčních krajin výsypek. Je to logické, neboť navštívíte-li tuto krajinu pod jižním úpatím krušnohorského masivu, tak Vás zaujme především to, co je pro lidské oko nepřirozené. A to jsou právě tyto úseky krajiny, kde člověk těží mohutnou hnědouhelnou slouj, která je jakousi konzervou a zásobárnou sluneční energie. Té je pak využíváno v elektrárnách a teplárnách k tomu, abychom si mohli večer posvítit a přečíst zamilovanou knížku, abychom v zimě nemrzli a abychom s její pomocí vyráběli vše potřebné ke hmotné části našeho života.

Jen zasvěcení však vědí, že lomy a rozsáhlé výsypky nejsou jen devastací krajiny, ale důlním pracovištěm a že na rozsáhlých okolních plochách vyrostly již tisíce hektarů, umělých jezer a dokonce úrodných vinic – a to díky činnosti, které se říká rekultivace. Provádějí ji zde hlavně zemědělci a lesníci, kteří již desítky let pracují mezi horníky. Jejich výrobkem je nová krajina, která si nezadá s tou, která zde existovala před zahájením těžby. A mnohdy ji i předčí. Příkladem nám může být především město Most. Ještě nedávno bylo obklopeno několika povrchovými doly a rozsáhlými výsypkami. Tato technogenní poušť samozřejmě nikoho nelákala k procházkám po okolí města. Dnes je Most obklopen několika sty hektary nových lesů, pěknými parky, různými hřišti, dvěma vodními plochami. Výsypka bývalého lomu Vrbenský poskytl útočiště známému mosteckému autodromu, na výsypce, kde stávala obec Střimice, je v provozu nové letiště, na Velebudické výsypce se dodělává rozsáhlý moderní dostihový areál. A drahokamem na rekultivační koruně jsou úrodné vinice na výsypce bývalého lomu Šmeral.

Obdobně je tomu i v jiných částech revíru. Hned v sousedství města Ústí nad Labem díky rekultivaci vzniká v bývalém lomu Chabařovice rozsáhlý rekreační příměstský areál. Povrchové doly v okolí lázeňských Teplic se již proměnily v rozsáhlé lesy a nová jezera a na Chomutovsku se výsypky mění v rozsáhlé ovocné sady, lesy a pole.

Díky těžbě a rekultivaci má Severočeský hnědouhelný revír velmi zajímavou perspektivu. Teplé klima, hodně lesů a řada atraktivních vodních ploch předurčují toto území k tomu, aby se již za několik desítek let proměnilo ve vyhledávanou rekreační oblast. A to především díky rekultivačním proměnám měsíční krajiny, plastické operaci tohoto těžbou postiženého území.

We are happy to see your
interesting exhibition and admire what
you are doing -

We are happy to see your
interesting exhibition and admire what
you are doing - Beatrix
Claus

Zápis v knize návštěvníků výstavy

Mostecký hipodrom, který byl v rámci rekultivací vybudován Mosteckou uhelnou společností na výsypce lomu J. Šverma, je doslova světovým unikátem. Stav v letech 1982 a 1999.

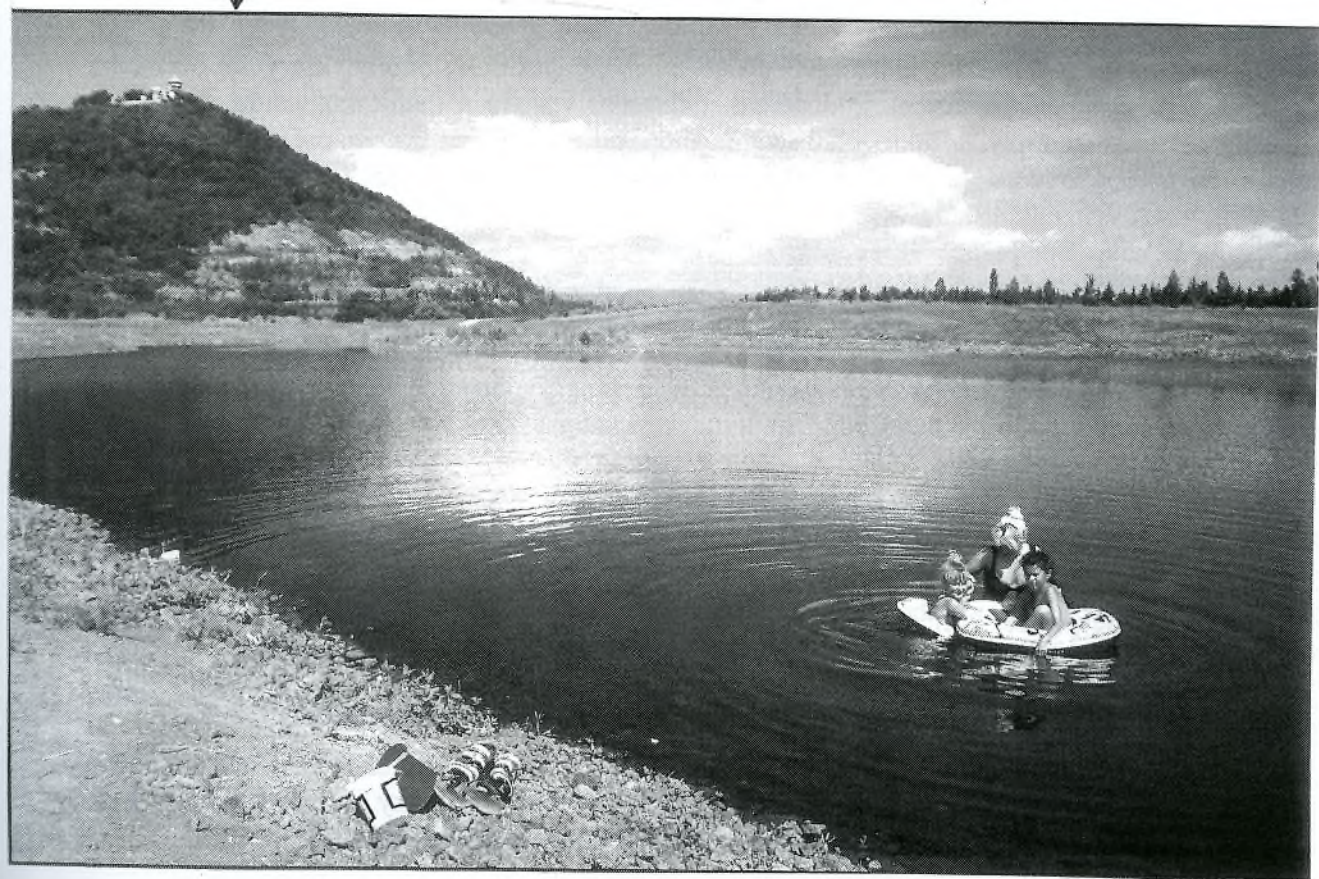

**Na výsypce bývalého lomu Šmeral 5 byl rekultivačně vybudován
příměstský park. Stav v letech 1962 a 1995.**

**V části bývalého lomu Ležáky bylo zřízeno idylické jezírko.
Stav území v letech 1973 a 1997.**

PROČ NÁS NECHTĚJÍ?

EVA HOROVÁ

Úvaha dušičkově truchlivá.

Na Staroměstském náměstí už zase stojí vánoční strom. Třicetimetrový, krásný, na vršku dokonce ještě drží šišky. Bude se rozsvěcet 29. listopadu a pak vypuknou vánoční trhy naplno. Na to nás užije, to jo. Nakupovat! A popíjet po hospůdkách, pivko prokládat utopenci či nakládaným hermelínem a nadávat na

- ° Rakušany, co nám blokují hranice kvůli Temelínu (stejně se jen mstí za to, že my jsme rozložili Rakousko-Uhersko),
- ° Havla,
- ° politiku a politiky, senát, kraje, úřady a tak dále
- ° Němce, kteří pohazují odpadky po českých luzích a hájích,
- ° emigranty a restituenty, kteří bohatnou z našich mozolů,
- ° Evropskou Unii, která nám chce sebrat ty utopence a navíc nás zase kritizuje, dokonce nás zařadila až na šesté místo, za Polsko a Maďarsko!

Většina i zcela normálních, studovaných a inteligentních lidí našeho (středního až mírně pokročilého) věku, s kterými jsme na daná témata v oněch hospůdkách diskutovali, si skutečně myslí, že to s námi Čechy svět nemyslí upřímně. My jsme přece tak pracovití, dobře školení, česká říše za Přemysla Otakara sahal přece od moře k moři! Za vytunelované banky, rozkradené podniky, naprosto nefungující soudy, ostudné jednání úřadů se „stranami“, za to přece nemůžeme my, to „oni“ tam nahoře, a kdoví, třeba je to všechno jaksi řízené odjinud, temné síly jsou to. A jít volit? Na co, vždyť to stejně k ničemu není, a je neděle a je hezky, tak co.

Proč nás asi v té Evropě až tak moc nechtějí? Že by jim třeba vadili poslanci, kteří si odhlasovali imunitu až za hrob, a to i za velmi občanská, civilní provinění? Že by se jim nelíbil předseda parlamentu a zároveň předseda jedné politické strany, který se nechá na předvolební mítink vézt autem se šoférem, ochranku vpředu a ochranku vzadu, výstražný modrý majáček zapnutý, a takto předjíždějíc dlouhou kolonu aut na ucpané silnici nabourá čelně do protijedoucího vozidla? A jeho komentář? „Jsem zvědav, jaké směšné historky si zase novináři vymyslí...“. Naštěstí při tom nebyli mrtví.

Pak mají být peníze ve státním rozpočtu! To není jen tento pan předseda. Služební auto se šoférem a privilegia mají i ředitýlkové miniaturních (veřejných, státních, obecních..) institucí. Tento byzantský způsob vládnutí ale lidem obecným příliš komentován není, konstatují jen s povzdechem, že to je holt hrozný. Já tuto zemi miluju, proto jsem konec konců tady. *Nechci proto, aby se dala srovnávat s banánovou republikou. Co se s tím dá dělat?*

Úvaha neméně truchlivá, tentokrát (po)volební.

12. listopadu – v neděli – proběhly volby. Volila se nově ustavovaná krajská zastupitelstva a zároveň noví senátoři do jedné třetiny senátních křesel. Předvolební kampaň začala relativně pozdě, voliči nebyli téměř vůbec informováni o smyslu těchto voleb. Podle toho to taky dopadlo: volilo necelých třicet procent oprávněných voličů! A to ještě převážně starci, a z nich opět většina komunistů. Takže do vedení nových krajských samospráv usednou i velmi legálně zvolení komunisté. Sociální demokracie prohrála, a ODS se čtyřkoalicí (Unie svobody, Lidovci, ODA a DEU) si připisují „vítězství“. Bude zajímavé vidět, jak se budou sestavovat krajské vlády, když volební výsledky ve většině krajů byly velmi vyrovnané. Jak to přesně dopadlo, si budete jistě moci přečíst jinde.

Druhé kolo senátních voleb proběhne tuto neděli. Já už nemusím, volila jsem na Praze 4 a tam jako v jediném obvodu byl zvolen ze 4 kandidátů jeden hned nadpoloviční většinou (Zielenec, čtyřkoalice). Ve všech ostatních zbývají dva a mezi nimi se rozhodne. Legrační je sledovat, jak se teď šachuje. ČSSD se prý dohodla s komunisty na vzájemné podpoře. Komunisti to nepopírají, sociální demokracie ano, vehementně, anebo aspoň zatlouká. Je zkrátka rozpolcená. Ještě legračnější je, co kandidáti slibují svým voličům: jak budou v senátu bojovat za jejich obec, město, region! A nikdo chudákům voličům ještě nevysvětlil, že senát skutečně není k tomu, aby senátoři přihráli své rodné vísce novou školu či fotbalové hřiště! A přihlédneme-li k faktu, že senát bude za dva roky volit nového presidenta republiky, je jeho složení dost důležité. Mimochodem, dovedete si představit Klause na Hradě?

Škoda je, že se nijak neumístili nezávislí kandidáti nebo malé nezávislé strany. Možná k tomu i přispěla až nenávidná kampaň ODS proti „nezávislým“. Někdo někde hovořil či psal o aroganci moci. Toto slovní spojení se mi poslední dobou vybavuje velmi často.

Úvaha zlatě-podzimní.

Sedím za počítačem a dívám se oknem na zářící zlato bříz. Zaplat' pánbůh, na světě je mnoho věcí závažnějších, důležitějších a krásnějších než politika, i když ona se mi do všedního života stále plete. Co je teď zrovna v Praze krásné:

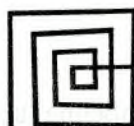
Tak třeba spousta zajímavých výstav. Velká výstava sochaře Bílka na Hradě, Kramářova sbírka ve Veletržním paláci, učesané umění Hynaise a jeho souputníků v Obecním domě, a další. Nebo teď nedávno otevřený skleněný palác Zlatý anděl na Smíchově (i když je to postmodernistická dekadence, plná zbytečných věcí ke koupi a koukání).

Ale nejkrásnější jsou procházky touhle zářící Prahou, nejraději tam, kam nedorazí zástupy: Stromovka ve všední den dopoledne, smíchovské nábřeží a pohled na Tančící dům přes Vltavu, údolí a kopce Šárky, uličky a průchody Starého Města či Malé Strany. Doporučuji zastavit se třeba v Baráčnické Rychtě na špekáčky na černém pivě, nebo v Literární kavárně (Galerie U prstenu v Týnské ulici) na kafičko. Nebo kdekoliv jinde, kam nechodí turisté. Těch míst je naštěstí ještě spousta, jen se musí občas hledat. A mít dobré boty, protože Praha je sice krásná, ale také věčně rozkopaná, jako byla vždycky. Teď se opravuje Čechův most, a bude se opravovat ještě zhruba rok. Opravují se i koleje, překopávají ulice (např. se bude budovat pěší zóna ve Vodičkově ulici). Tramvaje proto jezdí všelijak jinak a je třeba to pečlivě sledovat.

Na Karlovo náměstí přibyly nové lavičky, otcové města se rozhodli odtamtud vypudit mládež, handlující v marjácce. Myslím si, že by se ta mládež byla přesunula jinam sama od sebe, neb večery a noci jsou stále chladnější a vysedávání na lavičkách nemůže být žádný med. Vůbec, drogy jsou v této republice kapitola sama pro sebe. Ale ta by byla smutná, a teď se zabýváme zlatě zářícím podzimem. Tak až třeba příště.

Jedna dobrá zpráva nakonec: v rámci jedné bohužel akce – přesun vybavení přebytečné kuchyně z domova důchodců v Oostvoorne do Kojeneckého ústavu v Mostě – jsem měla to štěstí se seznámit s mnoha pracovitými, nadšenými a obětavými lidmi (dlužno říci, že se jedná v převážné většině o ženy!) v Mostě a jeho okolí. Navštívila jsem kromě zmíněného Kojeneckého ústavu také domov důchodců v Mostě a Ústav sociální péče v Janově u Litvínova. Všechny ústavy jsou na velmi dobré úrovni, vedení se snaží o moderní přístup. V podmínkách této postkomunistické, volnotržně-feudálně-kapitalistické společnosti činí zkrátka zázraky. Jestliže jsou tam, jsou zcela určitě podobní lidé i na mnoha dalších místech v republice. Jen se o nich bohužel nepíše v novinách a hodnotící Evropská komise o nich možná ani neví. Škoda, kdyby věděla, třeba by nás i víc chtěli.

Přeji všem čtenářům krásné Vánoce a hodně štěstí v Novém roce!

První podzimní dny podle kalendáře a zároveň poslední letošní setkání s vlídným slunečným počasím jsem prožil v Praze, odkud jsem se vracel i s krásným zážitkem po shlédnutí představení bratří Formanů Nachové plachty. Divadelní loď bratří Formanů byla v Praze atrakcí letošního léta nejen pro noční plavbu po Vltavě, ale zejména pro výtvarně i dramaticky působivé pojetí, pro nápadité spojení literární, pohybové, hudební i výtvarné stránky komponovaného večera. Loď, která původně vozila tuny uhlí a šterku, se pod rukama divadelních přátel „komediantské skupiny“ bratří Formanů a francouzského Cabaret Théâtre Dromesko proměnila v unikátní divadelní loď Tajemství, která se každý večer vydává na své tajuplné plavby. Pod Nachovými plachtami ožil příběh Alexandra Grina. Vypráví o dívce Assol, která všechno čím žila "proměňovala v krajovou záhadu na tkanině všednosti. V noci odešla na mořský břeh, čekala na svítání a docela vážně vyhlížela loď s nachovými plachtami". Rukopis Nachových plachet měl prý Alexander Grin s sebou na frontě. Vyhladovělý, promrzlý, špinavý, zavšivený do něj po celé dlouhé měsíce ani nenahlédl. "Ale to, že jsem měl ten rukopis s sebou, mě hrálo na duši. Jako bych byl pavučinou spojen s jasným světem snu," napsal ve své autobiografii. Záhadná loď s obrazy podél boků, zvláštními ráhny a stěžni vyplouvala každý večer na Vltavu, beznadějně vyprodaná ve všeobecném očekávání romantiky. Originální projekt se odehrává na divadelním korábu. Diváci sedí u stolků, jež nesou zvláštní jména jako Velký losos, Stůl bretaňských Muflonů, Všech ztroskotanců... Odtud mají výhled na jeviště, které v sobě nese prvky staré lodi včetně lanoví, stěžňů i plachet, na točně ve spodní části scény je lodní podpalubí i přistavní hospoda s názvem „Prachy na dřevo“. Obrazy, loutky, masky, živí lidé i zvířata – to vše patří k mámivému příběhu odehrávajícímu se na palubě. Příběh dívky Assol, jež sní o kapitánovi, který pro ni připluje na lodi s nachovými plachtami. Pohádková féerie Nachové plachty je příběhem lásky, naděje i víry v zázraky uskutečňované vlastníma rukama. A vlastně takovým zázrakem byla i realizace tohoto náročného projektu, kterému předcházelo obrovské úsilí a nadšení lodních specialistů, divadelníků i výtvarníků. Představení se stala součástí projektu Město na řece v rámci Prahy 2000, vedle státních institucí pomohly i některé firmy a přímí dodavatelé. Ti všichni umožnili uskutečnit představení, při němž diváci spolu s posádkou složenou z divadelníků pod vedením kapitána Petra Formana prožili každý večer na Vltavě příběh o zázracích.

Další týdny v Haagu však již potvrdily definitivní příchod podzimu, letos obzvlášť deštivého a nevlídného, což určitě přimělo i mnohé z Vás k různým kulturním aktivitám. Možná Vás zlákal film, divadlo, zajímavá výstava nebo četba oblíbené knihy.

České centrum pozvalo do Holandska opět několik českých umělců různých žánrů a uspořádalo jejich vystoupení v rámci několika akcí. Na Sympoziu vystoupili členové divadla Orfeus s principálem Radimem Vašinkou s pásmem barokních literárních textů. V Goudě se představilo divadlo Tineola s loutkovým představením "Vůz se senem" inspirovaným obrazem Hieronyma Bosche. V Provinciehuis v Haagu se konala výstava fotografií českého fotografa a ekologa Stanislava Štýse dokumentující přeměnu měsíční krajiny v severních Čechách v oblasti těžby hnědého uhlí. Provincie Jižní Holandsko se již několik let podílí na řešení sociálně-ekonomických problémů, které přináší omezování těžby uhlí v oblasti Mostecka. Výstavu navštívil i holandský královský pár o čemž svědčí fotografie i zápis do knihy hostů. V říjnu se uskutečnil ve spolupráci s Českým centrem tradiční koncert Orchestru La Pellegrina. Jedná se o zkušené amatérské hudebníky, kteří každoročně navštěvují mezinárodní hudební kurzy v České republice. Příští rok plánuje nadace La Pellegrina v Haagu hudební víkend, na který budou pozváni významní čeští hudebníci, kteří v minulých letech vyučovali na mezinárodních hudebních kurzech v Bechyni a Mikulově. O některých akcích si můžete přečíst i samostatné příspěvky na jiném místě Listů.

Na počátek příštího roku připravuje České centrum ve spolupráci s dalšími institucemi řadu akcí. S Českou centrálou cestovního ruchu zajišťujeme prezentaci České republiky na veletrhu cestovního ruchu Vakantiebeurs 2001, který bude přístupný veřejnosti ve dnech 10.-14. ledna 2001. Pořadatelé očekávají opět více než 160.000 návštěvníků a to jsou z našeho pohledu potencionální turisté do České republiky. Ve spolupráci s velvyslanectvím a Mezinárodním filmovým festivalem v Rotterdamu se připravuje významná výstava Jana Švankmajera, jehož nový film Otesánek bude uveden na blížícím se filmovém festivalu (v roce 1997 byl na rotterdamském festivalu uveden Švankmajerův film Spiklenci slasti). Výstava by měla představit filmovou, literární a především výtvarnou tvorbu manželů Jana a Evy Švankmajerových a zároveň dokumentovat současnou českou surrealistickou tvorbu. Výstava se uskuteční v zajímavých prostorech muzea Chabot v Rotterdamu (vila z roku 1938, kde bylo v roce 1993 zřízeno muzeum malíře a sochaře H. Chabota). Bude slavnostně zahájena koncem ledna během Mezinárodního filmového festivalu v rámci akce Rotterdam město kultury 2001 a potrvá až do konce března příštího roku. Na konec března připravuje České centrum ve spolupráci s nadací partnerských měst Utrecht a Brno druhý ročník festivalu romské kultury v multikulturním centru RASA (vyvrcholením prvního ročníku bylo vystoupení romské zpěvačky Věry Bílé se skupinou Kale). Na druhý ročník bylo pozváno několik souborů, jedním z nejznámějších je legendární romská kapela Točkolotoč. V rámci festivalu budou rovněž pořádány výstavy fotografií dokumentujících život romské komunity v Brně a výtvarných prací amatérských romských umělců. Jeden den festivalu bude rovněž věnován panelovým diskusím k romské problematice.

V blížícím se vánočním čase si nenechte ujít výstavu betlémů a vánočních tradic v Čechách a na Moravě, která se koná za podpory Ministerstva kultury České republiky v Belasting & Duane Museum v Rotterdamu (Parklaan 14-16, Tel. 010-4400200). Jako pozvánku na výstavu a navození vánoční atmosféry připojuji úvodní slovo kurátorky výstavy PhDr. Hany Dvořákové z Etnografického ústavu Moravského zemského muzea v Brně.

A já už Vám jen závěrem, milí čtenáři Nizozemských listů, děkuji za Vaši přízeň během celého letošního roku a přeji Vám jménem svým i celého kolektivu Českého centra **KLIDNÉ A SPOKOJENÉ VÁNOCE A ÚSPĚŠNÝ A ŠTASTNÝ NOVÝ ROK 2001.**

JAROSLAV KANTŮREK

Vánoce v katolickém prostředí Evropy mají své četné atributy. Neodmyslitelně k nim však dnes patří vánoční stromek a betlém – tj. scénické znázornění Kristova narození. Česká společnost obě tradice pro ni cizí akceptovala: šlechta a následně města dříve, venkov poměrně pozdě – až na přelomu 18. a 19. století.

Za kolébku betlémů je považována Itálie, kde svatý František z Assisi chtěl touto scénou ozvláštnit vánoční liturgii. Prostřednictvím církevních řádů se tento zvyk dostal i do Čech, kde první betlém postavili jezuité v roce 1562 v Praze. Lidsky dojmavá scéna – protipól scén pašijového utrpení – se na sklonku 18. století dostala i do venkovských domácností. Maloměstská a venkovská pospolitost ji akceptovala a rozvinula do bohatých scén oživených

množstvím dějů a postav, z nichž mnohé jsou díky realistickému zobrazení i důležitým ikonografickým pramenem pro studium např. oděvu, morfologie hudebních nástrojů, atd. Zlatou dobou českého a moravského betlémářství se pak stalo 19. století. Betlémářství vzkvétalo především v horských oblastech a ve městech s bohatou řemeslnickou tradicí. Výtvarně nadaní malíři a řezbáři betlémy zprvu vyráběli pro svou osobní potřebu, později se betlémářství rozvinulo ve formě podomáckého průmyslu.

V průběhu doby se vytvořilo několik středisek se specificky odlišnou produkcí. Figurky řezané ze dřeva produkovala např. Třešť, Králíky, malované na papíru např. Třebíč, Ústí nad Orlicí, kašírované Jindřichův Hradec. Pokud nebyl betlém zafixován do skleněné skříňky, byl průběžně doplňován o nové figurky. Pro mnohé betlémáře se jeho výroba stala náplní volných chvil, v některých případech pak celoživotním dílem. Každoroční tradice stavění betlémů nezankla ani v letech nedávno minulých, které nepřály projevům lidové religiozity. V poslední době pak dochází k její renesanci.

HANA DVOŘÁKOVÁ

DO GOUDY PŘIJEL VŮZ SE SENEM

KATEŘINA NEVEU

Jednoho deštivého večera koncem října uvítalo Loutkové divadlo v Goudě český divadelní soubor TINEOLA s představením *Vůz se senem* (De Hooiwagen). Představení, inspirované obrazy Hieronyma Bosche, vzniklo v česko-německé produkci v rámci akce „Praha – Evropské město kultury 2000“ a premiéru mělo 23. října v Dejvickém divadle v Praze. Poté zahájilo turné po evropských zemích a jednou se zastavilo i v Holandsku.

Autoři loutek Michaela Bartoňová a Antonín Müller, s jejichž prací se mohli holandští diváci seznámit již loňské léto na dordrechtském mezinárodním loutkovém festivalu, zhotovili pohádkově nádherné a hororově hrůzostrašné marionety, jejichž prostřednictvím vytvořili sugestivní obrazy, které jakoby z oka vypadly těm od Hieronyma Bosche. Scéně vévodí obrovská malovaná a velmi pohyblivá dekorace vozu se senem – vůz odhaluje svou kostru, rozkládá se na menší díly, zaplňuje postupně celé jeviště – na jehož prknech rozpochovali za magického osvětlení autoři scénáře a vodiči marionet M. Bartoňová a Ralf Lücke před publikem více jak dvacet kouzelných, do detailů propracovaných loutek.

Stejně jako tomu bylo v Dordrechtu uvedené inscenaci *Král je mrtev, ať žije král!*, odehrává se i goudský *Vůz se senem* beze slov, TINEOLA počítá od začátku se zahraničním publikem. I tentokrát tvoří důležitou součást představení hudba (Miroslav Pudlák), inspirována středověkými motivy vytváří jednotlivým scénám hrací prostor. Kromě slova rezignovali tvůrci také na dějovou linii, kterou roztříštili do řady asociativních obrazů, řadících se za sebou v logice snů. Scénář se skládá ze tří dílů: *Vůz se senem*, *Zahrada rajských potěšení* a *Peklo*, kterými nás provází postava Blázna, poutníka hledajícího smysl života a nalézajícího lásku Dívky, jejíž loutka má místo hrudi klíčku s ptáčkem. Blázen nás zavádí do různých koutů světa, setkáváme se s Mužem-loutnou, Lakomcem, Šarlatánem, Hloupým knězem aj. Každý z nich má chvilku na to, aby nám odhalil své nitro (doslovně) a přesvědčil nás často o své špatnosti.

Michaela Bartoňová

Antonín Müller

Ralf Lücke

Režie (Lambert Blum) dodala představení vtip, který s sebou přináší například humorné scénky dvou Ryb, opíjejících se strážců vozu se senem. Blum si však už nedokázal úplně poradit s boschovskou symbolikou a anti-dějovou linií scénáře. Spokojit se s tezí, že „není na světě věci, která by neměla významu, i když ten je mnohdy skrytý“, kterým se režie ohání v doprovodném materiálu k inscenaci, můžeme v případě vnímání malířského díla. Pokud jde ale o divadelní představení, lze očekávat, že rouška tajemnosti bude pozvednuta, že divadelník odhalí, co se skrývá za malbou (k čemuž může dojít právě prostřednictvím zesílení dějové linie). Podcenit příběh se v divadle nevyplácí, neboť hrozí, že během více jak hodinového představení bude divák mysticismem zahlcen.

Škoda, že tvůrci *Vozu se senem* zůstali nadobro v zajetí přelidněných obrazů vlámského umělce, že nedokázali z množství originálních nápadů vybrat pouze několik nejdůležitějších a ty potom náležitě rozvinout. Divadlo může říct více, než ve své dvojrozměrnosti dokáže obraz. Ačkoliv právě u něj ten večer v Goudě zůstalo, divák se rád nechal vplést do bizarního světa a opít barvitými obrazy. S potěšením se stal součástí fantaskní boschovské kompozice, líčené nadaným štětcem TINEOLY.

Chcete-li si přečíst od stejné autorky o zářijovém amsterdamském divadelním festivalu, vyhledejte stránky internetové divadelní revue YORICK na adrese: <http://www.hyperlink.cz/yorick> .

ETNICKÉ DIVADLO V HOLANDSKU

PETRA PRINSOVÁ

Holandsko má ve světě léta dobrou pověst jako země vstřícná k cizincům, příkladně tolerantní k etnickým menšinám, nekompromisně zasahující proti všem případným projevům rasové nesnášenlivosti. Kdo však pozná Holandsko blíže, ví, že i zde problémy soužití domácího obyvatelstva s přistěhovalci trvají a ačkoli se stát a nesčetné instituce, nadace a podpůrné spolky snaží o co nejrychlejší integraci přistěhovalců, na řadu nepříjemných problémů stále nemají odpověď. Co se však jistě nedá Holandsku upřít, je upřímný zájem o kulturu „svých“ národnostních menšin. Kdo chce, najde v každém větším městě nejen jazykové kurzy, ale i vzdělávací kurzy o kultuře a dějinách zemí, z nichž se rekrutuje nejvíce přistěhovalců, stát podporuje řadu kulturně-národnostních projektů a podobně. Integraci a multikulturní společnosti se také nedá ubránit – například v Amsterdamu, který se chlubí svými 173 národnostmi, dosáhl počet „neholandských“ obyvatel 50 % a u dětí školou povinných dokonce 67%. Největšími národnostními menšinami jsou Maročané a Turci, po nich následují Indonésané a přichází z oblasti Karibiku – Surinamci a Antillané. Všechny tyto skupiny se více či méně úspěšně snaží jak o integraci do holandské společnosti, tak o zachování svých kulturních tradic. A to často vede ke střetům – nejen mezi „domorodým“ a „přistěhovalým“ obyvatelstvem, ale i v rámci samotných menšin.

Téměř každý měsíc lze v amsterdamském kulturním přehledu najít nějaký festival, zaměřený na kulturu národnostních menšin, nepočítaje v to stálou nabídku kulturního střediska při Tropenmuseum a několika dalších specializovaných center. Jen z nedávné doby lze jmenovat letní pouliční antilský a surinamský festival, dny tradičního indického divadla, festival tureckého divadla a další. Kromě nich se však v poslední době vynořilo několik zajímavých divadelních pokusů na ožehavé téma soužití často velmi různorodých kultur, jejichž autoři sami k některé z menšin patří. Na rozdíl od například výše zmíněného festivalu tureckého divadla nebo dnů indického divadla jsou tyto inscenace v holandsčině a snaží se oslovit i holandské publikum. Dva z těchto pokusů jsou však výjimečné i tím, že jejich autory jsou ženy – a to původem z Maroka a Turecka, tedy zemí, kde se dle všeobecného mínění slušná žena hned tak k divadlu nedá. Jsou to zároveň výmluvné příklady dvou zcela odlišných postupů přiblížení obdobné tematiky. Mladá turecká novinářka a divadelnice Nilgun Yerli (první turecká kabaretiérka – žena vůbec) zvolila odlehčený žánr kabaretu. Druhá, marocká herečka a autorka Myriam Sahraoui, vytvořila naopak se skupinou čtyř dalších marockých hereček inscenaci velmi emotivní, misty velmi tíživou, po které většinou následovaly často srdceryvné reakce a bouřlivé diskuse, ba i hádky diváků (diskuse byly ostatně předem plánovány na závěr každého představení).

Nilgun Yerli žije v Holandsku už téměř dvacet let. Po pěti letech zdejšího pobytu a po smrti její matky se rodina rozhodla vrátit se zpět do Turecka. Yerli, tehdy patnáctiletá, se vrátit odmítla a zůstala v Holandsku. Integrace do zdejší společnosti pro ni v té situaci byla jedinou možnou cestou; nedostala se nikdy do slepé uličky, kam zabloudí značná část přistěhovalců, kteří udržují styky pouze se členy téže menšiny a nezajímají se nijak o holandskou společnost. Yerli nyní žije s holandským partnerem a ve svých divadelních představeních i novinových článcích se kriticky dívá jak na někdy konzervativní a předpojaté Holanďany, tak na stejně postižené přistěhovalce. Svůj debut si Yerli odbyla začátkem devadesátých let jako jedna z autorské kabaretní dvojice Turkish Delight. Po pěti úspěšných sezónách změnila partnera a pokračovala pod novým názvem Turkse Troel. Letos se dobrala ke své první sólové inscenaci Wat zeg ik (Co říkám), kterou napsala společně s Thomasem Verbogtem. Ve všech jejích inscenacích pracuje Yerli s přehnanými typy, karikaturami a parodií. Ustředním tématem jejích inscenací jsou předsudky, kterých Yerli předvádí širokou škálu a které se týkají nejen vzájemné nedůvěry a neznalosti mezi národnostně odlišnými skupinami lidí, ale i vztahu společnosti například k homosexuálům, drogově závislým nebo jakýmkoli jiným menšinám. Yerli se snaží udržet si schopnost dívat se na i sebeneuvěřitelnější předsudky s humorem a ironií a donutit tak publikum smát se samo sobě; především pak vyhnout se kazatelskému a výchovnému tónu. Nicméně i při tomto postupu dochází pravidelně k tomu, že Yerli se sice dívá na problémy s humorem, ne tak ovšem všichni diváci. Na představeních, která jsem viděla já, převažovalo vždy holandské publikum, v menšině bylo turecké publikum. A osobně dotčena se cítila řada diváků z obou táborů. Turečtí diváci často Yerli vyčítali, že je předvádí jako zabeďněnce, holandští diváci měli dojem, že se Yerli posmívá některým typickým holandským zvykům a vlastnostem. Pozoruhodné a mně někdy dost nepochopitelné bylo, že se diváků často dotkly naprosto nevýznamné drobnosti, například

zmínka o tom, že téměř ve všech holandských domácnostech visí na WC trhací kalendáře s básněmi, ačkoli to bylo zmíněno zcela neutrálně. Napětí však bylo vždy spolehlivě zmírněno velkou dávkou sebeironie, s jakou se Yerli dívá na vlastní asimilační pokusy a na své vlastní počáteční předsudky vůči Holandsku. V krátkých scénách prokládaných hudbou předvádí typické situace, ve kterých dochází ke střetu pohledů Západoevropana a Turka a snaží se ukázat, že tyto střety jsou často způsobeny nejen neznalostí skutečných názorů druhého, ale především pevným přesvědčením, že se stejně určitě nemůžeme shodnout. Situace ani závěry nejsou nijak zvlášť originální, ale fungují – právě pro jejich rozpoznatelnost a každodennost; těžko si představit někoho z publika, kdo se v Holandsku do té které situace ještě nikdy nedostal. Postřehy Nilgun Yerli jsou přesné a její napodobovací schopnost obdivuhodná; zůstává ovšem trochu na povrchu problémů a u místy příliš očividné snahy o optimismus a pozitivní přístup k věci. Diváci všech národností odcházejí z jejich představení spokojeni a příjemně ukolébáni, že má-li někdo rasistické sklony, zjednodušené názory, nedůvěru k přistěhovalcům, oni to rozhodně nejsou, protože se tomu všemu spolu s Yerli právě upřímně zasmáli.

Zcela jinou kapitolou je marocká autorka a herečka Myriam Sahraoui a její inscenace „5 op je ogen“ (Pět na očích). Základním tématem této i všech dalších jejích inscenací je střet mladé a staré či progresivní a konzervativní generace islámských přistěhovalců a oblast, ve které se jejich názorové rozdíly nejostřeji projevují v praxi – tenký led citových vztahů. V „Pět na očích“ nebo v další inscenaci „Motýli v břiše“ je veškerá pozornost soustředěna na rodinné a milostné problémy, které s sebou přináší přesazení rodiny do kulturně a nábožensky odlišného prostředí. Stejně jako u Nilgun Yerli se jedná o problémy a situace přesně odpozorované z reálného života, které ovšem někdy méně známému divákovi připadají jako z jiného světa nebo aspoň z minulého století, ačkoli jsou pro mnoho členů islámských menšin v Holandsku každodenní realitou. V „5 na očích“ jde především o postavení ženy v islámské rodině a o emancipační snahy marocké ženské populace, která už se narodila nebo aspoň vyrůstala v Holandsku. Překážkou tu není nepochopení ze strany holandské „většiny“, ta je naopak v jejich snahách podporuje, byť často nepřilíš strategicky a bez hlubšího pochopení problému, ale ze strany vlastní rodiny, rodičů a příbuzenstva. A nutno si uvědomit, že rodina má v kulturách jako je turecká či marocká nesrovnatelně větší slovo než v Čechách nebo v Holandsku. Dívky z islámských rodin, které vyrostly v Holandsku, se musejí často rozhodovat mezi zachováním dobrých rodinných vztahů (takzvané „odvržení“ člena rodiny, tedy neodvolatelné přerušení veškerých styků s ním, je poměrně častým jevem) a touhou být nezávislé a rozhodovat si o svém životě, například o volbě partnera, samy – tak jak to vidí kolem sebe v holandských rodinách. V představeních Myriam Sahraoui se v rychlém sledu střídají leckdy extrémní obrazy rodin, které se s těmito problémy potýkají, a vypjaté emoce, které takové rodinné srážky vyvolávají. Na rozdíl od Nilgun Yerli jich většina nekončí happy-endem – názorové rozdíly mladé a starší generace jsou často nesmiřitelné. Představení „5 na očích“ vlastně funguje trochu jako psychologická poradna – určitě přes polovinu publika tvoří marocké dívky, které se v podobné situaci ocitly a přivedly si teď s sebou do divadla rodiče (většinou matky) v naději, že je zoufalství a beznaděj předváděné na jevišti vyléčí z neoblomnosti. Už během představení jsou reakce spontánní a dost bouřlivé – diváci běžně na herečky pokřikují, podporují jednotlivé postavy nebo jim naopak nadávají. Po skončení se lze dočkat dramatických výjevů – některé matky si padají v slzách s dcerami do náruče a uznávají svou zaslepenost, jiná matka se na dceru podívá ležově a stručně shrne situaci: „Už nejsi mojí dcerou.“ (tedy přesně jako jedna z postav hry). Rada mladých divaček přichází herečkám poděkovat za podporu, na starších ženách je naopak často vidět, že i když mají dobrou vůli, zachází představení na jejich vkus příliš daleko – některá témata, o kterých se na scéně hovoří poměrně otevřeně, jsou v jejich společnosti tabu. Samotné herečky si reakce marockého publika někdy nedobrovolně ověřují i mimo scénu – jejich současná sestava vznikla až na několikátý pokus poté, co některé členky původní pětičky od hraní ustoupily pod tlakem rodiny anebo dokonce po fyzickém napadení.

Obě autorky a obě inscenace byly kritikou a většinou publika přijaty s mimořádným zájmem a někdy až nekritickým nadšením; uvidíme, bude-li to povzbuzením pro divadelní zástupce dalších národnostních menšin. Jenom v Amsterdamu je jich jak řečeno 173 – diváci se mají na co těšit.

BYLA KRÁSNÁ AŽ TO K VÍŘE NENÍ MILAN KOCOUREK

Vzpomínky na letní dny sluncem proteplené a omamně provoněné bělostnými květy jasmínových keřů, vzpomínky na dny ve stinných lípových alejích a na rozkvetlých lukách v údolích šumivých řek, vzpomínky z "té země krásné, země milované", znovu ožívají. A tu snivě, kdesi v dálce zaznívá tichým podvečerem "... pod pahorkem, pod zeleným Úpava se točí, škoda, škoda na stokrát těch jasnomodrých očí ..."

V letošním jubilejním roce uběhlo již stoosmdesát let od chvíle, kdy ty jasnomodré oči nejvýznamnější české spisovatelky, Boženy Němcové, spatřily světlo světa. Světa, který jí, "chvalitebně známé a šťastné básnici", jak ji nazývali Tyl a Havlíček, přinesl však jen přemíru zklamání, bolu, trpkého údělu života. Neutěšené rodinné poměry, nepochopení jejího drsného muže, se kterým žila v ne právě harmonickém souladu, věčné finanční obtíže.

"Já zase budu jen na to péro a na milost dobrých lidí odkázána", postěžuje si. S vnitřní silou, vzbuzující dodnes pokornou úctu, doslova se rvala s nepřízní osudu. S podlomeným zdravím, starostmi o výchovu čtyř dětí, znavená každodenním, většinou neúspěšným shonem doslova jen za skývou chleba, usedá po nocích k psaní. Vděčíme jí za všechny ty čarokrásné pohádky, které nás okouzlovaly nejen vzrušujícím dramatickým dějem, ale i snivou poetičností. Podněcovaly naši dětskou fantazii a ukládaly nám do vnímavé mysli pevné mravní základy. V celém jejím literárním díle nacházíme přesvědčivé sociální citění se všemi těmi, kterým nebylo přisouzeno radovat se ze slunných stránek života. Svým bojovým perem nezůstává lhostejná ani k osudům žen, k jejich, často trapnému, nezávadnému postavení v tehdejší společnosti. Je podivuhodné, s jakou citlivostí dovedla tato na výsost inteligentní žena už tehdy, v zjištěné době právě se probouzejícího národního uvědomění, rozpoznat hluboký rozdíl mezi planým, povrchním vlastenčením bez obsahu a skutečným, upřímným, láskyplně tvořivým vztahem k rodné zemi, jež čerpá z ryzího, ojedinělého a nikdy nevysychajícího, životodárného pramene národního génia. Dnes, bohužel, jsme svědky vulgárních nacionalistických tendencí, vyvěrajících z bezbřehého primitivismu, které neodvratně vedly a znovu povedou k nedozírným, ba tragickým následkům, nehodných vyspělosti člověka na prahu jedenadvacátého století.

Božena Němcová, v důvěřivé naději, že si spraví narušené zdraví, odjíždí v srpnu 1884 společně se svou sestrou Marií do Ratibořic. Její přítel, MUDr. Josef Čejka, který se též ke společnosti později přidružil, radil ke změně prostředí, "kde každá hájina, každý chlumeček poezií dýše." Ratibořice, Staré bělidlo! Místa nejšťastnějších vzpomínek. Znovu je Barunka mladičkou dívenkou, znovu s radostným jásotem skotačí s houfem dětí v tom malebném ratibořickém údolíčku, znovu se rozezpívá vlnkem písní jejího krásného, bezstarostného dětství. "Takhle bylo krásně jen u nás doma, když jsem sedávala s babičkou pod lípou a ona mně vyprávěla." Slyší znovu její rozumná slova napomínající k lásce k vlasti. Stojí před ní "skvělá, krásně co obrázek prosté, upřímné lásky vlastenecké."

Mnoho, přemnoho vod uplynulo v divoké Úpě, která "nepodmílá těsné břehy, ale jako divoká saň je požírá", vzpomíná dr. Čejka v České Wčele. Mnoho vod zchladilo Viktorčin splav od chvíle, kdy naposled jasnomodré oči Naší paní zřely roztančený stříbřitý svit hvězdného, nedozírného nebe na hladině řeky. V tom teplém srpnu, plném milostného vzrušení a současně palčivého smutku, se všechny ty nedostižné hvězdné dálky proměnily pro paní Boženu v pravý požár. Nechtěně se loučí se svojí závrtně vzplanuvší vášnivou láskou, se vzhledným, pětadvacetiletým mladým mužem, zaníceným básníkem a filosofem Nebeským, jenž odchází na lékařská studia do Vídně. Božena Němcová odjíždí. Ratibořický pobyt ji však beze sporu inspiroval. Správně vytušila, že její milovaná babička, jež tak nesmazatelně ovlivnila nejen její mládí, ale i celý život, volá po uměleckém zpracování. Za několik málo let nás obdaruje přemilou, vzácnou knížkou o "Babičce", ryzím to klenotem české a světové literatury.

V jejím letošním jubilejním roce připomeňme si dvou závažných uměleckých činů. Příslib požehnaného českého léta, takového jak jej tehdy Božena Němcová prožila v Ratibořicích, se o sto let později rozplynul v bezútěšných zklamáních. České země porobené, ponížené.

Ohavnost nacistické zvrhlosti, znásobená zločinnými válečnými úspěchy, již druhým rokem rdousí naši vlast. Vkrádal se rozhořčený smutek i trpná beznaděje do českých duší. "Pláč koruny české srdce nám tak svírá", přiznává smutně básník. Básník rozsáhlé, až do hořkého dna prožité citovosti, ušlechtilé, ba zdrženlivé lyrčnosti, avšak též neústupného mužného vzdoru. Je to básník František Halas, jemuž "největším životním štěstím je možnost psát mateřštinou, která je "krása a nesmrtnost sama". V době pro náš národ nejtěžší to byl právě Halas, kdo vzpomíná básnickou sbírkou zářivého vzoru Boženy Němcové. V křehkých verších nazývá ji Naší Paní, jež je mu "krásnou až to k víře není". Přiznává horoucí úctu jejímu těžkému životnímu údělu. Nepoddala se, našla vždy sílu žít dál. A ještě jí zbylo "sáhnout po úsměvu v kapsář dobroty". Básník ji proto právem vyzývá jako Světici, Ochránitelku a Patronku a zapřisahá ji: "kde by byla bez Vás naše víra ... chraňte lidi a země klín". Halas zřetelně demonstroval. Nedat se. Zvednout hlavu. Bojovat ! Čtyři vydání Naší paní byla v jednom roce rozebrána ! To pochopili i okupanti. Ti však stačili zkonfiskovat už jen zbytek nákladu básnické sbírky.

Neméně závažným uměleckým činem, v tom válečném roce čtyřicátém, byl filmový přepis Babičky. Režiséru Františku Čápoovi se podařil, ve spolupráci se scénáristy Václavem Wassermanem a Karlem Hašlerem, vytvořit film, který jako vzácný skvost zazářil tehdy na českém filmovém nebi. V záplavě banálních, plytkých filmů neočekávaně překvapil velmi zdařilým uměleckým zpracováním. Ozvaly se též kritické hlasy, pochybující o únosnosti filmového zpracování tak zvláštního literárního námětu. Film má svoji specifickou řeč, specifické vyjadřovací prostředky a je vázán určitým časovým rozvrhem. Málokdy se podaří zcela beze zbytku vyhmátnout tu pravou podstatu a emocionální účinnost literární předlohy. Je naprosto jasné, že za dusna okupace byly všechny námitky bezpředmětné, ba nesmyslné. Tehdy přece nešlo o nějaké akademicko-estetické otázky. Tehdy šlo o bytí či nebytí národa.

Jednotlivé postavy ve filmu byly obsazeny zkušenými, tehdy oblíbenými herci. Vynikli Marie Glázrová, Jiřina Štěpničková, Světlá Svozilová, Jaroslav Průcha, Gustav Nezval. Vynalézavá, poeticky vedená kamera, smetanovsky znějící hudba Jiřího Fialy vyzvedla a citově umocnila přírodní krásy ratibořického kraje. Režisér Čáp nemohl mít šťastnější ruku s obsazením stěžejních rolí Babičky a Barunky Panklové. Teplo babiččiných dobrosrdečných očí znovu ožilo v ušlechtilém ztvárnění Terezie Brzkové. Její herecký projev v titulní roli neznal patetičnosti. Byl prostota sama. Přesvědčující, jak tomu bývá vždy u posvěceného, velkého herectví. Kdo by hledal v této skromné, ztichlé lidské moudrosti kdysi tak vášnivou Ibsenovu Hedu Gablerovou, barbarsky hrdinnou Hippodamii, navenek chladnou, ale vnitřně nesmírně vášnivou Olivii ? Uvažme, že Terezie Brzková, herecké dítě, v mladých letech byla strhující tragédkou, oslňující nejen nevšedním sexappealem, ale i vynikajícími hereckými výkony ! Po krátkém působení na Národním divadle, kde její talent nebyl náležitě oceněn, vydává se nejisté existenci divadelních společností, aby svoji uměleckou dráhu dokončila v Plzni. Později s lítostí přiznala, že odchod z Národního byl neprozřetelný krok. Jak vysoce si tehdy její kolegyně, legendární velká dramatická umělkyně Marie Hübnerová vážila jejího talentu, dosvědčují její varovná slova: "Brzková, nedělala to. Já jí nechám ráda některé své role, a až tu nebudu, podědí všechny, měla rozum." Jaké to gesto! Noblesse oblige ! Byl to Eduard Kohout, dřívější kolega na plzeňské scéně, který upozornil filmové režiséry na její mnohostranný, osobitý herecký projev. Sama přiznává, jak byla rozradostněna, když z osmi povolaných představitelky byla vyvolena pro roli Babičky.

Nataša Tanská upozornila na sebe svým vystupováním a chováním při Filmových žních ve Zlíně všechny filmové umělce - dočteme se v Lidových novinách z 30.srpna 1940. Bylo rozhodnuto: tato líbezná, jedenáctiletá školačka, je ideální představitelkou Barunky! Však co to dalo práce řediteli Lucernafilmu Brožovi, aby rodiče mladičké Natašky vyhověli této, i pro ně překvapivé žádosti filmařů. Brož se musel zadušovat, že Nataška nedozná úhony.

Výkon zářivého Natašina dětství byl něžný a dojmavý. Její čistá a jemná krása věrohodným citovým prožitkem dokázala, že to byla dívenka s neomylným hereckým instinktem. Že tomu skutečně tak bylo, svědčí i její pozdější filmové kreace v Preludiu, Krakatitu, Předtuše, v Bílé tmě. Vítězslav Nezval se zabýval myšlenkou natočit filmovou báseň "Něžná" na námět Dostojevského, s Natašou Tanskou v hlavní roli. Film se však neuskutečnil. Lze jen litovat, že vážné objektivní příčiny nedovolily Nataše Tanské, už dospělé, krásné, oduševnělé mladé ženě, nadále úspěšně

rozdíjet její nesporný herecký talent. České dramatické umění přišlo tak o výraznou, kontemplativní hereckou osobnost, jejíž projev vždy svědčil o neobyčejné inteligenci jdoucí ruku v ruce s decentní, podmanivou půvabností, což je vskutku, jak dobře víme, vzácné. České kultuře se však Nataša Tanská neztratila. Vystudovala Vysokou školu muzických umění v Bratislavě. Věnovala se filmové dramaturgii, scénaristice a mnohostranné literární činnosti. Je uznávanou a úspěšnou spisovatelkou. Vyniká především bohatě fundovanou intelektuálností, podivuhodnou fabulační vynalézavostí, originálními psychologickými aspekty a virtuozní stylizací.

Vraťme se však k samotnému filmu, který svoje poslání více než vrchovatě splnil. Vždyť každý čin, zejména umělecký, povzbuzující těžce zkoušený národ, pozvedající národní hrdost a sebevědomí, měl svoje opodstatnění. Český národ, živořící v tom tehdejší torzu země, vysoce význam filmu ocenil, jak dokazuje jeho spontánní, nadšená odezva. Terezie Brzková svým výkonem symbolizovala navíc všechny ty naše, milé a nezapomenutelné babičky. Tato velká role, stejně jako ty další skvěle ztvárněné postavy starších, moudrých žen, zůstanou navždy v paměti diváků jako doklad poctivého, ryziho herectví.

Nataša Tanská po mnoha letech v dopise paní Brzkové dojemně vzpomíná jak jim při natáčení filmu byla skutečnou babičkou, "již se bylo třeba držet a k níž jsme se s naprostou samozřejmostí utíkali s rozbitým kolenem nebo jinou životní příhodou. Věděli jsme, že nás u Vás očekává jistě útočiště, babičkovské plesnutí i soucitné pohlazení. Měli jsme Vás rádi, naše drahá paní Brzková, pro Vaši moudrou laskavost a dobrotu, již dítě neomylně vycítí."

Jsme opět svědky závěrečné sekvence filmu, která i dnes - nemluvě o tehdejších zlých časech - nenechá žádného bez upřímné citové odezvy. "Slyšíš jak lípa zpívá?" říká babička Barunce. "To je hlas naší země. Nezapomeň na zem, ze které jsi vyšla - je to matka nás všech, pamatuj, že jsi krev mé krve." Barunčiny oči se rozzáří, Jakoby obejmula v náruči celý náš trpící národ, zazní Natašino procítěné, vpravdě nadčasové vroucí přiznání: "Já nikdy nezapomenu, babičko!" Lidé odcházeli se slzami v očích.

Slyšíte jak lípa zpívá? Zpívá i dnes - zejména pro nás všechny, kteří jsme roztroušeni po cizích zemích. Vzdáleni od všech těch voňavých luk a líp, lesů, zurčících řek, přívětivých českých krajín. Také my nikdy nezapomeneme.

Božena Němcová (*asi 4.2.1820, +21.1.1862), zakladatelka novodobé české prózy, zpracovala české pohádky a pověsti. Nejznámější její dílo je povídka Babička, z níž číší životní harmonie a lidská moudrost venkovské staré ženy. Dílo vyšlo poprvé roku 1855 a dočkalo se nesčetných vydání v mnoha jazycích. Motívem je autorčino šťastné dětství.

*Dne 19.října 2000 zemřel po dlouhé nemoci, která mu zabránila navštívit svobodnou rodnou vlast **DR. PAVEL OPRŠAL** ve věku 77 let.
Rozloučení 24.října 2000 v Krematoriu města Groningen.*

Zprávu podává I.Gad'ourek, Westerse Drift 88, 9752 LK HAREN (NL)

TEST - Ověřte si, zda ovládáte to, co mají znát dvanácti- až čtrnáctiletí žáci

ČESKÝ JAZYK

OTÁZKY

1: Věta: „*Průhledný opar soumraku tiše naplňoval ulici.*“ Určete, zda je závislost členů na členech řídících vyjádřena shodou, řízeností nebo přímkyáním.

2: Věta: „*Těch deset posledních dnů prodloužených deštěm a podzimmím větrem se táhlo do nekonečna.*“ Určete, o jaký přívlstek se jedná.

3: Věta: „*Karel byl nadšen, neboť tak krásně kvést kaktusy ještě neviděl, ani se o ně nějak zvlášť nezajímal, a bylo mu novinkou, že kvetou také jinak než pouze červeně a bíle, že mohou mít i fialové, purpurové nebo žluté květy.*“ Určete druhy vedlejších vět.

4: Co jsou neologismy?

SPRÁVNÉ ODPOVĚDI

1: opar naplňoval: shoda
průhledný opar shoda
opar soumraku přímkyání
naplňoval tiše přímkyání
naplňoval ulici řízenost
*(12 % VŠ, 4 % SŠ)

2: jedná se o shodný rozvíjící přívlstek postupně se rozvíjející
(24 % VŠ, 20 % SŠ)

3: obě vedlejší věty (tj. pátá a šestá) jsou podměnné
(14 % VŠ, 4 % SŠ)

4: nová slova, nově vytvořené jazykové prostředky, dosud nevízté
(20 % VŠ, 10 % SŠ)

MATEMATIKA

OTÁZKY

1: Určete rovnici lineární funkce, jejíž graf prochází body A, B, kdy $A = (2, 1)$, $B = (7, 4)$, a určete, zda jde o funkci rostoucí nebo klesající.

2: Jedna strana obdélníku má délku 5 cm, druhá 3 cm. Délka první strany se zvětší o 1,6 cm a obsah obdélníku se nemění. Vypočítejte délku druhé strany.

3: V matematice je známá tzv. Fibonacciho posloupnost (1, 1, 2, 3, 5, 8, 13, 21, ...). Určete 13. člen Fibonacciho posloupnosti.

4: Vědci odhadují, že na zemi je asi 10 na osmáctou jedinců hmyzu. Přitom průměrná hmotnost jedince je 2,5 mg. Odhadněte hmotnost hmyzu na Zemi v tunách.

5: Rozměry obdélníku a, b jsou dány výrazy s proměnnou x. Určete výraz pro obvod a obsah obdélníku, jestliže $a = 2x + 3$, $b = 3x + 2$. Ověřte pro hodnotu $x = 5$.

SPRÁVNÉ ODPOVĚDI

1: funkce $y = 3x/5 - 1/5$, jde o funkci rostoucí
*(24 % VŠ, 10 % SŠ)

2: délka druhé strany = 2,27 cm
(32 % VŠ, 20 % SŠ)

3: 13. člen posloupnosti = 233
(20 % VŠ, 16 % SŠ)

4: hmotnost hmyzu = cca 2,5 mld. tun
(36%VŠ, 16%SS)

5: obvod $= o = 10x + 10$, pro $x = 5$ je obvod roven 60
obsah $= S = 6x^2 + 13x + 6$, pro $x = 5$ je obsah roven 221
(24 % VŠ, 4 % SŠ)

DĚJEPIS

OTÁZKY

1: Kdy se uskutečnila bitva u Kresčaku a součástí jaké války tato bitva byla?

2: Co je konkordát wormský, kdo a kdy ho uzavřel?

3: Kdy vystřídal rod Lancasterů rod Plantagenetů na anglickém trůně?

4: Vyjmenuj 6 církevních řádů, které vznikly v 11.–13. století?

5: Ve kterém století se uskutečnila 3. kručíata?

SPRÁVNÉ ODPOVĚDI

1: rok 1346, součást stoleté války
*(31 % VŠ, 18 % SŠ)

2: rok 1122, papež s německým císařem, předmětem bylo řešení sporu o investituru
(4 % VŠ, 4 % SŠ)

3: rok 1485
(8 % VŠ, 0 % SŠ)

4: cisterciáci, benediktýni, premonstráti, klarisky, františkáni, johanité
(19 % VŠ, 8 % SŠ)

5: ve 12. století
(17 % VŠ, 8 % SŠ)

ZEMĚPIS

OTÁZKY

1: Jaká je nejvyšší hora Mexika a jaká je její výška (zaokrouhlete na stovky metrů)?

2: Od kdy vznikala jihoappalačská průmyslová oblast?

3: Vyjmenuj alespoň 2 sahelské státy?

4: Kolik ha zemědělské půdy je v ČR (zaokrouhlete na mil.) a jaký podíl z ní tvoří orná půda (%)?

5: Jaký závod se nachází v Paskově u Ostravy a co produkuje?

6: Kolik prasat (v tis. ks) se chovalo v České republice v roce 1992.

SPRÁVNÉ ODPOVĚDI

1: hora Citlaltepetl, 5700 m
*(6 % VŠ, 2 % SŠ)

2: od roku 1930
(4 % VŠ, 0 % SŠ)

3: Senegal, Benin, Sierra Leone, Ghana, Pobřeží slonoviny
(4 % VŠ, 2 % SŠ)

4: výměra cca 4300 tisíc ha, cca 75% tvoří orná půda
(12 % VŠ, 2 % SŠ)

5: BIOCEL Paskov, celulózka, produkuje celulózu a papír
(62 % VŠ, 38 % SŠ)

6: cca 4 mil. prasat
(2 % VŠ, 2 % SŠ)

CHEMIE

OTÁZKY

1: Jak se jmenuje nejjednodušší karboxylová kyselina?

2: Co jsou stechiometrické koeficienty?

3: Co je esterifikace, polymerace a krakování?

SPRÁVNÉ ODPOVĚDI

1: kyselina mravenčí
*(12 % VŠ, 4 % SŠ)

2: čísla, určující molární poměry sloučenin vstupující či vystupující z chemické reakce
(12 % VŠ, 2 % SŠ)

3: esterifikace = proces vzniku esterů reakcí kyselin a jiných látek s alkoholy
polymerace = proces vzniku dlouhých molekulárních řetězců
krakování = proces oddělování jednotlivých frakcí ropy
(14 % VŠ, 4 % SŠ)

* Vysvětlivka: procento dotázaných vysokoškoláků a středoškoláků, kteří tu kterou otázku úspěšně zodpověděli

Právě před rokem uveřejnily Lidové noviny ve své příloze AKADEMIE (23.12.99) výsledky ankety, které rok neubral nic na zajímavosti a její výsledky zde otiskujeme. Anketu uspořádal Ústav pro informace ve vzdělávání (ÚIV) pod hlavičkou "Co si pamatujeme ze základní školy?", dotázáno bylo sto osob nad 25 let, padesát s maturitou, tedy s úplným středoškolským vzděláním (SŠ) a padesát se vzděláním vysokoškolským (VŠ). Sada otázek je z běžně používaných učebnic pro šesté až osmé třídy základní školy (12 až 14 let). Obory byly: český jazyk, matematika, dějepis, zeměpis a chemie. Podle ÚIV bylo cílem akce poukázat na nadměrné množství přebytečných informací v učebnicích základních škol, informací, které žáci pravděpodobně stejně časem zapomenou.

Mám ve svém vzdělání určité mezery - nejsem absolventem ani jeslí ani mateřské školy - ale přesto myslím, že anketa dosáhla svého cíle, neb řadu otázek, a především odpovědí, slyším zde poprvé a celkem mi to v životě ani nevadilo. Čísla v závorkách u odpovědí značí procento správných odpovědí u skupin SŠ a VŠ. Třeba najdete o Vánocích chvíli času k přezkoušení sebe sama nebo okolí.

Mnoho zdaru a nešvindlovat!

Ladislav Malinský

TROCHA POEZIE

Štědrovečerní

Snese se večer
přítomnost Páně.
Do oken dýchne
teplo svíc.
A mír bude ve mně
a mír bude v tobě.
Přijdem si popřát
a dál už nic . . .

Advent

Černobílé obrazy zimy.
Hádanka z dětství.
Koloběh víry
a prchavé radosti
z příchodu Spasitele.
A dnes ?
Zavíráš okno i srdce
v předtuše hladových ptáků
a pak čekáš, zda vůbec někdo
přijde . . .

Na východ od ráje

Vzpomínáš si ?
Jak je to dávno !
Od jedné noci,
tenkrát, na počátku.
Stáli jsme v objetí
u stromu poznání.
A přece každý sám.
Beze slov, bez ptaní,
pak přišlo vyhnání.
Na východ od ráje
už se tě nedočkám.

Láska na telefon

Pokaždé cítím
to chvění jak déšť.
Až v prstech.
A kolikrát tak
sladko v ústech.
Slova jsou daleko
a ticho mezi námi,
blízko už znamená hřích.
Kradem si klíče ze dveří
a žít je pak zbytečné,
sentimentální.
Všechno je na dosah,
ale jen do svítání.
Na sedm západů
deváté přikázání.

Město dávných lásek

Trocha úzkosti
a vůně tak důvěrné
a známé.
Film pozpátku
až do srdce.
Doteky jen letmé,
jako motýlí křídla.
Jen obloha je jiná
a také svítání.
A já jsem sám
a němý.

První láska

Zas jako tenkrát
bojím se setkání.
V obálkách ukrývám
horoucí beznaděj.
Cítím se zaskočen
blízkostí řeky.
Bylo to s Tebou.
Panta rhei

JAROSLAV HORÁK

ZAJÍMAVOSTI Z KULTURY VYBRAL KOLEKTIV ČESKÉHO CENTRA

Výstava Křídla slávy dokumentuje česko-francouzské kontakty

Vlivy Francie na české umění poslední čtvrtiny 19. a prvního desetiletí 20. století představuje výstava s názvem Křídla slávy – Hynais, čeští Pařížané a Francie. Expozice, pořádaná v rámci projektu Praha 2000 – Evropské město kultury, bude po čtyři měsíce přístupná v pražské Galerii Rudolfinum. Typickým malířem, skrze kterého pronikal francouzský vliv do Čech, byl Vojtěch Hynais. Hynais posílal do Čech zprávy o umění ve Francii a pomáhal českým umělcům přicházejícím do Paříže v existenčních problémech, poskytoval jim svůj ateliér a někdy jim i přenechal zakázky.

Ministerstvo kultury nominovalo 11 památek na seznam UNESCO

O zápis 11 historických památek do Seznamu světového kulturního a přírodního dědictví Organizace OSN pro výchovu, vědu a kulturu (UNESCO), bude postupně v letech 2001 až 2011 usilovat český stát. Návrh výběru nominací kulturních statků České republiky schválilo ministerstvo kultury. Příští rok budou na zapsání do seznamu nominovány židovská čtvrť a areál benediktinského kláštera v Třebíči. V následujících letech budou na rozhodnutí čekat další historické památky. Do seznamu, v němž je již přibližně 600 míst a objektů z více než 100 zemí, patří i devět českých památek. V minulých letech byly zapsány jihočeská vesnice Holašovice, zámek a zahrady v Kroměříži, historické areály Prahy, Českého Krumlova, Telče a Kutné hory s chrámem sv. Barbory, poutní kostel Jana Nepomuckého na Zelené Hoře a areál v Lednici a Valticích na Břeclavsku. Zatím poslední českou památkou uvedenou v seznamu je renesanční zámecký areál v Litomyšli, který byl zapsán loni v prosinci.

Pecková s Gagem zazpívá v Brně, Ostravě a Praze a natočí Dvořáka

Mezzosopranistka Dagmar Pecková podnikne koncem listopadu po českých zemích turné, při němž ji doprovodí americký pianista Irwin Gage. Při vystoupení v pražském Rudolfinu 28. listopadu pokřtí umělci kompaktní dešku s německými písněmi z přelomu 19. a 20. století a poté natočí ve studiu další společnou nahrávku, a to CD s Dvořákovými písněmi. Pecková je držitelkou Ceny Thálie za roli Carmen v Národním divadle, má však současně renomé vynikající mahlerovské interpretky a citlivé tlumočnice písní, jíž je velmi blízký svět novější německé hudební poezie.

Primátor Kasl udělil ocenění za mimořádný přínos architektuře

Pražský primátor a architekt Jan Kasl v Brožíkově síni Staroměstské radnice udělil svá ocenění za významný přínos architektuře v hlavním městě v letech 1989 až 1999 tvůrcům 15 projektů. Za mimořádně kvalitní obnovu architektonického díla udělil deset a za mimořádně kvalitní architektonické dílo realizované v hlavním městě pět cen. V kategorii rekonstrukce historických památek získali cenu například Tomáš Šantavý a Božena Svátková s kolektivem za projekt obnovy Staronové synagogy. Ocenění byli také Václav Girs, Miloslav Hanzl a Petr Urlich za projekt obnovy Vily Františka Müllera v Praze 6. Z autorů projektů novostaveb primátor ocenil například amerického architekta Franka Gehryho a jeho jugoslávského kolegu žijícího v Praze Vlada Miluniče. Ti navrhli sídlo administrativní budovy společnosti Nationale Nederlanden, tedy „Tančící dům“ na Rašínově nábřeží. Primátorovu cenu dostali kromě jiných i Eva Jiřičná a Duncan Webster za projekt oranžérií Pražského hradu.

Život Charlotty Masarykové připomněla výstava v Lobkovickém paláci

Život Charlotty Masarykové (1850 až 1923), manželky prvního prezidenta samostatného Československa, připomněla výstava Paní Masaryková, umístěná v kapli Lobkovického paláce na Pražském hradě. Expozici připravila Národní galerie a Masarykův ústav Akademie věd ke 150. výročí narození Charlotty Masarykové. Expozice na Pražském hradě není jediným příspěvkem. Akademie věd připravila na 10. listopad mezinárodní konferenci o jejím životě a přínosu, na kterou se přihlásilo 20 přednášejících.

Výstava o společenském životě na Hradě za Masaryka

V hodonínském Masarykově muzeu byla uspořádána výstava, která mapuje společenský život na Pražském hradě za prvního československého prezidenta Tomáše Garrigua Masaryka. Výstava připravená k 150. výročí Masarykova narození není klasickou životopisnou expozicí, ale přibližuje jeden z mnoha úkolů, s nimiž se musel Masaryk vypořádat. Expozice seznamuje návštěvníky s tím, jak se Masaryk zhostil přeměny Hradu v důstojné sídlo demokratického státu. Hodonínské muzeum při realizaci výstavy spolupracovalo se Správou Pražského hradu a Masarykovým ústavem Akademie věd ČR. Expozice zahrnuje fotografie návštěvníků Hradu, zasedací pořádky a například i jídelní lístky, z nichž lze vyčíst, co prezident rád jedl. Řada vystavených archiválií, mezi nimiž jsou i ukázky korespondence Masaryka s různými osobnostmi, se objevila na veřejnosti poprvé.

Stálá expozice výtvarného umění ve Veletržním paláci je hotova

Poslední část nové stálé expozice výtvarného umění 19. a 20. století ve Veletržním paláci otevřel generální ředitel Národní galerie Milan Knížák. Po třetím a čtvrtém patře obsahujícím díla vytvořená do roku 1930, která má veřejnost možnost navštěvovat už od června, bylo zpřístupněno druhé patro s díly z doby od první republiky po současnost. Expozice je oproti té minulé bohatší počtem vystavených exponátů, hlavně se však snaží ukázat umění v novém světle a bez cenzury, která podle Knížáka neskončila rokem 1989. Jako hlavní kurátor expozice kladl Knížák důraz na díla, která nevznikla v návaznosti na vývoj evropského umění. Zvláštní kapitolu expozice tvoří díla výtvarníků, kteří vstoupili do umění v 90. letech. Jak Knížák řekl, nechce rozhodovat o tom, co je a co není kvalitní. Pro nejnovější, časem neprověřená díla, proto vyčlenil takzvanou laboratoř. V té se bude instalace měnit každého půl roku. Novým prvkem ve výstavní praxi Národní galerie je také přítomnost předmětů užitého umění. Nábytek, kostýmy, nákresy a architektonické modely sem ze svých sbírek zapůjčily Národní muzeum, Uměleckoprůmyslové muzeum, Národní technické muzeum a Muzeum hlavního města Prahy. Vnitřní prostor paláce upravil do intimnější podoby architekt Stanislav Kolíbal.

Knížák vystavuje v Mánesu své práce pod titulem S radostí nikam

Generální ředitel Národní galerie Milan Knížák zahájil v pražské galerii Mánes výstavu svých prací z posledních let. Projekt připravoval dva roky a daroval si ho k letošním šedesátinám. Výstava v horním patře galerie zahrnuje vedle klasických pláten i Knížákovy „počítačové obrazy“ - díla, která vznikla pomocí grafických programů z „citací“ děl světových malířů. Středem expozice je takzvaný Betlém, bitevní scéna složená z umělohmotných postaviček mutantů, nad kterou bdí čtyři hlídači odlití z gumy. Ve vitrínách naleznou návštěvníci loutky vesmírných tvorů, které vyrobil pro dosud nenatočený film.

Obecní dům představuje celoživotní dílo malíře Karla Špillara

Celoživotní dílo malíře Karla Špillara (1871 až 1939), autora dekorativních výzdob řady stavebních památek, představí monografická expozice ve výstavních sálech pražského

Obecního domu. Oleje, pastely, kresby, dekorativní návrhy a plakátovou tvorbu českého výtvarníka přelomu 19. a 20. století si budou moci návštěvníci prohlédnout do 14. ledna 2001. Výstava se po Praze představí i v Plzni a Liberci. Při této příležitosti vychází monografie s 66 vyobrazeními a soubor osmi pohlednic s motivy ze Špillarových děl.

Premiéru měl celovečerní debut Andrey Sedláčkové Oběti a vrazi

Celovečerním debutem režisérky a scenáristky Andrey Sedláčkové je film *Oběti a vrazi*, který měl premiéru v pražském kině Lucerna. Komorní psychologická studie incestního sourozeneckého poměru vznikla v česko-švýcarsko-francouzské koprodukci. Sourozence, kteří se marně snaží uniknout vzájemné přitažlivosti a vymanit se z osudového vztahu, ztvárnili Ivana Chýlková a Karel Roden. V obětech a vrazích se prolíná současnost a 70. léta. Dospívajícího bratra a sestru z doby před dvaceti lety hrají Monika Hilmerová, známá z Cieslarova snímku *Der Lebensborn – Pramen života*, a Vladimír Škultéty. Snímek se letos na jaře natáčel v rodišti Bohuslava Martinů Poličce – právě jeho dílo bude ve snímku poprvé použito v širším měřítku jako filmová hudba. Film podle Sedláčkové vypráví o lásce a obětech, které velké city vyžadují, ale i o minulosti, již se člověk marně snaží uniknout. Proto navrhla za distribuční slogan „milostný horor“, což prý obsahuje i určitou dávku sebeironie.

Nový Michálekův film Anděl Exit

Podle údajně nezfilmovatelné novely Jáchyma Topola natočil režisér Vladimír Michálek snímek *Anděl Exit*. S autorem knihy se podílel na scénáři tohoto příběhu o mladých lidech žijících na okraji společnosti. Děj filmu se odehrává na smíchovské křižovatce *Anděl* a v jižní Africe. Michálek, který po absolvování pražské FAMU spolupracoval s řadou zahraničních režisérů, debutoval v celovečerní tvorbě v roce 1994 filmem *Amerika*. V dvouletém odstupu natočil film *Zapomenuté světlo* a snímek *Je třeba zabít Sekala*, za který získal Českého lva za režii. Loni se podílel na jedné z povídek filmu *Praha očima...* Hlavní postavou filmu *Anděl Exit* je vaříč drog Mikeš, kterého hraje Jan Čechtický. Žije v jednom z otlučených pavlačových domů. Kamarádi z řad narkomanů ho znovu strhávají na dno a on se vydává do Kapského města, kde se živi výrobou drog. Návrat domů však neznamená happy end; dostává ještě jednu šanci.

Filmová akademie nabídne Hřebejkův snímek k nominaci na Oscara

Snímek Jana Hřebejka *Musíme si pomáhat* doporučí Česká filmová a televizní akademie (ČFTA) jako možného kandidáta k nominaci na výroční ceny americké filmové akademie Oscar v kategorii Nejlepší cizojazyčný film. S výsledkem tajného hlasování zhruba poloviny ze 130 členů ČFTA seznámil pražské novináře člen jejího prezidia Jiří Bartoška. V užší nominaci byl mezi 16 českými celovečerními filmy připadajícími v úvahu podle mínění akademiků ještě Michálekův snímek *Anděl Exit* a Ondříčkovi *Samotáři*.

Sbírka Šarlat přinesla Karlu Šiktancovi Státní cenu za literaturu

Autor více než dvou desítek básnických sbírek, pohádek a televizních her, dvojnásobný držitel Ceny ministerstva kultury (z roku 1960 a 1964) a dalších ocenění Karel Šiktanc se stal letošním laureátem Státní ceny za literaturu. Ocenění, které uděluje ministr kultury od roku 1995, získal dvaasedmdesátiletý Šiktanc za básnickou sbírku *Šarlat* z loňského roku. Státní cena za překladatelské dílo 2000 patří Anně Valentové, která do češtiny přeložila román maďarského prozaika a někdejšího fotoreportéra Pétera Nádase *Kniha paměti*.

Plzeň má Divadlo Miroslava Horníčka

Jméno Miroslava Horníčka ponese plzeňské divadlo Kruh v Domě kultury Inwest. Přejmenováním divadla chtějí majitelé vzdát hold tomuto významnému plzeňskému rodákovi.

ZEMŘEL JIŘÍ SOVÁK (27.12.1920 - 6.9.2000)

Jiří Sovák byl jedním z velké "staré gardy" komiků, narozených kolem roku 1920, jichž řady pomalu řídnu. Díky tomu, že zůstal ve svém povolání, které bylo spíše posláním rozdávat smích, aktivně činný téměř až do své smrti, mají ho v dobré paměti diváci několika generací. Naše skupina "starých" exulantů se musí ve vzpomínkách vrátit téměř o půl století zpět, na jeho filmové, divadelní, a ještě i krátce televizní postavy ve hrách *Jan Žižka (1952)*, *Drdovy Dalskabáty (1959)*, *Plavecký mariáš (1952)*, *Kam čert nemůže (1959)*, *Válka s mloky (1962)*, *Až přijde kocour (1963)* a jiné. Z posledních dvaceti let, kdy občas k nám došly videokazety filmů, mohou to být *Marečku podejte mi pero (1976)*, *Arabela (1980)*, *Každý něco pro vlast (1981)*, *Mladé víno (1986)*, *Kolja (1996)*, a konečně *Návrat ztraceného ráje (1999)* Vojtěcha Jasného. Svěrák byl mistrem spontánních gagů, jimiž zlobil nejen své spoluherce, ale i politické dohlázele. Příkladem jeden za všechny: Při jedné socialistické hře, prý na jevišti Vinohradského divadla, kdy se volalo z jedné partizánské hlídky ke druhé "*Zabili nám soudruha!*" Když došla tato duchaplná štafeta k Sovákovi, předal ji po svém: "*Zabili jim soudruha!*" Lepší charakteristika tohoto veleherce mne nenapadá.

L.M.

K OBRAZU EMILA FILLY

K poznámce v rubrice *víte že...* v minulém čísle Listů mám několik doplňkových podrobností, které nejsou bez zajímavosti. Zmíněný obraz *Zlaté rybičky u okna* maloval Filla v roce 1916 ve svém příbytku v Amsterdamu, Egelantiersgracht č.7, a Amsterdam lze též na obraze rozeznat. Před dvěma lety byl obraz vystaven v Lakenhal v Leidenu, spolu se dvěma dalšími obrazy Emila Filly, na expozici věnované modernímu umění v Leidenu a okolí.

Po umělcově smrti (1953) předala jeho žena (prý dobrovolně) obraz Národní galerii, obraz byl tehdy oceněn na 4000 Kčs. Po sametové revoluci byl obraz vrácen rodině umělcově a nyní se dostal do zmíněné (NL 3/2000/str.38) dražby, kde dosáhl ceny přes 7 milionů Kč. Velmi pravděpodobně byl kupcem pan Železný, ředitel TV Nova, Fillův sběratel a zřejmě muž zámožný. Mne by zajímalo, kde tento krásný obraz bude viset, v obývacím pokoji nebo v ložnici, nebo bude putovat do trezoru? Budeme mít ještě někdy příležitost tento obraz spatřit? Některé zde uvedené údaje jsem získal od dcery nedávno zesnulého pana Berky, který byl velkým obdivovatelem Fillova díla.

GERT ANDEWEG

Pro případ, že by někdo měl odpověď na výše uvedené otázky, zde je autorova adresa: G.A., De Wielewaal 32, 2761 XZ Zevenhuizen. Tel. 0180 - 631919.

JEŠTĚ K TÉMUŽ OBRAZU uveřejnily Lidové noviny podvržený (jak se později ukázalo) dopis prof. Milana Knížáka, že vydražení obrazu za 7,3 milionu inscenoval galerista Kodl sám pomocí najatých dražitelů, aby zvýšil zájem (a ceny) o obrazy Emila Filly, které z vlastních zásob hodlá prodávat ve své galerii. Prof.Knížák autorství dopisu popřel a LN se mu omluvily. L.M.

AUTOGRAMIÁDA NA BŘIŠE

Slavní (i méněslavní) lidé se podpisují na kde co. Zpěváci na programy, sportovci na trička, fotbalisté na míče, filmové hvězdy do betonu, psi na patníky, populární osobnosti na zdi a hloupi na všechny sloupy. Přesto ale není veškeré fantazii konec. Newyorský chirurg Allan Zarkin byl zažalován a odsouzen k pokutě téměř čtyř milionů guldenů (1,7 mil.dolarů) za to, že se podepsal jizvou ve formě svých iniciál AZ na břicho pacientky, kterou operoval. Dr Zarkin, jemuž tisk ihned přezdíval na Dr Zorro, byl též doživotně zbaven povolení k provádění svého povolání, ale prý se jeho jednatřicetiletá oběť nakonec spokojila s peněžitým vyrovnáním. Tak pozor, než něco, a hlavně někam podepíšete.

L. M.

JEŠTĚ 13. VŠESOKOLSKÝ SLET

Letošní vrcholný podnik všeho sokolstva, XIII. všesokolský slet, pořádaný pod názvem „Slet dobré vůle a naděje“ 1. a 2. července v Praze, byl součástí „Národních dnů sportu a kultury“. Sletu předcházely různé sportovní soutěže a závody, turistické výstupy na „Třináct sletových vrcholů“ a sletový Běh Terryho Foxe. Vlastní sletové dny byly zahájeny představením *Prodané nevěsty* v Národním divadle, jeho součástí byla řada kulturních a společenských podniků, včetně vědecké konference, sletové výstavy, slavnosti předání stříbrných medailí ČOS zasloužilým sokolským činovníkům a přijetí sokolské delegace prezidentem republiky. Ve dvouhodinovém tradičním průvodu Prahou v neděli 2. července bylo na 20.000 sletových účastníků nadšeně pozdravováno diváky, lemujícími ulice, jimiž průvod procházel. Sletová vystoupení na menším strahovském stadionu E. Rošického, na němž se 23.000 cvičenců vystříдалo ve dvou odpoledních vystoupeních a na večerním „národním sletovém večeru“, zhlédlo pokaždé kolem 15.000 diváků. Sobotní vystoupení bylo vysíláno přímým televizním přenosem. V sletovém pořadu vystoupilo také na 2.000 cvičenců Asociace sportu pro všechny. Mezi vzácnými hosty na tribuně byli prezident Václav Havel a předseda vlády Miloš Zeman. Sletové dny byly ukončeny zasedáním Světového svazu sokolstva a mezinárodním táborem sokolské mládeže.

Sletu se zúčastnily sokolské výpravy z celého světa. Největší byla výprava Sokola na Slovensku, jejíž cvičenci vystoupili na sletu vlastní skladbou, velmi početné byly výpravy sokolstva z Polska, amerického sokolstva, Zahraniční obce sokolské s cvičenci z Anglie, Francie, Německa, Rakouska, Švédska a Švýcarska a slovinského Sokola. Vystoupili také cvičenci Sokolské župy australské. Mezi dalšími zahraničními účastníky sletu byli zástupci chorvatského a srbského sokola, jugoslávského Sokola ve svobodném světě, dánského tělocvičného svazu a cvičenci z Bulharska. Kanada vypravila na slet stopadesátičlennou výpravu v čele se starostou bratrem Jiřím Kořistkou, náčelníkem bratrem Charlie Hyklem a náčelnicí sestrou Annou Janoušovou. V sletových skladbách vystoupila stovka cvičenců a cvičenek župy ve třech sletových skladbách: v cvičení Věrné gardy, Bolera a ve skladbě mužů.

MARIE ŠPINKOVÁ

PATRON – POULIČNÍ NOVINY

Kdo ze čtenářů Nizozemských listů navštívil v poslední době Prahu, Brno, Ostravu či Plzeň, určitě si na ulici povšiml netradičních kamelotů nabízejících první časopis pro bezdomovce v České republice. Na Západě je to zcela běžný a navíc jednoduchý způsob, jak umožnit lidem žijícím na ulici vydělat nějaké peníze. V Čechách je prodej prozatím umožněn pouze ve čtyřech uvedených městech. České pouliční noviny se jmenují Patron a vycházejí dvakrát do měsíce. Vydává ho neziskové Občanské sdružení Nový prostor ve spolupráci s mezinárodním projektem Bez hranic – No borders. Tato organizace sídlí v Budapešti a zde se český Patron (kromě polské rumunské a maďarské verze) zároveň tiskne - údajně to vyjde laciněji. V časopise se píše o ledasčem, nosným tématem však zůstává bezdomovectví. Není však na něj nahlíženo shora, nýbrž časopis se nenásilnou formou snaží o sociální práci bez mentorování a poučování. Každé číslo obsahuje interview se známou, ovšem poněkud alternativní osobností – v číslech, která se mi dostala do rukou, to byli evangelický kněz Svatopluk Karásek a výtvarník Vladimír Franc. Píše se tu o lidech z ulice, o práci kurátorů, o drogové závislosti, prostituci, žebrácích, kapsářích, náboženských sektách, o životě ve squattech apod. Přáním redakce do budoucna je, aby bezdomovci sami přispívali do svého časopisu. Zatím se tak děje pouze výjimečně, ale v redakci věří, že se počet autorů rozroste. O časopis je mezi bezdomovci obrovský zájem, zdaleka ne na každého se dostane. Zájemce se musí přihlásit v redakci časopisu v daném městě, kde se mimo jiné dozví, jak má při prodeji postupovat (nesmí být opilý či pod vlivem drog, nesmí sprostě pokřikovat, žebrat o další peníze, atd.). Pokud se mu podaří prodat prvních pět čísel, která dostane zdarma, získá sto korun českých, za které si v redakci může nakoupit deset kusů Patrona. Kamelot prodává časopis za 20,- Kč/kus, polovina mu jde do vlastní kapsy, za které si může zakoupit další časopisy. Až příště navštívíte Českou republiku, nezapomeňte si papírový Patron koupit. Možná budete mile překvapeni.

Hana Schenková

SOUMRÁK OSOBNÍHO SOUKROMÍ (S. O. S.) . . . - - - . . .

Po nápadném úspěchu nepříliš nápaditého a vkusem neoplývajícího pořadu holandské televize *Big Brother* se zdálo, že komerční cizina se přidá. Producenti výhodně prodali pořad nejen anglicky mluvícím zemím, přidali se i Němci, a producenti jati komerčním úspěchem vymysleli další podobný pořad s názvem *Bus* (rozumí se autobus). V obou jde o prošpikování místa dění skrytými kamerami, které bez sebemenšího ohledu na soukromí sledují veškeré konání hloučku asi osmi až dvanácti účastníků po dobu přibližně 100 dní. Z hloučku účastníků (dobrovolných) odcházejí postupně jednotlivci, buď z vlastní vůle, nebo na přání hlasujících televizních diváků. Kdo obstojí až na konec, získá velké peníze a především popularitu, která mu může být (a také je) základem k další kariéře.

Celkem primitivní akce našla své následovníky i mimo Holandsko, zřejmě v domění, že i ekonomický zisk se bude rozrůstat k fotbalovým hodnotám. Tak v Americe si upravili pro své poměry britský pořad *Jailbreak (Útěk z vězení)*, kde jednotlivci z desetičlenné skupiny pod nepřetržitou kontrolou TV kamer se snaží uprchnout ze žaláře (jakési televizní školení vězňů) a získat za to velké prémie. Jiná americká stanice převzala prý holandský (?) pořad *Řetězy lásky*, kde jedna osoba je řetězy připoutána ke čtveřici opačného pohlaví. Vtipné, že?

Ve švédské televizi se objevil pořad *Villa Medusa*, v němž čtyři mladíci a tolikéž děvčat je uzavřeno v luxusní vile a při příchodu jsou jim odebrány peníze i kreditkarty, od čehož si pořadatelé slibují přímo sadistickou rozkoš v řadách diváků. V Norsku zase vymysleli závod k *Polárnímu kruhu* za krutých podmínek a pěšky. Diváci svým hlasováním vylučují každé dva dny jednoho z účastníků, poslední se pak obohatí. Němci vymysleli jiný zdroj sadismu pod názvem *Velká dieta*: Účastníci jsou po určité době sledováni ve *Zlaté kleci pokušení*, kde je pamatováno na všemožná láková kulinární pokušení, mezi nimiž musí účastníci zhubnout. Váhový úbytek na konci stodenní doby dostanou zpět ve zlatě. Co je proti tomu Pokušení sv. Antonína?

Myslete si svoje, přes počáteční úspěchy (enormní hustota zvědavých TV diváků, horentní finanční odměny, televizní popularita a z té plynoucí možnost nové kariéry), pokládám podobné pořady, které těží z obnažení soukromí za peněžitou odměnu, za zneužívání objektů, i když se tak děje s jejich souhlasem. Novou sérii pořadu *Big Brother* lze sledovat 24 hodin denně (tedy i nočně) mnoha kamerami, aby nic neušlo, za měsíční předplatné za použití dekoderu. A těm kamerám opravdu neujde zhola nic.

Musím se přiznat, že to vše jsem vyčetl z referátů, nabídek a náhodných reklamních ukázek, a že jsem ani jedno vysílání neviděl, a to úmyslně. A vy ?

L. MALINSKÝ

ZASE JEDNA ANKETA

Zdá se, že v Česku se začíná s anketami trhat pytel, vedou Lidové noviny. Zřejmě jim to dělá dobře, neb záviděníhodně prospívají, jejich náklad vůčihledě roste, což při jejich celkem ojedinelé intelektuálnosti dává naději, že to snad přecejeno s kulturou širokých vrstev u nás tak docela beznadějně není. Říjnová anketa byla na téma *Kdo či co kazí v Čechách nejvíce vkus*. Byla to anketa zajímavá, i když ne směrodatná, což ostatně ani žádná anketa nemůže být. Vynechám zde pokus o definici *vkusu*, ač je to téma nadmíru lákavé, a zaměřím rovnou k výsledkům.

Největším zloduchem vkusu je podle ankety *Vladimír Železný* a jeho televize NOVA, včetně psa Nováka. Následují hromadně *dozvuky komunismu*, čestné třetí číslo patří *Karlu Gottovi*, o čtvrté se dělí kritici *VI. Just* a *Jan Rejžek*, následují hromadně *politici* a *módní návrháři*, sedmá je skupina *Lunetic*, dále všeobecně *programy české televize*, až na devátém je prapodivně *komolená čeština medií*, na dalších se mísí *reklama*, *J. Cimický*, *R. Uzel*, kupodivu *architekti*, *tisk bulvární*, až čtrnáctí jsou *Martin Nezval* a *Barbora Nesvadbová* a patnáctí *Švejk* a *Hloupý Honza*. Tedy téměř kdekdo. Mnohá jména neznáme a moc nám neříkají, ale některé pojmy jsou zřejmě světu společné, jako třeba televize, módní návrháři, vtíravá reklama, někteří zpěváčci(-ky), političtí šmoci a nekultivovaně arogantní šoumáští a kvizvedoucí všech pohlaví.

L. M.

VÍCE PŘESTUPKŮ DŮVODEM KE SLEVĚ ?

Asi tomu tak bude, jak mi bylo přečteno o prázdninách z holandského Telegrafu. Konečně došlo k procesu se 34-letým občanem Den Haagu, téměř po třech letech váhání, za přestupky, jichž se dopustil 8.června 1997 ve svém bydlišti. Toho dne totiž usmrtil 54-letého cyklistu autem, které "řídil". Dostal za to jeden rok vězení a zadržení řidičského průkazu, který u sebe neměl, na tři roky. V době nehody mu byl prokázán podroušený stav pod vlivem alkoholu, kokainu a methadonu a neúměrně rychlá jízda, již projížděl na červenou autem, které kondicí neodpovídalo základním předpisům. Ostatně bylo kradené a nepojištěné.

Veřejný žalobce žádal pro provinilce 2 roky vězení za zaviněné zabití člověka. Soud mu nedal za pravdu, příhodu posoudil jako zavinění smrti, nikoli zabití, za což v právnické hantýrce je trest menší, a silničnímu uživateli snížil trest o polovinu. Že by výše nahromaděné, vesměs přitěžující okolnosti, měly význam polehčující ? Ale jasné mi to není. Vám ano ? V.Š.II.

SENÁTOR MICHAEL ŽANTOVSKÝ BÁSNÍ O JINÝCH, ALE I O SOBĚ

Senátor Pavel Rychetský
k zákonům přístup má vědecký
Když ho moc ruší
prostě je zruší
Koumák, pan senátor Rychetský

Senátor Vladimír Zeman
bude se jmenovat Eman.
Pěkně mu vylož,
že líp Eman než Miloš:
senátor Eman Zeman

Ministr Pavel Dostál
nějak se nám sem sám dostal
ač není senátor
ba ani primátor,
ten vlezlý pan ministr Dostál

Senátor Michael Žantovský
vzrůstem ni duchem moc obrovský
všude nos strkal,
pak z toho smrkal
ten všetečný senátor Žantovský

Vybráno z téměř osmdesáti limericků, jichž autorem je senátor **MICHAEL ŽANTOVSKÝ**. Díky technické nedokonalosti (nikoli počítače) opisují tyto výňatky již počtvrté, takže mi nějak stouply do hlavy. Je před druhým kolem senátních voleb, tak že bych to zkusil taky? Jen tak rovnou z vejkopu, jak se říká.

Pan senátor Zieleniec
dal soupeřům na zadek,
ze širokého jich pole
jediný prošel v prvním kole.
To byl ale ranec, pane Zieleniec !

L. M.

NEJVYŠŠÍ BUDOVA SVĚTA BUDE STÁT

v Jižní Koreji. Mrakodrap v přístavu Pusan bude mít podobu rakety (nikoli tenisové), která bude zakončena věžičkou a bude mít 107 pater. Celková výška by měla dosáhnout 464,5 metru. Celkový náklad by neměl přesáhnout 1,2 bilionu wonů, což je asi jedna miliarda dolarů a stavba by měla být hotova v roce 2005.

FŠE O SEMAFORU V OPCHODĚ ŽOFIE MELICHAROVÉ OLYMPIC SPÁLENÁ 16

PŘIDANÁ STRÁNKA

Je redakčním nešvarem uveřejňovat příspěvky došlé po uzávěrce, nebo dokonce takové sám psát. Dosud jsem tento nepsaný zákon nikdy nepřestoupil. Činím-li dnes výjimku, činím tak jednak nerad, jednak proto, že právě dnes se sešlo v jediný den několik zpráv, které si nemohu nechat pro příští číslo (v březnu). Nevím ještě, jak to udělám, toto číslo i po přidání stránek je nabitě k prasknutí; bude tedy nutno něco jiného odsunout, nikdo se ale nebude zlobit, protože odsunu (nebo vyhodím) něco svého a budu muset zase stříhat a lepit. Tak mi držte palce.

SENÁT ČR PŘED A PO VOLBÁCH 2000

Senát, o jehož důležitosti či zbytečnosti není národní jednoty, má 81 členů, resp. křesel. Podle jakéhosi pravidla je občas třetinu křesel (27) nově obsadit, k čemuž je nutno vypsát volby, které zpravidla mají nízkou účast oprávněných voličů. V prvním kole voleb (12.11.) musí kandidát získat nadpoloviční většinu, aby byl zvolen. Pokud se tak nestane, postoupí dva nejsilnější do druhého kola, které rozhodne a) kdo bude senátorem, b) kdo nebude senátorem, c) kdo opustí křeslo, na které byl zvolen nový senátor, a konečně d) kdo svou pozici obhájil (byl **opět** zvolen) a tedy zůstává. Křesla náleží jednotlivým oblastem, ve kterých se volí. Alespoň tak se mi to jeví (zjednodušeně).

Tak se také pokusím stručně nastínit výsledky voleb, které rozhodlo až druhé kolo (19.11.), neb v prvním kole byl zvolen pouze jeden kandidát v Praze 4, Josef Zieleniec (4Koal), aby nahradil dosavadního senátora z ODS. Tedy (bez komentáře a pouze v číslech):

Volilo se 27 senátorů (1+ 26 ve druhém kole), z toho 4Koal 17, ODS 8, ČSSD 1, Nezáv. 1, KSČM 0.

V poli poražených zůstali: 4Koal 3, ODS 11, ČSSD 4, KSČM 7, Nezáv. 1.

Senát opustili (byli nahrazeni): 4K 1, ODS 9, ČSSD 8, KSČM 1, Usvob.1, DemU 1, 6 obhájilo.

NOVÝ SENÁT tedy bude mít toto složení (v závorkách stav před volbami):

4Koalice: 39(28), ODS: 22(23), ČSSD: 15(23), KSČM: 3(4), Nezávislí: 2(3).

DVĚ VELMI ZAJÍMAVÉ VÝSTAVY

Obě budou zahájeny až po uzávěrce tohoto čísla a tedy dříve, než se vám dostane toto číslo do rukou. Budete však mít možnost je shlédnout, neb zasahují ještě do prvních dnů nového století.

První výstava je v galerii ARTRA, v jedné z nejhezčích galerií této země, která je nakloněna českému umění a o níž jsme se již několikrát zmiňovali. Tentokrát představuje galerie část produkce umělecké sklárny *LHOTSký s.r.o.*, což je pravděpodobně největší podnik na světě, zabývající se odléváním uměleckých objektů z taveného skla. Sídli v obci Telechov v železnobrodském kraji a jeho služeb využívají přední sklářští umělci, včetně slavné dvojice Stanislav Libenský - Jaroslava Brychtová. Za jménem sklárny stojí Zdeněk Lhotský, sám výrobný a známý sklář, jehož mísy jsme měli příležitost obdivovat na expozici této galerie na zámku Zuylen u Utrechtu v červenci 1999. Lhotského nové objekty lze spatřit i na této výstavě. Dalším klientem jeho sklárny je mladá průbojná umělkyně Barbora Škorpilová, původem bytová architektka, která vystavuje poprvé v Holandsku nejen své bytové návrhy, ale také vázy z taveného skla a podivuhodné původní šperky. Za shlédnutí stojí nejen tato šťastně volená expozice, ale i galerie sama. Lze ji navštívit od 2.prosince do 13.ledna roku příštího, ve čtvrtek, pátek a v sobotu od 11 do 18 hodin, nebo po domluvě na č.tel. 0252 - 620494. Adresa: Dotterbloemstr.5, Nieuw-Vennep.

Druhou pozoruhodnou výstavu pořádá koncern ZWOLLSCHÉ ALGEMEENE v obci Nieuwegein poblíže Utrechtu, ve spolupráci s nám dobře známou naardenskou galerií GROLL, jejíž majitelka dr.Inge Meezen je rovněž nakloněna českým kumštýřům a často je vystavuje. Galerie GROLL byla vždy zárukou kvality a jistě tomu nebude jinak při jubilejní sté výstavě v budově Zwollsche Algemeene. Pro toho, kdo by snad zaváhal, jen několik jmen, která mluví sama za sebe. Ve výkvetu českých a slovenských sklářů nechybí pochopitelně dnes již legendární dvojice Brychtová - Libenský, Václav Cígler, Miloš Balgavý, Vladimír Kopecký, Jan Fišar, Štěpán a Zora Palovi, Lubomír Artz, Bohumil Eliáš, Jaroslav Matouš, Oliver Leššo, Jaromír Rybák a řada dalších. Českou barokní hudbou doprovázejí Antonín a Suzan Rousovi. Těžko si přát víc a je na co se těšit. Výstava potrvá od 1.prosince do 26.ledna 2001 v budově ZWOLLSCHÉ ALGEMEENE, Buizerdlaan 12, Nieuwegein a je přístupná v pracovní dny od 9 do 18 hodin.

ZEMŘEL EMIL ZÁTOPEK

Dne 21. listopadu 2000 ve večerních hodinách zemřel ve věku 78 let v pražské vojenské nemocnici náš světem obdivovaný olympionik Emil Zátopek, běžec dlouhých tratí. Byl jediným sportovcem, jemuž se podařilo během jedné olympiády vyhrát tři nejdelší běžecké tratě, pět a deset kilometrů a maraton (Helsinki 1952). Byl to zvláštní člověk, z osmi dětí v moravské Kopřivnici a s ambicí stát se učitelem. Traduje se, že k běhu se dostal z trucu, když učitelé prohlédli jeho úmysl neúčastnit se školního běhu terénem a donutili jej běžet. Emil doběhl jako druhý a asi se mu v tom zalíbilo. Jeho podivně špatný běžecký styl mu zůstal zachován po celý život a za své úspěchy vděčí především, ne-li výhradně, přímo mučednické přípravě. Je známo, že trenoval s těžkým rucksakem na zádech, zadržoval dech na trati, až doslova padl na dráze, běhal bos nebo střídal obuv od bagančat přes bačkory, tenisky a tretry, zkoušel různé nápoje, včetně piva, při přesně kontrolovaném tréninku, prostě nemaje předlohu zkoušel a stanovil si tréninkový program sám. Vtipně říkal, že v jeho době byl vytrvalostní běh uměním, zatímco nyní se stal vědou. Bylo to rčení téměř prorocké. Zátopkův význam bude jistě podrobněji a lépe zhodnocen českým i světovým tiskem, toto jen jako bezprostřední poznámka.

Poctu Zátopkovi přijede vzdát i předseda MOV Antonio Samaranch.

L. MALINSKÝ

**** **Praha je víc než knedlíky a pivo.** Pod tímto názvem věnoval časopis TIME Praze celou stránku i s obrázky. Je určena turistům, kteří jsou unaveni pražskou kuchyní, klasickou hudbou a českým pivem, a proto chtějí pro změnu něco jiného. Zde výběr "pro změnu": Začít možno večeří v podniku *Delux*, Václavské nám.č.4. Zařízení převážně v bílé barvě s červeným čalouněním, styl rokokový. Nabízí se thaiská, kubánská a jiná mezinárodní kuchyně, po desáté možno tančit (převážně salza). Více klidu nabízí *Dobrá čajovna*, Borzov 2, ve svých dvou místnostech, z nichž Anglický salon je formálnější než Salon marocký, v obou lze pít nespočetné druhy čajů, některé pepřně mixované v úloze životabudičů. I vodní dýmky jsou k dispozici. Čajovna zavírá o půlnoci, kdy je možno se přemístit přes ulici do bývalých Karlových lázní (Novotného lávka), kde je ve čtyřech patrech otevřen taneční klub. Jako taneční plochy slouží bývalé bazény lázní, typická disco-hudba ve druhém poschodí, rychlejší (a hlučnější) beat, house a techno v poschodí čtvrtém. Nostalgičtější milovníci rockmusic let šedesátých až osmdesátých najdou své v patře třetím.

Zajímavé jsou i volby některých doporučených podniků: za nejlepší restauraci je považována *U modré kachničky*, Nebovidská 6 (tel. 57320308), pro joggins nejvhodnější místo má být v okolí restaurace *Letenský zámček*, V letenských sadech 341, dále *Internet café Bohemia Bagel* v Masné ulici 2 (tel. 24812560), otevřeno do půlnoci, hodina surfování po internetu stojí 1,60 dol. Za nejlepší fitnesscentrum je považována *World Class Health Academy*, V celnici 10 (telefon 21033033), vybavené nejmodernější aparaturou v dobře větraném (airco) a osvětleném podzemí. Denní vstupné 26 dolarů je asi počítáno pro turisty, ač dvojí ceny nejsou zákonem povoleny.

Jako dopravní prostředek je radno všude tam, kde je to možné, užívat služeb *AAA Radiotaxi* (tel. 33322333). Čekací doba asi 5 minut, ceny úřední. U jiných taxi radno domluvit cenu předem, neměla by v městě překročit 200.- Kč (cca 5,30 dol.) Snad by se někomu tyto údaje mohly hodit.

**** mnoho našich zastupitelství žádalo o policejní ochranu v **době demonstrací proti MMF** koncem září, mezi nimi Berlín, Drážďany, Bern, Stockholm, Paříž, Madrid a Vídeň. Do některých budov dokonce demonstranti vnikli, vídeňskou ambasádu obklíčili. **Naše pevnost v Den Haagu** odolala vlastní silou.

**** v anketě LN o **nejoblíbenějšího Václava** zvítězil 417 hlasy Václav Klaus, sledován Václavem Havlem (256), Svatým Václavem (214), V.Bendou (200) a V.Fischerem (172). Já hlasuji pro našeho dopisovatele Václava Šadraka Druhého. Jeden hlas dostal též **Václav Babinský**, jemuž vděčím za svoji přezdívku.

**** **premiér Zeman** v červenci 1998 **libivě slíbil**, že jeho vláda bude jezdit výhradně ve vozech české výroby a bude tím domácí výrobky příkladem propagovat. Hurá, ať žije ..., jenže ve skutečnosti daňoví poplatníci zakoupí pro své politické špičky osmnáct luxusních limuzín **AUDI A8 Long** za více než 50 milionů korun. Včetně dvou pancéřovaných po 4 a půl milionu každý. Že by výhodná koupě ?

**** v minulém čísle mnou vzpomínaná, **téměř úplně slepá atletka Marla Runyan** (nikoli Runyanová, jak mylně uvedl český tisk), doběhla na Olympiádě v Sydney ve finále běhu na 1500m jako osmá. Orientuje se pouze tzv. periferním viděním, kdy rozeznává pouze barevné skvrny. Je prvním člověkem, který před tím startoval též na paralympiádách. Do týmu amerických atletů si vybojovala místo svou kvalifikací (třetí na celostátních přeborech USA). Dodržel jsem slib drženého palce.

**** laureátem české **Státní ceny za literaturu** je básník, prozaik a překladatel **Karel Šiktanc**.

**** za posledních pět let bylo v Británii **7 tisíc domovních požárů** zaviněno dekoračními svíčkami. 3 tisíce lidí bylo zraněno, 61 smrtelně. Přesto si bez pravých svíček vánoční stromek nedovedu představit.

**** v posledních záříjových dnech, podle českého tisku, zaplnili **Karel Gott spolu s Helenou Vondráčkovou** newyorskou koncertní síň Carnegie Hall. Podle textu referátu přijel Gott k budově v historickém bílém Rolls-Royce, který však na připojené fotografii vypadá spíše jako novodobý Excalibur, zpíval v šesti jazycích, a oba oslnili téměř naplněnou slavnou koncertní síň. Potud tedy český tisk. Na pořadu bylo vše, od lidovek k opeře, čemuž jistě lze věřit.

**** rovněž koncem září se **oženil s herečkou Brigitte Wilson** devítinásobný vítěz tenisového Wimbledonu **Pete Sampras**.

**** pražské nakladatelství Leda uvedlo počátkem října na trh zatím **největší česko-anglický slovník** (kolem 100.000 hesel). Jeho autorem je Josef Fronek (1936), anglista žijící od roku 1975 ve Velké Británii.

**** 4.října se dožil spisovatel **Adolf Branald devadesáti let**. Jeho poslední, či lépe nejnovější kniha **Pražské promenády** právě vyšla v nakladatelství Mladé fronty.

**** encyklopedie **Jiřího Suchého** došla už v říjnu v nakladatelství Karolinum k pátému svazku.

**** zlatá kajakářka z olympiády v Sydney **Štěpánka Hilgertová** se po návratu domů při rodinné oslavě **koupala v šampaňském**. Její švagr Ivan nalil pro ni do vany 160 lahví sektu (asi 110 l). Jak se Štěpánka dostala z vany zpráva neříká. Ale patří jí to, a to doslova.

**** český film **Musíme si pomáhat** Jana Hřebejky nás bude reprezentovat v kategorii nejlepšího zahraničního filmu na rozdíl **Oskarů** v příštím roce na jaře. Rozhodla o tom **Česká filmová a televizní akademie**.

**** 23. října zemřel v Praze ve věku 87 let literární historik, publicista, kritik a germanista **Eduard Goldstücker**. Narodil se 30.5.1913 na Slovensku, vystudoval na Karlově Univerzitě v Praze germanistiku, za války emigroval do Anglie, účastnil se odboje, po návratu do vlasti byl roku 1951 v politickém procesu odsouzen na doživotí, odbyl si své v Jáchymově a Leopoldově, roku 1955 byl rehabilitován a propuštěn. Po aktivní účasti na Pražském jaru emigroval do Velké Británie a roku 1991 se opět vrátil do Prahy. Své dílo věnoval převážně německo-židovským autorům, především Franz Kafkovi.

**** dosud první dáma Spojených států **Hillary Clinton** oslavovala koncem října své narozeniny, prý třiapadesáté, jak hlásil manžel. Jak je v kraji zvykem pozvaní hosté si museli zakoupit vstupenky, nejlevnější za deset tisíc dolarů. Tak se podařilo paní Hillary sehnat další **dva miliony dolarů** na svou předvolební kampaň, která by jí měla pomoci v souboji o senátorské křeslo za stát New York již v listopadu. Až vyjdou Listy budeme již vědět.

**** skromnost stále zůstává dominantní vlastností chytrých. Bariéru prolomil pan **Chriet Titulaer** svým prohlášením (AD 31.10.2000), že *vše co kdy řekl se splnilo* (což je možné, pan CH.T. je totiž skutečně chytrý). A dále: *Nemám žádných následovníků. Na celém světě není nikdo, kdo ví tolik jako já*. Titulaer (57) je po léta oblíbeným autorem četných publikací, které popularizují moderní vědu v oboru komunikačních medií, vesmíru a jim podobných.

**** ceny ojetých automobilů stoupají. Máte-li záslusk (nebo potřebu), pak neváhejte včas! Mám dobrý typ pro labužníky: v prosinci možná ještě stihnete dražbu ve Švýcarsku, kde bude k mání pozoruhodný model **Ferrari 250 GTO Berlina Competizione z roku 1963**, s nímž pánové Blaton a Langlois vyhráli závod **24 hodin Le Mans**. Odborníci očekávají, že cena dosáhne výše asi 25 milionů guldenů (přes 20 milionů DEM). Dosud nejvyšší cena za ojetý automobil byla vydražena roku 1987 za proslulý model **Bugatti Royal** - pouhých 17 a půl milionů guldenů.

**** **občané EU polevují** ve své horlivosti přijímat nové členy. Ještě na podzim 1999 podporovalo rozšíření 43% občanů EU, na jaře 2000 již pouze 38%. Nad 50% podporují rozšíření občané Švédska (61%), Dánska (58%) a Řecka (55%), nejméně Němci (34%), Rakušané (30%) a Francouzi (26%). ČR je zatím ještě na pátém místě, ale jak dlouho ?

**** 27. října zemřela ve věku 86 let divadelní a filmová **herečka Lída Baarová** (Babková, 7.9.14) Jen málo životů je poznamenáno tolika protiklady, osobními úspěchy i tragediemi, draze zaplacenými chybami. Nejdříve slibná a úspěšná dráha v českém filmu, nepochopitelně zaslepený poměr s Josefem Goebbelsem, zákaz herecké činnosti na rozkaz Říše, po válce souzena a vězněna doma, emigrace do Rakouska a Argentiny, návrat, druhý sňatek v Rakousku, opět návrat a občasná, málo významná divadelní činnost. Konečně nemoc a ztráta svéprávnosti a osamění.

**** o den později, 28.října, udělil prezident Václav Havel medaili **Za zásluhy Miroslavu Horníčkoví**, jistě právem. Stejnou medailí byli poctěni mezi jinými i **Radovan Lukavský, Arnošt Lustig, Theodor Pištěk, Jindřich Waldes**. Celkem udělil prezident 38 státních vyznamenání (podrobně: www.lidovky.cz). Naproti tomu velitel legendární kosmické lodi **Apollo 13, James Lovell** daroval Havlovi kus ze svého plavidla.

**** podle prohlášení uměleckého šéfa Vinohradského divadla **Jiřího Menzla** zastavilo divadlo kvůli vysokým nákladům přípravy na inscenaci hry **At' žije královna**, v níž měla hrát **Dagmar Havlová**. Režisér **Juraj Herz** má na to zcela jiný úhel pohledu.

**** třetího listopadu uplynulo sto let od narození po Baťovi nejpobulárnějšího ševce ve světě. Byl Němec a jmenoval se **Adi Dassler**. Ve dvaceti letech se začal vážněji zajímat o sportovní obuv, zejména o její kvalitu a uzpůsobení zvláštním účelům, a už roku 1928 se v jeho obuvi závodilo na olympiádě v Amsterdamu. V roce 1948 dal svým úspěšným výrobkům značku, kterou složil ze svého jména **ADI DASSler** a zakrátko přidal i registraci dnes světoznámých tří pruhů, které nechybí na žádném produktu fitmy **ADIDAS**. Zemřel 1978 a továrnu převzala a dále vedla jeho rodina. Za loňský rok 1999 prodala tato firma přes 80 milionů párů sportovní obuvi a 150 milionů kusů sportovního oblečení.

**** nový kalendář na rok 2000, který vydává **Dětský výbor OSN UNICEF** a který realizuje jeho agentura v Bonnu obsahuje patnáct fotografií reprezentativních osobností Evropy jak před kamerou třímají symbolickou vánoční hvězdu. Výběr provedla agentura konkurzem asi před půl rokem. Z Česka bylo navrženo šest kandidátů, mezi nimi Tereza Maxová a Lucie Bílá, podmínkou byla známost kandidáta v zahraničí. Volilo se v Němcích, kdo je tam nejznámější ? Ovšem **Včelička Mája - božský Karel Gott**. Laureát svou volbu vtípně komentoval tím, že věří, že všechno dobré, co v životě udělá, se mu jednou vrátí. Hned při fotografování poznal, že německý fotograf ví co chce. Sám si vánoční hvězdu nekupuje, dostává tolik květin od fanynek, že neví co s nimi. Důležitější, než toto skromné vyznání je, že veškerý zisk z tohoto kalendáře bude použit pro dětské oběti války v africké Sierra Leone.

**** **Michelangelův David** ve Florencii asi roste. Dosud se tradovala výška sochy 4,1 metru, nyní při kontrole jí naměřili 5,7 m. Opravte si v průvodcích. A pozor, aby nám nepřerostl tuze moc!

**** letošní tenisový turnaj **American open**, poslední grandslamový turnaj roku, byl nejlépe dotovanou soutěží - 15 milionů dolarů (cca 37 Mil. guldenů). Na osmnácti dvorcích ho shlédlo přes 600 tisíc diváků přímo, ostatní se museli spokojit televizním přenosem 29 tisíc vysílacích hodin do 160 zemí. Kolik asi stálo pět vteřin reklamy?

**** v zoologické zahradě amerického města Kansas se narodila třicetikilová **černá nosorožkyně**, čímž stoupl počet těchto vymírajících zvířat na 601. Kam se as poděla ostatní zvěř toho druhu ?

**** jen v letošním roce zahynulo **při důlních neštěstích v Číně** 2700 horníků. Čtyři zasypaní přežili dobu čekání třinácti dnů, po které se živili listím a uhelnými zdrtky. Není jiné cesty ?

**** rovněž v letošním roce razila americká mincovna **28 miliard mincí**. Počet **zmetků** byl **devatenáct kusů**. Jakou asi sběratelskou cenu tyto zmetky mají, uvážíme-li, že sběratelé (zmetků) platí mnohokrát víc, i když je to podivné.

**** nejlépe placeným sportovcem všech dob je asi **pilot stáje Ferarri formule F1 Michael Schumacher**. Podle anglického časopisu **Eurobusiness** je jeho roční příjem 125 milionů guldenů. V tom je plat, zisk z reklam apod. Je to hodně, ale ve srovnání s příjmy některých jiných sportovců to zase tak mnoho není. Zejména srovnáme-li stabilní vrcholný výkon snad nejdokonalejšího autozávodníka všech dob, riziko jím do sportu vložené a kvalitu celkově odvedené práce, s náhodnými výkony třeba fotbalistů, o aroganci některých ani nemluvě. Holandský hráč košíkové **Rik Smits** obsadil čtvrté místo s celkově 150 miliony guldenů za dobu svého amerického působení. Šestý je další Holanďan, fotbalista **Denis Berkamp** se 100 miliony, za ním kolegové z téhož sportu **Marc Overmans** (60 mil), ne právě nejlépe proslulý **Patrick Kluivert** (58 mil), **Edgar Davids** (39 mil), **Jaap Stam** (26 mil) a **Clarence Sedorf** (16 mil). Mezi ně se čestně řadí tenistka **Martina Hingis**, již přisuzuje zmíněný časopis 70 milionů guldenů. Říká se, že stromy nerostou do nebe, ale začínám o tom pochybovat, neb se právě dočítám, že hráč basebalu **Manny Ramirez** odmítl nabídku svého klubu Cleveland Indians na prodloužení své smlouvy na pět let za celkový honorář 187,5 milionů guldenů (přepočítáno). Žádá smlouvu na deset let a poskytuje slevu, je ochoten podepsat na tu dobu za pouhých 500 milionů. Jeho kolega **O'Neal** bude hrát od roku 2003 v jiném klubu za 74 milionů ročně.

**** turistickou atrakcí na Long Beach v Kalifornii je vysloužilá slavná luxusní obří loď **Queen Mary**. Ale možná nevíte, že společnost Cunard Line začátkem listopadu podepsala kontrakt s francouzskou loděnicí Alston na stavbu **Queen Mary 2**, která bude mnohem větší a největší osobní lodí vůbec. **Chcete čísla ? Zde jsou:** Má být spuštěna na moře (jinam by se nevešla) roku 2003, poplaví se v ní a na ní 4000 lidí, z čehož třetina (1300) bude posádka a bude stát 800 milionů dolarů. Její houkačku bude slyšet na 16 kilometrů, luxus podporuje pět bazénů a třípatrový restaurant, většina kabin (75%) bude mít vlastní balkony, vešel by se do ní pohodlně dvacetipatrový dům (má výšku 72 metrů) a na délku tři fotbalová hřiště (345 metrů), neb bude o 45 metrů delší než je výška Eiffelovky, takže by se na ní vešla i řada 36 londýnských autobusů. Že má výtlač 150 tisíc tun mi mnoho neříká, zdá se mi to dost, ale rychlost 56 km/hod považuji za úctyhodnou. Pro rychlou představu snad poslouží nejlépe údaj, že bude o 76 metrů delší než krátkodobý legendární **Titanic**. Přejme jí, aby měla i delší a šťastnější život.

**** v Guinnessově knize rekordů jmenovaná **nejstarší žena (114)**, paní Eva Morris, zemřela v listopadu, dva týdny před svou stopatnáctkou. Sama se domnívala, že za svůj požehnaný věk vděčila dennímu požitku **whisky**, kterou si dopřávala k oblíbené **cigaretě**, což není reklama.

**** před pěti lety byla pravděpodobnost **napadení počítače virem** 1:1000 během jednoho roku. Dnes je to 1:10 - vše se zdokonaluje, i schopnost virů. Kde zůstal Sir Fleming ?

CO BUDE DÁL ?

Za pár dnů tu máme Vánoce, poslední Vánoce tohoto dvacátého století a dokonce poslední tohoto druhého milénia, pak přijde Silvestr a Nový rok, první den nového, třetího tisíciletí. Někteří, a bylo jich hodně, se dali bezhlavě ovlivnit komerčními zájmy reklamy a oslavili konec druhého a začátek třetího milénia již před rokem, na konci roku 1999 a příchodem roku 2000, ale ti budou s tím mít ještě určité potíže až pochopí, že poslední koruna v kapse je ta stá nebo tisícátá a nikoliv ta devětadesátá. Ale o to teď nejde. Co bude s námi? Mám ovšem na mysli Nizozemské listy.

Dívám-li se zpět, na posledních asi pět let, nemohu být nespokojen. Dali jsme Listům stálou podobu, jak formou tak i pravidelným jejich vycházením, máme kruh stálých dopisovatelů i nové autory, čtenáři si mohou vybrat z pravidelných rubrik své oblíbené, jako jsou třeba informační zprávy z ambasády a konzulátu, z pilného Českého centra, vtipné dopisy Evy Horové z Prahy, osobité eseje Heleny Bambasové, poezie stále se množících autorů, původní poněkud zvláštní křížovky, dále rubriky *Víte, že...* a *Stalo se, stane se*, a konečně snad i *Zadní strana*. I pes Šadrak si našel své příznivce. Konec samochvály. Ale *co bude dál* ?

Dívám-li se okolo, situace už tak růžová není. Všude se nabádá k šetření, někde proto, aby se mohly peníze utrácet jinak, jinde pro jejich skutečný nedostatek k tomu účelu. Psané slovo, pokud servilně nesloužilo k propagaci čehosi, bylo vždy chudou popelkou a je jí dosud. Tak zvané "krajanské" časopisy pomalu mizí, dokonce i centrální Prahou vydávaný a vládou sponzorovaný *Dialog* se letos v létě odmlčel a zatím o sobě nedává vědět a hledá nové sponzory. V listopadu se sice objevil časopis nový, *České listy*, jehož hlavním redaktorem je dr. Martin Palouš, náměstek ministra zahraničí, časopis je silně podporován MZV a je zasílán propagačně na zstupitelské úřady a krajanské spolky, podobně jako byl *Dialog*, jemuž se i obsahem podobá. A zde bych chtěl poděkovat vám předplatitelům Listů, těm "starým věrným", i těm, které jsme získali, době navzdory. Tím se dostávám i k odpovědi na v záhlaví položenou otázku, *co bude dál* ? Je velmi jednoduchá a velmi závažná: *Záleží to na vás !*

Toto mnohdy tak zneužívané heslo nechce svalit osud Listů pouze na vás, my jsme si též vědomi své účasti (k níž se ještě vrátíme), ale právě nyní, na konci roku, je váš podíl ten nejdůležitější. Proč? Náklady na vydávání (tisk) a rozesílání (poštovné) Listů jsou převážně kryty z předplatného, příspěvky nehonorujeme, redakční a administrativní práce děláme bezplatně a materiál k tomu potřebný hradíme ze svého. Chceme-li Listy udržet ve slušné úrovni jak obsahové, tak i formální, potřebujeme nutně každého jednotlivého předplatitele, plnění svou platební povinnost, která je nyní před příchodem nového roku právě aktuální. K tomu účelu slouží složenky, které by měly být přiloženy k tomuto číslu; pokud tomu tak není (nedopatřením), lze platit libovolnou formou na účet, jehož číslo je uvedeno na rubu titulní obálky. A pokud na Listy upozorníte své známé nebo nám dáte jejich adresu k zaslání ukázkového čísla, budeme vám vděční.

A co za to ? Budeme se snažit udržet Listy alespoň na dosavadní úrovni, anebo je zlepšovat, případně podle vašich návrhů, nápadů a příspěvků. Snad jste si povšimli malé změny v redakčním složení: Základní trojice zůstává, i když sám stále častěji pomýšlím na ústup, malá změna je v externích členech. Mirek Kabela se nyní zcela věnuje jiné tematice, která jej zcela zaměstnává, a na jeho místo jsme získali posilu v osobě paní Hany Schenkové z Delftu, čtenářům již částečně známé.

Rádi bychom pro čtenáře v příštím roce zopakovali úspěšné *Odpoledne* nebo případně celý *Den Nizozemských listů*, bude-li naše předplatitelské zázemí dostatečně silné, ale to už zase záleží na vás! Zůstaňte nám tedy, milí předplatitelé, věrni, a můžete-li, množte se! Nizozemské listy vás potřebují...

Za redakci LADISLAV MALINSKÝ

ROMOVÉ NA SLOVENSKU

DAVID Z. SCHEFFEL

Na jaře 1993 jsem náhodou zabloudil do romské osady Svinia nedaleko od Prešova. Návštěva na mne zapůsobila tak silně, že se od té doby věnuji vědecky i terénně tomu, co se v Čechách i na Slovensku poněkud jednostranně označuje jako romská problematika. Následující postřehy charakterizují situaci, jak se vyvinula v devadesátých letech po pádu komunismu.

Jak je všeobecně známo, komunistický režim se snažil začlenit Romy do majoritní společnosti. I když tento pokus, prováděný klasickým paternalistickým způsobem, neměl očekávané výsledky, ve dvou bodech se dosáhlo určitého úspěchu. Za prvé se podařilo získat detailní přehled o situaci ve stovkách osad roztroušených po východním Slovensku, kde se nachází většina romského obyvatelstva. Tento přehled odhalil katastrofální životní podmínky (nedostatek pitné vody, hliněné chatrče, vysoká úmrtnost, analfabetismus) a umožnil postupné odstraňování aspoň těch nejhorších problémů (elektrifikace, stavba silnic a studní, očkování proti infekčním chorobám, zřizování škol a jeslí). Za druhé se zákonodárství a rychlé šíření průmyslu postaralo a trvalou, převážně manuální práci pro většinu dospělých romských mužů. Pád komunismu znamenal konec pracovních možností pro drtivou většinu slovenských Romů. Přejít na racionální management podřízený volnému trhu znemožnil přetrvání tradičních způsobů zaměstnání, kde i analfabeti našli nějaké uplatnění. Na východním Slovensku stoupla nezaměstnanost na 20% a nekvalifikovaní dělníci – Romové šli na ulici jako první. O těch málo, kteří měli dobré vzdělání a objektivní předpoklady pro uplatnění v novém hospodářském systému, se postaral vzrůstající rasismus, který dopomohl k vytvoření překážek, jaké za komunismu neexistovaly. Dnes je normální, že nezaměstnanost v osadách na východním Slovensku se pohybuje mezi 80 - 100%. Sociální podpora, která zabezpečuje životní minimum pro statisíce slovenských Romů, představuje obrovské zatížení hospodářství, které má jiných potíží až až.

Nová doba přinesla ještě jednu podstatnou změnu a sice radikální úpadek zájmu státu na osudu romských spoluobčanů. Na rozdíl od komunistického údernictví, kde se pořádaly brigády, přednášky, masová školení a lékařské prohlídky, slovenská demokracie a nezávislost znamenaly rostoucí tendenci na všech úrovních státní správy poskytnout Romům jen to skutečně nevyhnutelné na marginální přežití, tedy sociální podporu a potom už jenom podstandardní zdravotní péči a podstandardní školství. Jako ukázkou je možné uvést, že většina úředníků, zabývajících se romskou problematikou, má velmi mlhavé představy o stavu romského obyvatelstva. Systematický přehled o počtu, velikosti a stavu všech romských osad neexistuje a údaje se mění podle toho, jestli je poskytuje obecní, okresní, krajský nebo bratislavský pověřenec. Promyšlený a dobře fungující systém romských kurátorů, kteří obstarávali denní styk s obyvateli osad a zabezpečovali adekvátní reakci státní správy na lokální problémy se zřítel společně s komunistickým režimem a zatím nebyl ničím nahrazen. Romové, zvláště ti venkovští, se stali nežádoucím živlem, o který není zájem.

Tento nezájem vede k logickému cíli hledat řešení lokálních problémů v cizině. Tak na jedné straně se tisíce slovenských (a českých) Romů pokouší dostat azyl v západních zemích a na druhé straně se na slovenské scéně objevují desítky západních organizací nabízející pomoc, kterou Slovensko samo poskytnout nemůže nebo nechce. Jednou z těchto organizací je kanadské Ministerstvo pro mezinárodní rozvoj (Canadian International Development Agency), které financuje projekt, jenž jsem vypracoval a řídím. Tento projekt se odehrává v osadě Svinia a má za úkol zlepšení životních podmínek tamějších 650 Romů. V krátkosti se nyní zmíním o situaci v této obci, která se podobá ne všem, ale mnohým dalším romským osadám.

Obec Svinia má přibližně 1300 obyvatel, se stejným podílem Romů a „bílých“. Ani jeden Rom nevlastní půdu a všichni bez výjimky obývají dvouhektarový polomočál na okraji obce. Zde se nachází čtyři cementové bytovky, kde sídlí romská elita a nějakých padesát chatrčí a unimobuněk (postavených po povodni v červenci 1998), kde živoří chudina. Drtivá většina obyvatel jsou děti a mladiství. Plných 70% je mladší než 20 let a jenom 2% je nad 50 let. Mezi roky 1991 a 1997 se narodilo 193 romských dětí a pouhých 66 „bílých“. V tom samém období zemřelo 18 Romů a 51 „Slováků“. V osadě je 100% nezaměstnanost. Šance

jakéhokoliv uplatnění pro dnešní mladou generaci jsou mizivé. Školka, nezbytná instituce pro integraci do majoritní společnosti, je přístupná jenom „bílým“ (za kanadské peníze jsme vybudovali školku pro osadu, kde první učitelky byly osmkrát trestaná místní Romka a dobrovolnice amerických mírových sborů z Brooklynu). Základní škola je rozdělena na dvě budovy. Do nové docházejí, až na pár výjimek, jenom bílé děti; ve staré jsou jenom Romové. Podle osnov zde mají osobitě vyučování zapotřebí, neboť většina romských dětí nemluví při nástupu do školy slovensky. Ve skutečnosti však ani jedna učitelka nemá předpokládanou a teoreticky požadovanou kvalifikaci. Většina romských žáků opouští školu ve stavu semi-alfabetů. Někteří se neumí ani podepsat. Školní jídelna (kde se ještě stále podávají slušné obědy za nízkou cenu) i odpolední školní klub jsou pro romské děti uzavřené. Pod nátlakem kanadského konzula se nám podařilo přesvědčit školní vedení, aby vybraní romští žáci měli možnost stravování ve školní jídelně, pod podmínkou, že budou sedět v oddělené místnosti a používat vlastní příbory a nádobí.

Roční pobyt v obci, kde můj syn docházel do („bílé“) školy, ukázal mnoho logických důvodů této skoro totální segregace. Jeden z nejnápadnějších argumentů je ubohý zdravotní stav romských dětí, které trpí akutními infekčními chorobami. Vši a blechy jsou další nepopíratelná skutečnost. Jsou to ale právě ty objektivně katastrofální životní podmínky venkovských Romů (v obci není tekoucí voda, kanalizace, sociální zařízení ani funkční studně), které znemožňují výstup ze začarovaného kruhu, kde nezáměr okolní společnosti vede k destruktivnímu způsobu života, který většině Romů znemožňuje normální spolužití s majoritním obyvatelstvem.

David Z. Scheffel je profesorem kulturní antropologie. Narodil se v Čechách, v současné době žije v Kanadě, kde přednáší na „University College of the Cariboo“ v provincii Britská Kolumbie. Má zkušenosti s kanadskými národnostními menšinami, zvláště s Indiány. Může tedy dobře srovnávat přístup kanadských a slovenských institucí a úřadů k menšinám. V době, o které v tomto článku podává zprávu, se dočasně přestěhoval na jeden rok do vesnice Svinia, kde bydlel v těsném sousedství popisované romské osady. Vzal s sebou i svou rodinu (ženu a dvě děti; starší osmiletý chlapec tam navštěvoval slovenskou školu). Bydleli v primitivně vybavené bývalé faře. Při kontrolní návštěvě v květnu 2000 s potěšením zjistil, že jeho práce přinesla užitek. Už teče voda, fungují sociální zařízení, rozvíjejí se různé aktivity (řemeslné dílny, aj.). Je ovšem zapotřebí soustavný dozor, také ze strany obce a okresu. Mnohé jiné romské usedlosti takové štěstí nemají. (S.F. SCHEFFEL)

! RODIČE POZOR !

Děti ve věku 5 až 11 let, jichž rodiče se do Holandska přistěhovali ze zahraničí
mají právo na **bezplatnou** výuku jazyka svých rodičů

**Nabízíme kurs češtiny pro děti českého původu, výuka je možná
na všech úrovních, podle jazykových znalostí žáků**

Děti ve věku 5 - 10 let se učí dvě hodiny týdně, mimo školní hodiny. Výuka i pomůcky jsou
zdarma, platí se pouze jednorázové zápisné 27,50 guldenů

Rovněž možnost *placené* výuky češtiny pro jiné věkové kategorie:
12-18 let/75,- 19-23 let/150,- 24+ let/225,-

Informace (hol.) a přihlášky: **TAALSCHOOL NIJMEGEN**,
St.Stevenshofje 28-29, 6511 VZ Nijmegen, 024-3790645
Informace (česky) u docentky: *Hana Kulišánová, 0573-461653*

MALÉ ZAMYŠLENÍ PO ROMA SEMINÁŘI LÍBA van DIJK

Dne 21. září t.r. jsem se jako tlumočnicka a zástupce našeho Spolku zúčastnila Roma semináře, který se konal v Semilech na základě projektu o rekvalifikaci Romů. Mimořádný zájem o integraci romské menšiny projevují obecní i státní úřady v Semilech. Toto tvrdí Jef Helmer, který se romskou integrací zabývá na půdě Evropské unie.

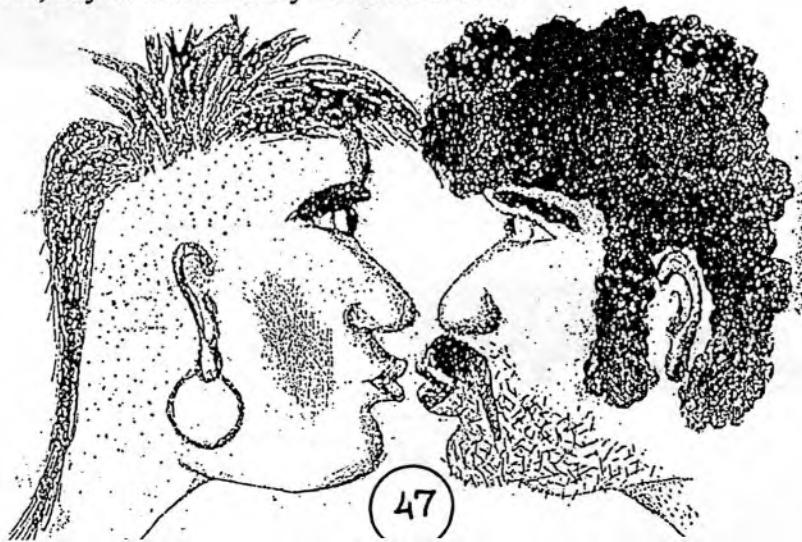
„V Semilech se vydali přesně tou cestou, kterou například holandská vláda doporučuje Evropské unii. Radnice vytvořila stálou komisi pro dialog s romskými iniciativami a spolupracuje s okresním úřadem a úřadem práce. Snaží se problémy řešit na místní úrovni a nespolehají na to, že centrální vláda může přinést nějaké spásné všeobjímající a jednoduché řešení,“ prohlásil Helmer.

Nedávný projekt rekvalifikace Romů se však nezdařil. Z patnácti uchazečů zbyl pouze jeden, což je škoda, neboť úsilí všech zainteresovaných stran se zdálo zbytečné. Zbytečné to nebylo a nedá se tato situace brát jako velký neúspěch. Na příští rok se rekvalifikační projekt chystá znovu. Při přípravách se bude myslet na chyby, které se udělaly letos a bude se vycházet i z kulturních rozdílů výše jmenované menšiny.

Letos v létě se měla konat návštěva policejních pracovníků z Driebergenu v Semilech, ale byla odvolána, protože v Driebergenu byla pohotovost. Bylo to kvůli pěti Roma rodinám, které dostaly od obce 600.000 guldenů s tím, že si obec nepřeje, aby se tam ještě někdy ukázaly. Roma občané bydleli v bytech, ale odtamtud odešli, protože dělali nepořádek a neplatili nájemné.

Docela stejný problém, o kterém se často mluví i v Čechách. Co mne dovedlo k tomu, abych se nad tím pozastavila je způsob, jakým se o problémech tohoto druhu mluví tady v Holandsku. Samozřejmě, že se o tom píše v novinách, televizní noviny a diskusní programy se tím též zabývají. Ale, aby se někdo rozhořčoval nebo na cikány otevřeně nadával, to jsem neslyšela. Lidé nejsou neteční k tomuto problému, dokáží velice klidně říci svůj názor.

Je to možná dané tím, že se Nizozemí snaží vytvořit „multikulturní“ společnost a jedním z důležitých faktorů je brát všechny etnické skupiny jako rovnocenné. První článek ústavy zní: „Se všemi, kteří se nacházejí v Nizozemí, se jedná rovnocenně. Diskriminace na základě náboženství, životního přesvědčení, politického příslušenství, rasy, pohlaví nebo jiné základně není přístupná“. Samozřejmě, že si také stěžují a hubují, že nejsou andělé bez křídel, ale je to jiné, než když často slyším mluvit lidi v Čechách. Také vím, že není zapotřebí zaslepeně „trpět“ všechno, co si kdo vymyslí. Možná, že by konečně mohl někdo přijít na to, jakým způsobem by se dalo Roma- občanům dát najevo, že když se pro ně něco dělá, ať už je to s nimi nebo bez nich, ale pro ně, že je to proto, aby se jim pomohlo. Aby se konečně pohled jiných občanů na ně zlepšil, aby se jim dostalo vzdělání jako každému jinému, aby když jsou někde na semináři nebo jiných jednáních, aby dokázali přečíst zprávu nebo promluvit o své činnosti na úrovni, aby se nemuseli stydět sami za sebe.

JAK JÁ TO VIDÍM ZRAKEM PSÍM

V. ŠADRÁK II.

POZOR HADI !

MLÉKÁRNA V DOHLEDU

VYCHOVATELNA

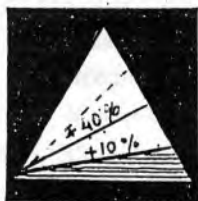
ZDE SI DÁME
DO TRUMPETY

POUZE PRO
PODNAPILÉ ŘIDIČE

ZLATÁ STŘEDNÍ
CESTA

ÚPRAVA CEN
BENZINU V %

STEZKA DOPORUČENÁ
PEDOFILŮM

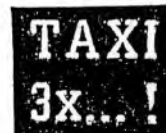
POZOR NA PODPRSENKY

PŘECHOD JE LIDSKÝ

VE STŘEDU JE
PRÁZDNO

SPROSTÁCI !

Václav Šadrak II. (*10.11.98)
je hrubosrstý jezefčík, autodidakt,
stálý dopisovatel Nizozemských listů

Šadrak

PATNÁCTÉ POPULÁRNĚ VĚDECKÉ SYMPOSIUM

LADISLAV MALINSKÝ

Vědecká přednáška nemusí být vždy zajímavá, a zajímavá přednáška nemusí být vědou. Tak nějak by se dalo charakterizovat patnácté populárně vědecké symposium, které se konalo 7. října na již tradičním místě v Baarnu. Přednášky dvou právníků, prof. Jana Filipa z brněnské Masarykovy univerzity a advokáta Milana Hulíka k hlavnímu tématu dne, jimž bylo *Právo, jeho vznik, základy a proměny v průběhu času* nepostrádaly jistě všeobecné zajímavosti, i když asi vědecké ani být nechtěly. Krom historie práva, která sahá až hluboko do starověku (Athény) nechalo tak obsažné téma nutně mnoho otázek otevřených a oba řečníci se pak více věnovali bohaté právní kazuistice z popřevratové ČR a zejména z nedůslednosti právního řádu a státu. Bohatá advokátní praxe dr. Hulíka poskytovala k tomu nepřeborné množství případů, částečně z tisku již známých. Maximální kritika současného stavu, který je sice každému znám, ale nikdo neví jak z něho ven, ani oba přednášející. Zůstal mi dojem, že dnešní právní řád v ČR je tak pln záhadných možností úniku, především pro osoby diskreditované v údobí totality, že i jeho přísné dodržování může být podkladem justiční nedůslednosti, kdy pravý viník je nepostižitelný, neb on žádný rozkaz nepodepsal a trestu je vydán ten, kdo rozkaz provedl, třeba z nevyhnutelné poslušnosti. Tak je nutno vysvětlit, proč se setkáváme s tolika osobnostmi režimu starého na odpovědných místech režimu nového. I dosud, v nové době, je velký rozdíl mezi legislativou a jejím prováděním. Viz třeba dvojí ceny, zákonem nepřipustné, ale dosud mnohdy praktikované, jako jeden příklad za všechny ostatní.

Díky až příliš stručným pozdravným projevům velvyslankyně paní Heleny Bambasové a Líby van Dijk, a neobvyklé časové ukázněnosti obou přednášejících za předsednictví rovněž neobvykle přísného dr. Hroudy dospěl dopolední program podle plánu k polední přestávce a obvyklému občerstvení.

Odpolední program zahájil ing. Kantůrek podrobným popsáním minulé i budoucí činnosti Českého centra, jehož je ředitelem. Jeho zásluhou obstaral nezbytnou zábavní vložku čtyřčlenný divadelní soubor pražského divadla Orfeus s principálem Radimem Vašinkou v čele. Pořad nesl název *Jeden spolu domeček šnek a šnekna nemívají*, podle jedné části scénicky přednesených netradičních barokních textů. Z nich některé opravdu sršely humorem, podepřeným půvabným přednesem ve zvučné staré češtině. Pouze ojediněle některé odváděly pozornost svou délkou, ale v celku lze volbu hodnotit kladně, snad té barokní hudby mohlo být trochu víc.

Po krátké přestávce nastoupila paní Michaela Swinkels ke svému projevu s mnohoslibným názvem *Deformace práva a justiční omyly*. Z nabízejícího se množství případů vybrala ty nejzajímavější, od ukřižování Krista až po směšný (zatím vítězný) soudní proces kuřáků proti výrobcům tabákových produktů, a dosud v časovém limitu mohla začít diskuse.

Zkušená paní Věra Pokorná tentokrát poněkud polevila ve své organizační přísnosti v řízení diskuse, takže oba právníci v dlouhých odpovědích na krátké dotazy měli opět příležitost, s mírnou dávkou egocentrismu, se vracet k popisu různých příkladů, kdy právní řád nebyl respektován. Což se někdy dobře poslouchá, ale nic neřeší. Tím se diskusní pořad protáhl silně přes časový limit páté hodiny, aniž zbyl čas na poznámky k přednášce poslední o skutečných a tak zvaných justičních omylech. Tolik k pořadu.

Poněkud zarážející byla malá návštěvnost letošního symposia, která po odečtení pořadatelů a přednášejících čítala něco přes třicet duší, opětovně počítáno. Jistě to bude pořadatelům důvodem k zamyšlení a budou si jistě vědět rady. Snad téma nebylo letos tak atraktivní, respektive přetřásané problémy jsou starší generaci dobře známé a neočekává nic nového či objevného, natož nějaké dohledné řešení. A mládež už dávno má své, a zcela jiné starosti.

ZAMYŠLENÍ NAD NEDÁVNÝM SYMPOSIEM V BAARNU BOŘIVOJ DVOŘÁČEK

Poslední symposium zaujalo všechny nás, kdo úzkostlivě sledujeme normalizaci v České republice, jejímž základem je nesporně pevný a jasný právní řád. Oba referenti nás potěšili, že "se na tom horlivě pracuje", ale museli přiznat, že se stále ještě tápe. Důvod: Sametová revoluce a rozpad "socialistického bloku" překvapily české právníky nepřipravené - asi se jim bohužel nedostala včas do rukou publikace Indexu z Kolína nad Rýnem, ve které už v polovině sedmdesátých let Amalrik rozebíral sovětský hospodářský systém a dokazoval, že nepřežije rok 1984.

Jeden z referentů uvedl, že při svých cestách do zahraničí a průzkumu tamních právních řádů našel ten nejdokonalejší v dnešním Rakousku. Rakušané totiž použili právní normy, které dal vypracovat císař Leopold! I naskytá se otázka, proč čeští politici a právníci nevyšli ze stejného základu, a místo toho hledají jinde po světě? Čeští stavové si zvolili dobrovolně Habsburky za české krále roku 1526. Habsburkští císaři, s výjimkou posledního Franze Josefa, se dali korunovat na české krále i když své sídlo přeložili do Vídně. To znamená, že respektovali existenci českého království, a tudíž všechno, hlavně to pokrokové, co se za jejich vlády v celé monarchii událo, si můžeme přivlastňovat pro svou českou historii a neponechávat vše jen historii dnešního nového Rakouska.

Odpor k tomu, co bylo v rakousko-habsburkské monarchii vyplývá z postoje českých romantických vlastenců, kteří zatratili pod třistaletým útlakem vše, co se v českých zemích odehrálo po Bílé hoře. Vrchol českých dějin nacházeli v husitské době, kdy se český národ vzepjal "proti všem". A morem byla rekatolizace, představovaná Jezuity, i s tím zloduchem Koniášem, a vyúsťující v pobělohorské době do drcení všeho osobitého, českého.

Na tom je kus pravdy, ale zastírá se rub medaile: husitské období izolovalo české země od pokroku, který se dále rozvíjel mimo české území a ke kterému otevřel dveře Karel IV. Proto je tak málo renezančních památek u nás. Dveře se opět otevřely když nastala rekatolizace, o čemž svědčí krásné barokní památky. Nenarodili se na území českého království vynikající umělci, hudební skladatelé a vědci i po té Bílé hoře? Byly to přece české země, kde se zrodila průmyslová revoluce pro celé území habsburkské monarchie. Nebyli Škoda, Křižík, Ringhofer i Baťa "naši"? Zatracovat období po Bílé hoře znamená ponechávat jeho plody jiným - dnešnímu Rakousku. To, že "naši" komunikovali v onom mnohonárodnostním společenství německy bylo prakticky pochopitelné a bylo zneužito jen německými přistěhovanci v našem pohraničí. Nebo snad ti, kdo dnes publikují anglicky, se odcizují svému národu a vstupují do historie Velké Británie nebo USA proto, že tam se mluví anglicky?

Období po roce 1948 až do sametové revoluce rádo podporovalo význam husitské revolty a připojovalo se k odsuzování třistaletého útisku po Bílé hoře - pochopitelně: zase se zavřely hranice a došlo k izolaci od světa, který se mílovými kroky dále rozvíjel. Opět "proti všem", tentokrát bez kalicha, ale se srpem a kladivem.

A jestliže už za první republiky měl někdo jiný názor a viděl v husitském období onu izolaci národa, tedy negativní prvek, a v rekatolizaci (i s těmi Jezuity) opět otevření hranic pro pokrok mezitím ve světě vzniklý, tedy pozitivní prvek, pak byl zatracen. Jako třeba historik Pekař. Nečetl jsem jeho práce, stejně jako asi většina těch, kdo ho kritizují. Vycházím-li ale z toho, co se o jeho postoji všeobecně říká, totiž že kritizoval husitské hnutí jako negativní období české historie a rekatolizaci jako pozitivní, pro otevření se vpřed se rozvíjejícímu světu, pak je třeba před jeho názorem smeknout. My, kdo jsme delší dobu mimo hranice Česka a poznali jsme víc, než co nám poskytovaly učebnice dějepisu z první republiky, snadno to chápeme. Pro naše "doma" je to obtížnější, jak svědčí nedávný projev premiéra Zemana k nám na ambasádě v Den Haagu. Zeman odsoudil jmenovitě názory Pekaře, asi pod dojmem čerstvé návštěvy Naardenu.

Oba referenti se bránili kritice z řad posluchačů otázkou, proč zahraniční krajané sami nepodali návrh na řešení právních norem v České republice. Myslím, že odpověď je jednoduchá: Češi "doma" neradi přijímají rady svých krajanů, kteří trávili delší čas v zahraničí. Ota Šik, ve funkci profesora Vysoké ekonomické školy v St.Gallenu, vydal svého času knihu, jak by hospodářský řád budoucnosti měl vypadat, navazující na "Pražské jaro". Němečtí hospodářští komentátoři (tehdy NSR) ji podrobně popsali a doporučovali všem západním národohospodářům, aby ji prostudovali: jako odstrašující příklad. Ano, proč vymýšlet něco nového, když staré osvědčené tu je a stačí je jen upravit.

Historicky měřeno, neuplynula od sametové snad ani celá vteřina, času tedy dost. Ale měřeno průměrným lidským věkem je to za těch deset let víc než dlouho. Čeští politici a právníci by se měli rychle vrátit a opřít o ty právní normy, které byly vypracovány a vypracovávány po staletí, byť v rakouské monarchii, jejíž součástí země království českého byly. Právní řád dnešní České republiky by mohl být rychleji jasný a pevný. Zachránilo by se tak mnohé tunelování jakož i hospodářské škody po krachu spořitelů a bank, rozpory při restitucích a mnoho jiného, co nám ke cti neslouží.

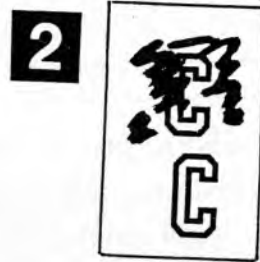
P.S.: Myšleno jako rozvinutý diskusní příspěvek, na který na Symposiu nebyl ani čas, ani příležitost.

**PRO BYSTRÉ HLAVY - TEDY PRÁVĚ PRO VÁS
VYMYSLĚL VÁCLAV ŠADRAK II.**

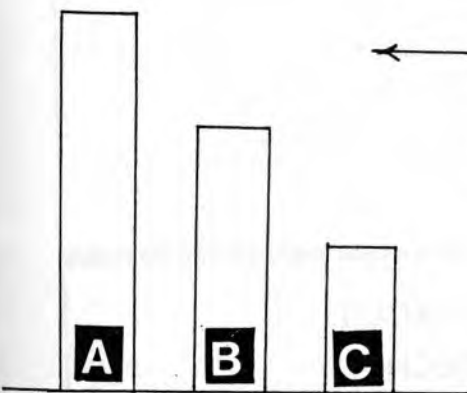
REBUSY ZEMĚPISNÉ

- 1) Stát Jižní Ameriky
- 2) Letovisko u Prahy
- 3) Ovocnářská obec na Hořicku
- 4) Velké město velké země

1 DEREK KLAUSOVÁ

4 BUZKOVÁ !! KOST

STUPŇOFKA

- A) Úspěšný český disident
- B) Hudební disident Semaforu
- C) Známý disident za starého Rakouska

PŘESMYČKA TĚMĚŘ EROTICKÁ

DNES EXPOSICE

Tedy s takovou tabulkou bych ani moc po Holandsku nejzdil!
Pozor též na malá písmena !

Vylosované správné rozluštění všech hádanek bude odměněno knížkou nebo CD. Zašlete na adresu DOPISY do konce ledna. Po tomto datu zašleme správné rozluštění těm, kdo se o něj přihlásí.

POUČNÝ A ZÁBAVNÍ KALENDÁŘ 2001 NABÍZÍ DUHOVKA - SDRUŽENÍ NEVIDOMÝCH

Z obsahu 150 stran vyjímáme: Diagnostika nemocí - Obrázky AKU bodů - Planety vašeho narození - Věčný kalendář - Jak si najít partnera - Telefonní záznamník - Soutěž o ceny - Nejlepší vtip století aj.

ZA MÁLO PENĚZ HODNĚ ZDRAVÍ, POUČENÍ A ZÁBAVY

Cena podle počtu objednávek nebo dobrovolná, výtěžek pomůže nevidomým dětem moravského kraje. Začněte nové milénium dobrým skutkem!

DUHOVKA - 683 05 RAČICE 162 (ČR)

Tel/fax 507 -353086

(Ke kalendáři je přiložen dárek malých rozměrů, ale velkého významu, možná právě pro vás!)

Mladá dívka, původem Češka, žijící s rodiči v Německu, studuje v Amsterdamu televizní a filmové vědy a NEMÁ KDE BYDLET

Jelikož by se raději věnovala studiu než shánění bytu hledá místo, kde by po dobu studia mohla bydlet, buď přímo v Amsterdamu nebo v jeho okolí.

Znáte-li někoho, kdo pronajímá nebo má místo navíc, sdělte to prosím na adresu:

L.van Dijk, Rijnstraat 27, 1823 EA ALKMAAR, tel/fax 072-5128141

Nakladatelství BARRISTER & PRINCIPAL se sídlem v Brně vydává knihu Dr Miroslava KABELY "Holandská současnost".

Je sestavena z autorových přednášek na Masarykově univerzitě v Brně
170stran, brož., cena dosud neudána

Nakladatelství hledá též distributora pro Holandsko

Předběžné přihlášky, event.další informace na adrese Spolku, tel. 072-5128141

JSME RÁDI, ŽE VÁM MŮŽEME NABÍDNOUT INZERCÍ V NIZOZEMSKÝCH LISTECH

JE SICE LEVNÁ, ALE MŮŽE ZABRÁT !

ZKUSTE TO A POSUŽTE SAMI

CENY :

(Šíře inzerátu max. 160 mm, tj. celá šíře stránky)

Celá strana, cca 160x240 mm, jedno číslo f 100.-, celoročně f 350.-

Půl strany, cca 160x120 mm, jedno číslo f 60.-, celoročně f 220.-

Čtvrt strany, cca 160x60 mm, jedno číslo f 40.-, celoročně f 145.-

Osminka pro profesionální sdělení, cca 6 řádek textu v rámečku 160x30 mm, jednorázově f 25.-

Objednávku se zněním inzerátu pošlete na adresu DOPISY, příslušný obnos na konto Kruhu přátel NL s označením INZERCE. Povšimněte si též data uzávěrky čísla. Všechny tyto údaje naleznete na rubu přední strany obálky.

LUŠTÍRNA

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	
A																		A
B																		B
C																		C
D																		D
E																		E
F																		F
G																		G
H																		H
I																		I
J																		J
K																		K
L																		L
M																		M
N																		N
O																		O
P																		P
Q																		Q
R																		R
S																		S
T																		T
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	

Křížovka č. 17 k číslu 4/2000

● **VODOROVNĚ:** A: Přátelé - ochrana zboží - inic.č.spisovatele - výkon brankáře - závodní sáně (též Robert či fazole. B: Prací prášek - dva odlišné kusy dřeva - předl.spějící. C: Sov.přítakání - PRVNÍ Č.TAJ. - inic.autora vánoční mše. D: Kostelní oblaka - vládce. E: Rab - rakouský arch.pražské vily - vezmete pryč. F: Staroněmec - nevoják - půl bysty. G: Domácky Roman - vejce (něm.) - sklad jižních plodů, též shromaždiště t'ukavých ptáků - jak (slov.). H: Vaječný pokrm - cesta vzduchem - Ivana (dom.) - lat.spojka - dětský pozdrav, též hol. otec. I: neoblíbený úkon mužů - adikt sladkých nápojů - úporná brzda na koně. J: Známy opat jako řemen - amer. zpravod. TV kancelář - milovníci cizího majetku. K: Žen.jméno - qujetenství - vrchy - auto-moto-klub. L: Had (angl.) - druh vína - os.zájm. - 1600 - další vejce něm. M: Prázdnó - hora s půvabným jménem. N: Starší zn.motocyklů - změnil polohu bez pohybu. O: Slabší - pozdní hvězda - loupané zrno prosa. P: Značka čs.punčoch - dům služby - neurčité citosl. - hornina (slov.) - opuštěný lék k obkladům. Q: Inic.herce Veverky - hol. Jeroným - DRUHÁ Č.TAJ. - hnutí odporu. R: Druh slova - malá Paola - dotek míče. S: Pozemek - dej počtu mláděti dravce - žena. T: Africký stát - vládcí zvěře - první a dvě poslední písmena abecedy.

● **SVISLE:** 1: Podraz - muž rohožky - host obřadu. 2: Email - el.trouba - podvodná část plavidla - žen.jméno. 3: Dvě samohl. - cukrle - ital.film.režisér (fonet.) - jestvuji. 4: Starý (angl.) - zkr.školního odboru - lesní oblast - PÁTÁ Č.TAJ. - Čou En 5: Přítakání - odbor tisk.kanc. (zkr.) - franc.znějící město - citosl.ošklivosti pro batolata - druh psa - štěp. 6: ČTVRTÁ Č.TAJ. - část saka - pozůstali. 7: Značka starých aut (Ml.Bol.) - vymletí - známý gangster - odnož (nábož.). 8: Antibiotikum dosud neznámé - krmičí ohňů - angl.nehet. 9: Hl.město Francie - totéž (z lat.) - vpravena na vůz - logo pražsk. vzork.veletrhů- 10: Ovládnout - schválení - hol.politik - přeřízli. 11: Skončit cezbu - jeden ze zločinných ideologů - mys - bio - zkr.naší akademie, též půl tance. 12: Spolek na nepravé straně - hol.název pro ústřel - dět.pozdrav - občas je chytáme. 13: Dvě různé samohl. - terenní auto - franc.člen - známá opera i čokoláda - citosl. veleúdivu - vada. 14: Šponuje - TŘETÍ Č.TAJ. - povin. techn.prohl.aut (hol.zkr.). 15: Zápas - návrat do vlasti - citosl.rozpaku - obr, též prvrk. 16: Zn.čs letadel - antická potrava supů - hráčské město USA - 17: Jarmareční divad. parodie - biolog.ukazatel čistoty toků - 3x50 - začít celek.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17		
A	B	U	F	F	E	T	S	K	O	T	Z	I	V	Š	T	E	K	A	
B	A	O	N	O	M	A	T	O	P	O	E	V	L	T	A	V	A	B	
C	A	M	A	T	A	T	R	A	N	R	O	K	A	L	M	A	N	C	
D	R	O	D	K	D	Y	Z	P	A	N	S	U	O	Y	A	N	O	D	
E	M	A	S	A	R	Y	K	O	V	A	V	I	N	A	R	N	A	E	
F	K	L	U	K	K	L	A	U	S	P	O	L	A	B	A	N	L	F	
G	R	A	Š	I	L	O	V	B	I	M	B	A	M	N	A	Š	I	G	
H	A	N	P	L	A	B	Č	A	S	T	O	T	A	I	V	A	N	H	
I	S	V	A	T	B	A	I	L	P	U	Z	Y	R	N	A	M	E	I	
J	P	A	N	B	Ů	H	B	L	A	Z	E	N	S	A	M	O	A	J	
K	O	P	R	O	S	B	A	E	D	E	N	A	U	L	I	A	Z	K	
L	L	N	U	A	K	O	R	D	P	O	E	M	L	I	C	H	V	A	L
M	O	O	S	T	E	N	D	E	E	J	H	L	E	H	L	E	N	M	
N	T	A	K	S	L	Z	I	Č	K	A	O	D	P	A	D	L	A	N	
O	M	O	L	O	T	O	V	Z	L	A	S	U	S	E	N	K	A	O	
P	A	Š	K	A	R	P	A	A	N	T	A	P	I	R	E	Ā	N	P	
Q	K	E	Y	B	A	R	D	N	A	R	P	A	P	O	C	T	A	Q	
R	O	R	V	Y	V	O	L	A	V	A	L	D	U	C	H	Y	E	N	R
S	Z	P	I	T	A	S	A	M	O	P	A	L	L	O	P	T	A	S	
T	A	A	P	Y	R	A	M	I	D	A	Z	A	T	A	R	A	S	T	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17		

Vylosování správného rozluštění z minulého čísla potrefilo opět paní Vlastu Teplou. Přejeme příjemný poslech Cédéčka, které posíláme.

LUŠTÍRNA

- **VODOROVNĚ:** A: Pražená kukuřice - setkat vlas. B: Pach - zkr.evropské měny - důkaz nevinny - zácpa či filé (něm.) - vozkovo citosl. C: PRVNÍ Č.TAJ. D: Neuctivost sourozence - snad - zkr.vládního tělesa. E: Výstelka (anat.) - mládežnické oslovení (lid.) - dopoledne (zkr.) - hudební projev. F: Nelhající koloušek. G: Zakulacený - útěk - předložka - polní míry (slov.) - přímořská oblast. H: Kanál - jazyková zvláštnost - sídlo na jezeře Garda. I: Pomyslný otrokář - lehkomyšlný čin - zcela změnit směr. J: Podroušení - socialistický odznak zdatnosti - pomalé zbavení se vody. K: Os.zájmeno ve 4.pádě - básnictví - potom - český moderní malíř. L: Lat.spojka - český nakladatel - zkr.č.novin - treboňské dny rybolovu (zkr.) - dvě příbuzná písmena - hlodavec (spis.). M: Iniciály dirig.Kovařovice - básník - patřící mytologické postavě. N: Náš předchůdce - odvážné kousky stuntmanů O: Vlastní objevné nápady - působení (nač). P: Žest'ový nástroj (řídce) - žen.jméno - esplána. Q: Svazek rostlin - severská měna - malá ryba - drahokam. R: DRUHÁ Č. TAJ. S: Tříska (slov.) - souhláska Karla - malý klín - velmi domácí Arnošt. T: Škodil - průkopník detektivek - piják.

- **SVISLE :** 1: První pražské kino - závitek - lidová nemoc. 2: Nakladatelství krásné lit. - souhláska robota - zase - koryš - hrozny. 3: Tulák - lizátko - Komenský - šerík. 4: Pout'ová atrakce - citosl.souhlasu (řídce) - švýcarský kanton. 5: Sezdat páry - TŘETÍ Č.T. - 6: Hájová rostlina - obyvatelé staré Eonie - rýžový pokrm - amer.film.herec - inic. česk. humoristy. 7: Našenkoval - středně (z lat.)-orientální jídlo - iniciály dosud neznámého umělce Slávy Řeřichy - budoucí měnová jednotka. 8: Má být dodržen - šelma - jest (angl) - medvídkovi (3.pád) - velká tableta. 9: Konec cesty - legendární kůže s chlupy - Heyderdalovo plavidlo - opak výšky. 10: Jarryho král - Edisonovo jméno - značka hodinek - nemocný (něm.) - dvě padesátky. 11: ČTVRTÁ Č.TAJ. - osten - jiné plavidlo pana Heyderdala - nízká dřevina. 12: Podzimní květina - období - orgán zraku - zubatě - nerozhodné citosl. 13: Zkr.motocyklové soutěže - básnická stopa - velmi domácí Zdena - druh pokrmu - písmeno - opal. 14: Letní příbytek - zajistil - cestou zraku. 15: Dřívější choroba intelektuálů - odpoledne (zkr) - mužské jméno (z maďarštiny) - klidný, chladný (z angl.) - sciece fiction - nakupenina. 16: Někdo se tak dívá - čiv - obranné zbarvení. 17: Vnitřní průměr roury - část bytu (někdy) - zájm.ukaz. - moderně Ivana - náměstí (zastarale).

Tečky v pravém horním rohu některých čtverečků upozorňují na různé délky samohlásek ve vslivém a vodorovném směru.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	
A																		A
B																		B
C																		C
D																		D
E																		E
F																		F
G																		G
H																		H
I																		I
J																		J
K																		K
L																		L
M																		M
N																		N
O																		O
P																		P
Q																		Q
R																		R
S																		S
T																		T
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	

Křížovka č. 18 k číslu 4/2000

Ze správných rozluštění zaslaných na adresu **DOPISY NL** bude vylosované odměněno CD české hudby. Zašlete do 15.února 2001.

TAJENKY obou křížovek rozhodnou o jejich osudu v příštím roce v Listech. Proto luštěte a pište !

L. M.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17		
A	K	O	K	O	K	S	S	N	D	A	P	P	R	S	T	I	K	A	
B	O	B	M	R	V	A	L	I	V	I	A	R	O	T	A	V	A	B	
C	R	N	E	N	I	T	O	V	E	C	N	O	V	A	Z	E	S	C	
D	P	A	N	E	Z	A	D	E	K	I	N	T	E	L	E	K	T	D	
E	O	T	O	S	L	M	M	A	O	M	A	E	C	E	N	T	R	E	
F	R	O	V	T	E	T	E	S	P	O	R	K	K	S	T	Z	A	F	
G	A	L	E	C	P	A	N	K	Y	L	A	T	A	T	R	A	T	G	
H	C	O	C	O	O	M	O	S	T	O	K	O	P	I	S	P	I	H	
I	E	G	O	K	A	P	U	C	H	O	N	O	R	L	H	N	I	S	I
J	P	O	R	O	J	O	J	O	J	O	B	K	A	L	E	L	E	J	
K	I	P	O	R	A	D	I	R	A	N	A	N	A	R	A	Z	K		
L	N	E	S	E	T	E	B	O	L	E	S	T	I	J	A	R	A	L	
M	Z	D	I	N	I	S	Y	B	I	T	K	A	M	A	D	A	M	M	
N	T	E	T	I	N	T	L	A	M	A	P	R	O	K	O	P	L	N	
O	H	T	U	B	Y	L	A	M	O	L	A	V	C	O	V	A	A	O	
P	H	U	R	A	V	A	K	R	H	D	R	E	N	N	I	L	S	P	
Q	L	D	A	L	A	N	Y	S	A	M	O	L	O	I	Z	E	K	Q	
R	A	A	L	Z	V	I	T	A	N	Y	H	O	S	T	I	N	A	R	
S	S	A	M	A	R	I	K	A	S	I	J	I	T	K	A	I	L	S	
T	T	L	I	C	I	R	A	P	L	I	K	F	I	A	L	K	A	T	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17		

Rozluštění křížovky č.16 z čísla 3/2000

ZADNÍ STRANA

PŘIROZENÉ VĚCI ČLOVĚKA - POUZE PRO POKROČILÉ

Nosím džíny, čili rifle, čili texasky, čili spajkrbruk přes půl století, ovšem pouze tehdy a tam, kam a kdy se svým určením hodí, tedy na práci, nebo jak se dříve říkalo "na štrapác", nebo podobně, kde nahrazuje z módy vycházející overaly či modráky. Nenosím je tedy ani do divadel, ani na návštěvy, ani v nemocnici (i když je to práce) nebo na jiných místech, kam patří již tradičně (a hygienicky) oblečení bílé, jako třeba v kuchyních a jim podobných zařízeních, nebo v kadeřnic-tvích, potravinovinových obchodech a mnohých jiných. Pokud v podobných příležitostech přesto někdo obléká džíny, pak jenom proto, aby buď dal najevo, že na základní požadavky hygieny kašle, nebo že zvolil džíny proto, aby bílé kalhoty nemusel denně prát a mohl tedy chodit ve špíně za den (nebo víc) na džíněch nastřádané. Ale uznávám rád, že jsou i vhodným oblečením na delší cesty, které lze zařadit pod hlavičku oné "štrapác". Jí jsou věnovány následující řádky.

Před jedním z posledních výletů do Ameriky jsem tedy zrevidoval svůj džínový park a zjistil jsem, že si zasloužím nové. V té době se drala do popředí značka Edwin, ale nebyla k mání v žádané barvě ani tvaru, a tak jsem zůstal věren starému dobrému panu Levi Straussovi. Jenže pan Strauss z mně nepochopitelných důvodů dělá nyní můj oblíbený model s předním uzávěrem na knoflíky místo mnohem praktičtějšiho zdrhovadla, čili zipu, což nemusí být vždy výhodné, někdy dokonce naopak.

Když jsem je v obchodě zkoušel tak se mi nepodařilo ani na několikátý pokus a za cenu zlámaných nehtů knoflíky plně zapnout. Bránily tomu tuhá látka, nesouměrnost poměru dírky ke knoflíku, spolu s těsností dosud nesepraných kalhot v bocích. Nakonec to bylo moje štěstí, neb až při zkoušce doma (kde jsem operaci uzávěru knoflíků přece jen dokončil) jsem zjistil, že bych se byl nikdy v obchodě z džínů nedostal bez vydatné cizí pomoci. A obětavá obsluha v obchodě byla rodu ženského, a docela pohledná. Doma jsem pak cvičil, roztahoval kleštěma dírky a i jinak se snažil knoflíkový uzávěr prostě zaběhnout. Jinak padly výborně a vydal jsem se tedy v nich na cestu.

První zatěžkávací zkouška čekala džíny na letišti v Bostonu, kde jsme přisedali. Toaleta tam nebyla veliká a žadatelů se sešlo povícero. Když docházelo na mne, začal jsem na uzávěru pracovat, podle mého soudu včas. Nejdříve s navykým automatismem, což byl naprostý nezdar, pak usilovněji, posléze pracně, pak křečovitě obouruč a v různé pokrčených pozicích. Uzávěr vzdoroval tím sveřepěji, čím potřeba jeho utvření byla naléhavější, ba až hrozivá. Pomalu si mne začínali lidé všimnout a pozorovat, a jistě i podezřívát z nekalých úmyslů. Všiml jsem si, že pán za mnou má už nohy křížem, a v tom se mi podařilo jeden knoflík uvolnit, ne právě ten nejvhodnější. Bylo to zoufale málo, ale naděje svítla, ještě aspoň jeden.

Pán za mnou už začal umočovat do vlastních kalhot, pozorovatelé se stavěli do půlkruhu, zřejmě aby jim nic neušlo. Konečně i druhý knoflík povolil, i to bylo málo, ale já přesto začal lovit. Muži vědí, kolik překážek se v takové situaci staví do cesty.

Konečně se dobrá věc podařila, trpělivost, nejen moje, zvítězila, pán za mnou stihl ještě domočit do místa k tomu určenému, dav se pomalu rozešel a já se po skončení předsevzatého úkolu odebral k uzávěru džínů do uzavřené kabinky, původně určené k úkolům značně důležitějším. Od té doby podobné manipulace provádím plánovaně, jak co do času tak i vzhledem k okolí, pokud je to ovšem možné. Nedej pánbu, aby nebylo.

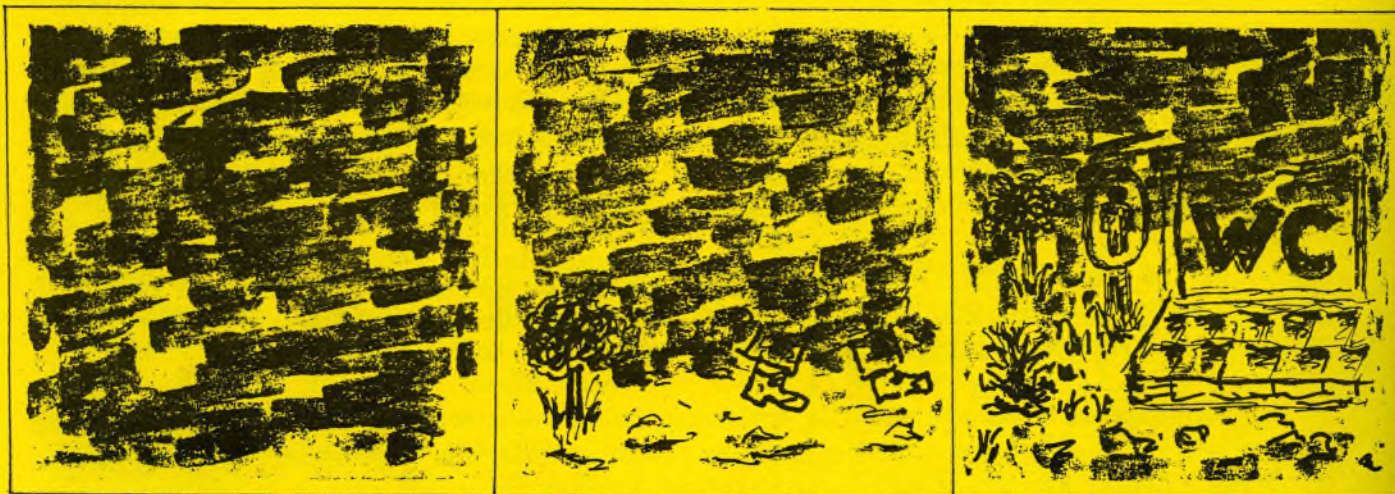
Povaha předchozí příhody mi připomněla svým obsahem příběh jiný, podobného rázu. Stalo se jednou koncem listopadu na cestě do Prahy. Vyjeli jsme na tisícikilometrovou cestu hodně brzo ráno, jako obvykle, ještě za tmy. Tím se stalo, že obvyklý rytmus ranních sociálních úkonů byl neobvyklou dobou citelně narušen, což obvykle bývá zanedbatelnou komplikací. Nikoli tehdy,

Kdesi v Německu byla hustá mlha, taková jako mlíko a docela nízko při zemi. Nastala doba vhodná něco pojistit z vlastních zásob a kafe z termosky. V oné mlze bylo těžké nějaké vhodné místo najít a tak jsem zajel na jakousi odbočku někam, lhostejno kam, zaparkoval a dali jsme se do jídla. Opustit auto by bylo dosti nepředložené, byla zima, vlhko, a mlha by asi vnikla do auta, a stejně nebylo vidět ani na dva metry, možná ještě méně. Jenže jako na potvoru se najednou, bez předchozího varování, u mne ozvala ona porucha zanedbaného ranního rytmu. A velmi naléhavě. Ovšem. Nezbyvalo než nahonem sebrat hrst papírových ubrousků a kvapně opustit auto. Mlha ve své neproniknutelnosti poskytovala milosrdné soukromí. Následuje několik teček, které značí mnohem víc. Když jsem tak seděl na bobku v pozici kocoura hrbícího se do řezanky a dokončoval své posláné (to není překlep), začala mlha pomalu stoupat. Jak tak stoupala, vidím najednou ve vzdálenosti asi deseti metrů nohy, které nepatřily ani mé ženě, ani mně, tudíž to musely být nohy cizí a také se skutečně pomalu vzdalovaly. Jejich majitel mne nemohl vidět, neb jeho tělo, a především hlava, byly ještě v husté mlze, zatím co já měl díky své pozici výhodu pohledu. Můj zájem byl ale vzrušen, kde se tu ty nohy v mlze vzaly. Mlha stoupala pomalu výš a odhalila nejdřív schůdek a práh jakýchsi dveří, pak jejich dolní část a na ní mohutnou tabuli s pro tuto chvíli velmi paradoxním nápisem WC a s obrazem tradičního panáčka.

Nevím jaká reakce je v takové chvíli na místě, já jsem se začal hlasitě smát, což mi vydrželo až do návratu k autu. Nyní zas byla překvapena moje žena a zřejmě považovala můj smích za situaci nepřipadný. Já se ale nemohl zbavit představy jak by se asi byla jevila tato scéna, kdyby ta mlha třeba byla zmizela najednou, během okamžiku, jako divadelní opona. Lidé by se asi podivili, a já též, aniž bych svou situaci pokládal za záviděníhodnou.

Takže nejen jízda autem v husté mlze může skrývat neočekávaná překvapení.

LADISLAV MALINSKÝ

Jak se měnil můj výhled

Z A D N Í S T R A N A